

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

ÅR

1917

AV

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

190842

INLEDNING

TILL

**Sinnessjukvården i riket / Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).
Täckningsår: 1911-1939.
1911-1939 med innehållsförteckning på franska. - 1914-1920 med fransk parallelltitel: Soins médicales aux aliénés en Suède, 1921-1939: Soins médicaux aux aliénés en Suède.**

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2, Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1862-1910.

Täckningsår: 1861-1910.

Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes 1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående sinnessjukvården i riket året 1901

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Efterföljare:

Ingår fr.o.m. 1940 i:

Allmän hälso- och sjukvård / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1913-1982. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1979.

Sinnessjukvården i riket. År 1917. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

ÅR

1917

AV

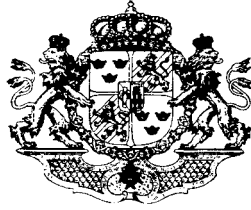
KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1919

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

190842

STATISTIQUE OFFICIELLE DE LA SUÈDE

SOINS MÉDICALES AUX
ALIENÉS EN SUÈDE

EN

1917

PAR

LE CONSEIL SUPÉRIEUR
DE L'ADMINISTRATION MÉDICALE DE L'ÉTAT

Innehållsförteckning.

I. Av Kungl. Maj:t och riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård	sid. 3.
II. Anstalter för sinnessjuka	» 6.
a) Statens hospital och asylor	» 6.
1. Byggnader	» 6.
2. Utrymme	» 8.
3. Mathållning och utspisning	» 9.
4. Tjänstemän och betjäning	» 9.
5. De sjukas sysselsättning och förströelser	» 10.
6. Sjukvård	» 10.
b) Landstingens och vissa städers upptagningsanstalter	» 20.
c) Enskilda anstalter	» 21.
III. Antalet sinnessjuka och sinnesslöa inom riket	» 23.
Skyddsföreningen för sinnessjuka	» 25.
Kurators för de sinnessjuka årsberättelse	» 25.

I. Tabeller.

Tab. 1. Sammanställning av uppgifterna från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående intagna och avförda samt den 31 december befintliga patienter	sid. 28.
» 2. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda samt vid årets slut befintliga, med fördelning efter de särskilda sjukdomsformerna	» 29.
» 3. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade och döda, med fördelning efter kön och ålder	» 30.
» 4. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, fördelade efter civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall	» 30.
» 5. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott	» 31.
» 6. Översikt över de orsaker, under vilkas inflytelser sinnessjukdom kan anses hava uppkommit hos under året intagna	» 32.
» 7. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter stånd och yrke	» 33.
» 8. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, med fördelning efter hemort	» 34.
» 9. Översikt över tillfriskningsprocenten bland de under de senaste 10 åren å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna	» 34.
» 10. Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka tillfrisknade	» 35.

IV

Tab. 11.	Översikt över dödsorsaker bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka avlidna	sid. 36.
› 12.	Översikt över tillfälliga sjukdomar bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka vårdade	› 37.
› 13.	Kriminalpatienter å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka	› 38.
	A. Underhållsdagar samt vid årets slut befintliga.	
	B. Å samtliga anstalter under året intagna och avförda.	
› 14.	Översikt över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna och avlidna, av dementia paralytica lidande	› 39.
› 15.	Sammanställning av uppgifter från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden	› 40.
› 16.	Översikt över de vid offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjäning	› 41.
› 17.	Inkomster vid statens anstalter för sinnessjuka	› 42.
› 18.	Utgifter vid statens anstalter för sinnessjuka	› 42.
› 19.	Sammandrag av kyrkoherdarnes och hälsovårdsnämndernas uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	› 44.
II.	<i>Överinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse över sin verksamhet</i>	› 46.

Table des matières.

I.	Mesures d'une certaine importance décrétées par le Gouvernement et la Diète, page	3.
II.	Etablissements d'aliénés	› 6.
	a) Hôpitaux d'aliénés et Asyls de l'Etat	› 6.
	1. Edifices	› 6.
	2. Espace	› 8.
	3. Nourriture	› 9.
	4. Employés et service intérieur	› 9.
	5. Occupation et récréation des malades	› 10.
	6. Soins aux malades	› 10.
	b) Etablissements de refuge des Conseils généraux et ceux de certaines villes	› 20.
	c) Etablissements privés	› 21.
III.	Nombre des personnes en Suède atteintes d'aliénation mentale et d'idiotisme	› 23.
	La Société protectrice des aliénés	› 25.
	Rapport de la curatrice des aliénés	› 25.

I. Tableaux. (Note. m. = hommes; kv. = femmes; s.a. = somme.)

Tabl. 1. Rapport des hôpitaux publics indépendants d'aliénés des malades admis, renvoyés et restants le 31 décembre	page 28.
<i>Col. 1.</i> Hôpitaux, asyles ou refuges d'aliénés. <i>Col. 2.</i> Malades admis, les aliénés transférés des autres hôpitaux publics indépendants non compris. <i>Col. 3.</i> Malades admis, non soignés à d'autres hôpitaux publics indépendants d'aliénés. <i>Col. 4.</i> Transferts des autres hôpitaux publics indépendants d'aliénés. <i>Col. 5—10.</i> Renvoyés: <i>Col. 5.</i> guéris; <i>Col. 6.</i> en état amélioré; <i>Col. 7.</i> non guéris; <i>Col. 8.</i> à d'autres hôpitaux d'aliénés de l'État; <i>Col. 9.</i> Décédés; <i>Col. 10.</i> non malades à l'admission. <i>Col. 11.</i> Malades restants le 31 déc. <i>Col. 12.</i> Nombre d'expectants le 31 déc.	
2. Aperçu des malades admis, guéris, décédés et restants à la fin de l'année aux dits hôpitaux, distribués après les formes de la maladie	29.
<i>Col. 2, 3.</i> Voir Tabl. 1, col. 2 et 3. <i>Col. 4.</i> Guéris. <i>Col. 5.</i> Décédés. <i>Col. 6.</i> Restants le 31 déc.	
3. Aperçu des malades admis, guéris et décédés aux dits hôpitaux, distribués après le sexe et l'âge	30.
<i>Col. 1.</i> Voir Tabl. 2, col. 2—5. <i>Col. 13.</i> Inconnu. <i>Col. 14.</i> Total. <i>Col. 15.</i> Totaux. — <i>Alinéa 1.</i> De 15 jusqu'à 20 ans. <i>Alinéa 2.</i> Voir Tabl. 1, col. 2.	
4. Aperçu des malades admis aux dits hôpitaux, placés après l'état civil, la durée de la maladie avant l'admission à l'hôpital et le nombre des crises antérieures	30.
<i>Alinéas 4 et 5.</i> Excl. les imbéciles et les idiots, ainsi que ceux, qui n'étaient pas malades à l'admission; voir aussi Tabl. 1, col. 2. et 3. resp.	
5. Aperçu des malades admis pour la 1 ^{re} fois aux dits hôpitaux, placés après la forme de la maladie et après l'âge à l'éclat de la maladie	31.
<i>Col. 12.</i> Au-dessus de 70 ans. <i>Col. 13—15.</i> Voir Tabl. 3, col. 13—15.	
6. Aperçu des causes de la maladie sous lesquelles elle pourrait avoir son origine	32.
<i>Col. 1.</i> Causes. <i>Col. 2, 3.</i> Voir Tabl. 1, col. 2, 3. — <i>Distribution par sexe.</i>	
7. Aperçu des malades admis pour la 1 ^{re} fois aux dits hôpitaux, placés après la position sociale et la profession	33.
<i>Col. 1.</i> I. Agriculture, pêche, etc. — II. Industrie et métiers. — III. Commerce et communication. — IV. Fonctions et, emplois publics ainsi que lettres. — V. Autres. — VI. Métiers non fixes ou inconnus.	
8. Aperçu des malades admis pour la 1 ^{re} fois aux dits hôpitaux, placés après le lieu d'origine	34.
<i>Col. 2.</i> Campagne. <i>Col. 3.</i> Villes. <i>Col. 4.</i> Total. <i>Col. 5.</i> Malades admis sur 100 000 de la population moyenne.	
9. Le pourcentage des guéris parmi les malades admis aux dits hôpitaux pendant ces 10 années dernières	34.
<i>Col. 1.</i> Numéro de l'année d'admission. <i>Col. 2.</i> Année. <i>Col. 3.</i> Admis, les aliénés transférés des autres hôpitaux non compris. <i>Col. 4.</i> Ceux, qui lors de l'admission sont à compter comme incurables. <i>Col. 5.</i> Guéris pendant une de ces 10 années. <i>Col. 6.</i> Pourcent de guérisons des admis compris dans la col. 3. <i>Col. 7.</i> Idem, déduction faite de ceux compris dans la col. 4.	
10. Aperçu des malades guéris aux dits hôpitaux	35.
<i>Col. 2—6.</i> Séjour à l'hôpital. <i>Col. 7—12.</i> Durée de la maladie à partir de son début. <i>Col. 13.</i> Inconnu. <i>Col. 14.</i> Total, hommes et femmes. <i>Col. 15.</i> Totaux.	
11. Aperçu des causes de décès des malades admis aux dits hôpitaux	36.
12. Aperçu des maladies occasionnelles parmi les malades soignés aux dits hôpitaux	37.

Tabl. 13. Malades criminels aux dits hôpitaux	page 38.
A. Nombre de jours d'entretien ainsi que le nombre des malades restant à la fin de l'année.	
Col. 2. Jours d'entretien. Col. 3. Moyennes des soignés par jour.	
Col. 4. Restants le 31 déc. H., F., Total.	
B. Admis et renvoyés dans toutes les institutions pendant l'année.	
Col. 2. Comptés comme fous. Col. 3. Prisonniers aux travaux forcés.	
Col. 4. Prévenus. Col. 5. Cas d'observation.	
• 14. Aperçu des malades admis aux dits hôpitaux et décédés souffrant de démence paralytique	• 39.
Col. 1—3. Admis: Col. 1. Voir Tabl. 7, col. 1. Col. 2. Exerçant un métier. Col. 3. Membres de famille. Col. 4—10. Décédés: Col. 4. Age lors du décès. Col. 5—10. Durée de la maladie à partir de son éclat. — Admis: Etat civil; lieu de domicile; cause probable de la maladie	
• 15. Rapport des dits hôpitaux sur le nombre des lits, des jours d'entretien, le nombre moyen des malades soignés dans les diverses classes de payment, frais d'entretien et dépenses totales	• 40.
Col. 2. Nombre des lits à la fin de l'année: aux hôpitaux de l'Etat, aux refuges des Conseils généraux et chez les communes. Col. 3. Jours d'entretien sur idem. Col. 4. Moyennes des soignés sur idem. Col. 5. Dépenses pour la nourriture des malades: totales, par jour d'entretien. Col. 6. Dépenses totales pour les soins aux malades: dépense totale, dépense moyenne par malade et jour, dépense par malade et an.	
• 16. Aperçu des employés pour le service hospitalier proprement dit dans ces hôpitaux	• 41.
Col. 2. Médecins. Col. 3. Personnel de surveillance. Col. 4. Gardes-malades. Col. 5. Le nombre moyen des places occupées. Col. 6. Nombre des malades gardés par chaque infirmier.	
• 17. Recettes d'entretien des hôpitaux	• 42.
• 18. Dépenses d'entretien des hôpitaux	• 42.
• 19. Relevé des rapports du clergé et des Commissions municipales de santé concernant les aliénés et les idiots en Suède	• 44.
II. Rapport de l'inspecteur général des soins des aliénés sur son activité	• 46.

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Civildepartementet.

Kungl. medicinalstyrelsen får härmed jämlikt 13 § uti den för styrelsen gällande instruktion överlämna berättelse angående *sinnessjukvården* i riket för år 1917. Till en början lämnar styrelsen en översikt över de av Kungl. Maj:t och riksdagen härutinnan beslutade viktigare åtgärder. Berättelsen omfattar därefter redogörelse för statens hospital och asyler, landstingens och de större städernas upptagningsanstalter för sinnessjuka samt enskilda anstalter. Vidare meddelas en redogörelse över antalet i riket befintliga sinnessjuka och sinnesslöa samt för skyddsföreningen för sinnessjuka. Slutligen lämnas ett meddelande angående kurators för de sinnessjuka verksamhet. Berättelsen åtföljes dels av tabellariska översikter angående sjukvården å anstalter och därmed sammanhängande förhållanden samt rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll, dels av sammandrag av 1917 års redovisning över till hospitalsväsendet anslagna medel ävensom av kyrkoherdarnas uppgifter om sinnessjuka och sinnesslöa. De tabellariska översikterna angående sjukvården omfatta även verksamheten vid vissa större, landsting eller större städer tillhörande upptagningsanstalter, nämligen länsavdelningarna

vid rikets hospital, sjukhuset vid Långbro samt upptagningsanstalterna vid Ulvsunda, i Hälsingborg och i Norrköping. Slutligen följer överinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse för år 1917.

B. BUHRE

EINAR LAURITZEN.

Karl Leijer.

Stockholm den 31 december 1918.

I. Av Kungl. Maj:t och riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård.

I enlighet med föreskrift i nådigt brev den 30 juni 1916 har medicinalstyrelsen infordrat anbud å utförandet av *om- och tillbyggnadsarbeten vid Lunds hospital och asyl*. Då emellertid de inkomna fyra anbuden med belopp i runda tal växlande mellan 127 000 och 170 000 kronor överstego den för de egentliga byggnadsarbetena beräknade kostnaden av sammanlagt 239 760 kronor, har medicinalstyrelsen uti underdånig skrivelse den 17 januari 1917 hemställt om bemyndigande att efter infordrande av nya anbud å de egentliga byggnadsarbetena för ifrågavävande om- och tillbyggnad antaga anbud å belopp intill 390 000 kronor.

Genom brev den 14 april 1917 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att under iakttagande av att kostnaderna nedbragtes så långt möjligt vore å entreprenad utbjuda omskrivna egentliga byggnadsarbeten samt att underställa inkomna anbud Kungl. Maj:ts prövning och godkännande. Därjämte har Kungl. Maj:t genom brev den 29 juni 1917 ställt det utav riksdagen för ifrågavarande byggnadsarbeten på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisade beloppet av 120 000 kronor till styrelsens förfogande att för avsett ändamål användas.

Genom brev den 31 december 1914 har Kungl. Maj:t uppdragit åt medicinalstyrelsen att i enlighet med av Kungl. Maj:t gillade och fastställda ritningar låta uppföra *ett nytt hospital invid Strängnäs å biskopsbostället Sundby*. Då emellertid de inkomna anbuden å byggnadsarbetets utförande slutat å belopp, som vida överstego de ursprungligen beräknade kostnaderna, har styrelsen anmodat arkitekten C. Westman att till styrelsen inkomma med yttrande och förslag rörande kostnadernas nedbringande dels genom förenklingar i byggnadssättet eller andra ändringar dels ock genom ytterligare uppdelning av entreprenaden. Sedan arkitekten Westman inkommit med yttrande i ärendet, har styrelsen uti underdånig skrivelse den 31 januari 1917 anhållit om bemyndigande att antaga nya anbud intill av arkitekten Westman beräknade nya kostnadsbelopp samt att, därest de inkomna anbuden skulle överstiga detta belopp, underställa desamma Kungl. Maj:ts prövning.

Genom brev den 14 april 1917 har Kungl. Maj:t med godkännande av de utav arkitekten Westman föreslagna förenklingarna anbefallt styrelsen att

under iakttagande av att kostnaderna nedbragtes så långt möjligt vore å entreprenad utbjuda återstående byggnadsarbeten vid hospitalet samt att underställa inkommande anbud Kungl. Maj:ts prövning och godkännande.

Genom brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t ställt det utav riksdagen för uppförande av omskrivna hospital på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisade beloppet av 200 000 kronor till styrelsens förfogande att för avsett ändamål användas.

Sedan riksdagen uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 juni 1917 anmält, att riksdagen med anledning av därom gjord nådig framställning medgivit, att *två paviljonger för oroliga sjuka vid cartdera av Sätters och Västerviks hospital* finge i huvudsaklig överensstämmelse med uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 998 400 kronor och att riksdagen för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 200 000 kronor, har Kungl. Maj:t genom brev den 29 juni 1917 uppdragit åt medicinalstyrelsen att låta uppföra ifrågavarande paviljonger samt ställt det av riksdagen anvisade reservationsanslaget till styrelsens förfogande att efter ingången av år 1918 för avsett ändamål användas.

Sedan riksdagen uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 juni 1917 anmält, att riksdagen med anledning av därom gjord nådig framställning medgivit, att *en ny ekonomibygnad vid Göteborgs hospital* finge i huvudsaklig överensstämmelse med uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 244 600 kronor och att riksdagen för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 25 000 kronor, har Kungl. Maj:t genom brev den 29 juni 1917 uppdragit åt medicinalstyrelsen att låta uppföra ifrågavarande ekonomibygnad vid Göteborgs hospital samt ställt det av riksdagen anvisade reservationsanslaget till styrelsens förfogande att efter ingången av år 1918 för ifrågavarande ändamål användas.

Sedan medicinalstyrelsen i enlighet med nådigt brev den 20 oktober 1916 till Kungl. Maj:t den 7 mars 1917 inlämnat förslag till markförvärv *å Pålssjö gård invid Hälsingborg* för uppförande av ett nytt hospital jämte uppgjorda skissritningar och kostnadsförslag till ifrågavarande hospital, har Kungl. Maj:t genom brev den 29 juni 1917 dels bemyndigat styrelsen att med Hälsingborgs stad sluta avtal om förvärvande för statsverket av i berörda förslag omförmälda markområde, dels fastställt de uppgjorda skissritningarna, utom i vad desamma avsågo bostäder för den gifta betjäningen, dels ock uppdragit åt styrelsen att föranstalta om byggnadsarbetets verkställande i den omfattning ritningarna blivit av Kungl. Maj:t fastställda. Tillika har Kungl. Maj:t genom samma brev ställt det utav riksdagen för påbörjande av ifrågavarande byggnadsföretag på extra stat för år 1918 anvisade reservationsanslaget av 100 000 kronor till styrelsens förfogande.

Sedan riksdagen uti skrivelse den 15 juni 1917 anmält, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, från och med år 1918 *höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till hospitals underhåll med 350 000 kronor* eller från 4 350 000 kronor till 4 700 000 kronor, har detta

genom civildepartementets ämbetsskrivelse den 29 juni 1917 bragts till medicinalstyrelsens kännedom.

Sedan Augusta Sjögren, som genom nådig resolution den 20 maj 1904 meddelats tillstånd att i gården n:r 4 kvarteret Sigurd i Uppsala inrätta och förestå en enskild anstalt för vård av högst 15 sinnessjuka, avlidit och Isa Reif i underdånig skrivelse anhållit att få såsom anstaltens föreståndarinna fortsätta dess verksamhet, har Kungl. Maj:t vid föredragning den 26 januari 1917 funnit gott meddela sökanden *tillstånd att övertaga ifrågavarande enskilda anstalt.*

Sedan sjökaptenen Robert Petersson i underdånighet anhållit om *tillstånd att inom Växjö hospitals område uppföra en villabyggnad om sex rum och kök* till en beräknad kostnad av 48 000 kronor, vilken byggnad sökanden ämnade överlämna till staten såsom donation mot det att sökandens dotter Elsa Valfrida Henrietta, som lede av sinnessjukdom, finge så länge hon hade sådan sjukdom, bebo och nyttja byggnaden samt där åtnjuta hospitalsvård, har Kungl. Maj:t genom brev den 20 juli 1917 bifallit ifrågavarande anhållan, varjämte Kungl. Maj:t genom samma brev bemyndigat medicinalstyrelsen att mottaga en av sökanden genom gåvobrev till Växjö hospital gjord donation å 10,000 kronor under benämning »*Elsa Robertssons donationsfond*».

Genom brev den 14 september 1917 har Kungl. Maj:t med anledning av medicinalstyrelsens underdåniga skrivelse den 28 augusti 1917 bemyndigat styrelsen att kalla *samtliga ordinarie och tjänstförrättande överläkare* vid rikets hospital och asyler samt läkarna vid Visby hospital och Malmö asyl att sammanträda i Stockholm för att under högst fyra dagar under år 1917 *inför styrelsen rådplåga* angående anskaffande av för statens anstalter för sinnessjuka erforderliga proviantartiklar, bränsle och övriga förnödenheter samt andra i samband med rådande kristid stående frågor.

Genom brev den 21 december 1917 har Kungl. Maj:t förordnat, att ersättningen för de sjukas vård vid den inom Korsberga socken anordnade kolonien för vård i enskilda hem av sinnessjuka för tiden från den 1 januari 1918 *finge höjas till högst en krona 25 öre för sjuk och dag.*

II. Anstalter för sinnessjuka.

a) Statens hospital och asyl.

1. Byggnader.

Stockholms hospital. Förutom en del mindre reparationer av nödvändigaste slag hava på grund av dyrtiderna inga större arbeten kommit till utförande.

Uppsala hospital och asyl. Genom att endast de mest trängande reparationer kunnat verkställas, börjar lokalernas tillstånd här och där bliva mindre tillfredsställande. Särskilt befinna sig en del golv i de äldsta byggnaderna i ett ganska dåligt skick, och då material för oljning av golven saknas samt mindrevärdiga frätande rengöringsmedel måste användas, ökas förfallet hastigt. Målningen börjar också bli mindre tillfredsställande.

Strängnäs hospital. Sedan medicinalstyrelsen under år 1915 avslutat kontrakt om grundläggning och sockelsättning till en kostnad av 419 770 kronor, har styrelsen under år 1917 avslutat kontrakt dels om uppförande av fem bostadshus för betjäning till en kostnad av 92 860 kronor, dels ock om uppförande vid hospitalet av byggnadsstommar till en kostnad av 2 700 000 kronor.

Vadstena hospital och asyl. De under år 1915 av Kungl. Maj:t beviljade omändrings- och tillbyggnadsarbetena inom och vid mansavdelningen avslutades fullständigt under juni månad. De under åren 1916 och 1917 av Kungl. Maj:t beviljade värmelednings- och omändringsarbetena inom kvinnoavdelningens B-paviljong hava under året utförts utom målningsarbetena å ena avdelningen, vilka ej medhunnos, emedan de, för att anslaget ej skulle överskridas, måste göras med eget folk.

Ny torvlada och trenne nya vedskjul hava uppförts. Fettsamlare är anlagd vid stora köket.

Västerviks hospital. Som en naturlig följd av kristiden hava endast de nödvändigaste reparationerna utförts. De enda nybyggnader, som uppförts, äro ett mindre hus för tunnor och lådor tillhörande köksavdelningen samt fyra provisoriska torvskjul.

Visby hospital. Tvättstugan har under året genomgått en grundlig reparation. Å kvinnoavdelningen har yttertaket nödtorftigt reparerats. Ett särskilt brandskåp har insatts i kontorsbyggnaden.

Lunds hospital och asyl. De av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade nya paviljongerna och ombyggnadsarbetena för övervakning hava ej kunnat påbörjas på grund av kristiden, och av samma anledning hava endast de allra

nödvändigaste reparations- och kompletteringsarbetena utförts. Ett större vedskjul under tegeltak har vid hospitalet uppförts för en kostnad av 12 285 kronor. Ett mindre liknande vedskjul har uppförts vid asylens framför ångpannehuset.

Göteborgs hospital. Ett automobilgarage har uppförts. Vedboden har försetts med kapsåg. Behöfligt och önskvärt är beredandet av flera bostadslägenheter för såväl gift som ogift personal och en ny övervakningsavdelning för oroliga män.

Vänersborgs hospital och asyl. Under året hava uppförts en ny enfamiljebostad, en rotfruktskällare, ett motorbåtskjul, ett mindre svinhus å torpet Juta samt fyra stycken sammanbyggda cementbassänger i köksbyggnaden för saltning av matvaror.

Kristinehamns hospital. Ett automobilgarage har uppförts. Åt anstaltens elektriker och åt förste eldaren hava familjebostäder inrättats i trädgårdsmästarvillans ovanvåning resp. i den största ekonomibygnaden.

Säters hospital. En källare för förvaring av rotfrukter och ett automobilgarage hava uppförts.

Östersunds hospital. Redskapsskjul och renhållningsbod hava uppförts vid Mjälle. Nya familjebostäder äro i hög grad önskvärda; sju av sjukvårds- och 3 av ekonomipersonalen måste på grund av bristande utrymme hyra bostad utom anstalten.

Piteå hospital och asyl. Golven i de till lugna och halvoroliga övervakningsavdelningarna hörande badrummen hava belagts med Skrombergaplattor i ceresitblandad cement på asfalt. Likaså hava golven i båda D-avdelningarnas badrum belagts med Skrombergaplattor. I fyra badrum hava insatts sköljbassänger av emaljerat gjutjärn. Linoleummattor hava inlagts i fem till övervakningsavdelningarna hörande enkelrum. Provisorisk familjebostad för bokhållaren har anordnats. De för patienter i familjevård avsedda rummen hava inretts till fyra familjebostäder för gift personal.

Angående de kostnader för underhåll och förbättringar av byggnader och gårdar, vilka bestritts av respektive direktio- ner, hänvisas till tab. 18 i tabellavdelningen.

Medicinalstyrelsen har under år 1917 avslutat kontrakt med nedanstående firmor om nyanläggningar och väsentliga reparationer vid statens hospital:

	Kronor
1) Byggmästaren J. A. Sabel, Enskede, ang. uppförande av fem bostadshus för betjäning vid Strängnäs hospital . . .	92 860
2) Gustaf Qvennerstedts eftertr., Stockholm, ang. leverans av 4 500 000—5 000 000 tegel till Strängnäs hospital	72 per tusen
3) Ingenjören Viktor Herrström, Stockholm, ang. uppförande av byggnadsstommar vid Strängnäs hospital	2 700 000
4) Trädgårdsmästaren Viktor Andersson, Hälsingborg, ang. planteringsarbeten vid Hälsingborgs hospital med omgivande stängsel	9 546

2. Utrymme.

Platsantalet har under året icke undergått någon förändring. Fördelningen av sjukplatser inom de olika anstalterna vid redovisningsårets slut angives i nedanstående tabell.

Anstalt.	I klass		Allmän klass		Landstings, resp. stads, klass		Summa
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
Stockholms hospital	10	10	115	120	—	—	255
Uppsala » och asyl	30	—	630	562	12	12	1 246
Nyköpings »	—	—	107	79	10	10	206
Vadstena » och asyl	13	13	400	374	—	—	800
Växjö »	5	5	120	120	20	20	290
» » krim:avd.	—	—	100	—	—	—	100
Västerviks »	—	—	415	385	15	15	830
Visby »	—	—	21	42	—	—	63
Lund » och asyl	15	15	587	587	14	14	1 232
Malmö asyl	—	—	48	76	—	—	124
Göteborgs hospital	25	25	121	109	41	34	355
Vänersborgs » och asyl	—	—	520	530	15	15	1 080
Kristinehamns »	—	—	380	400	10	10	800
Sütters »	—	—	410	390	20	10	830
Härnösands »	—	—	130	115	12	12	269
Östersunds »	—	—	295	265	—	—	560
Piteå » och asyl	—	—	204	166	—	—	370
Summa	98	68	4 603	4 320	169	152	9 410
	166		8 923		321		
	9 089						

Antalet exspektanter vid årets slut uppgick till 3 769 mot 3 557 vid förra årets slut.

Om beläggningen av sjuka vid Stockholms hospital skriver överläkaren:

»Beläggningen har under det gångna året varit något mindre än under år 1916. I synnerhet å anstaltens mansavdelning var omsättningen under våren och sommaren rätt stor, och antalet intagna höll ej jämna steg med antalet utskrivna, vadan beläggningssiffran sjönk. Mot slutet av året steg åter beläggningen å mansavdelningen. Möjligheten för Stockholms hospital att tjänstgöra som upptagningsanstalt för huvudstadens akuta sinnessjuka har sålunda visat sig förhanden i större utsträckning, än man förut antagit. Någon evakuering till stadens anstalter av kroniskt sinnessjuka män behöfde sålunda för utrymmets ökande till förmån för de akuta fallen ingen gång

under året företagas, och blott en dylik evakuering av kvinnor ägde under året rum.»

Från Växjö meddelar överläkaren bl. a.:

»På grund av den stora platsbristen och det ökade behovet av lugna övervakningsplatser ändrades från och med den 16 februari länsparvilljans öppendörravdelning till övervakningsavdelning. Genom arbetssalens ändring till sjuksal och genom starkare beläggning av övriga sjuksalar erhöles sålunda tillsvidare icke mindre än 16 nya platser. Denna ändring synes mig ur sjukvårdssynpunkt så fördelaktig, att den synes mig böra fortbestå. En ökning i det beräknade utrymmet torde sålunda kunna ske, men synes mig platsökningen böra officiellt begränsas till 10 nya platser för kvinnliga patienter.»

3. Mathållning och utspisning.

De av världskriget framkallade svårigheterna vid anskaffandet av proviant och andra förnödenheter hava under året än mera ökat och ytterligare inknappningar måst vidtagas.

Genom cirkulärskrivelse den 7 mars 1917 har styrelsen anmodat samtliga hospitalsdirektioner i riket att låta genom anstaltens styresmän uppgöra och till styrelsen insända kortfattade redogörelser över vidtagna åtgärder för besparingar vid hospitalens drift år 1917. Sedan sådana redogörelser till styrelsen inkommit, har styrelsen låtit sammanföra desamma i en broschyr, som finnes hos styrelsen tillgänglig.

Av samma anledning som omnämnes i närmast föregående årsberättelse hava de tabellariska uppgifter å portionspris samt å leveranspris å mjölk, fläsk och kött, vilka ingått i förutvarande årsberättelser, utslutits även i den förevarande berättelsen.

4. Tjänstemän och betjäning.

Överläkaren vid Nyköpings hospital Georg Lundberg avled efter långvarigt lidande den 26 maj. Hospitalsläkaren vid Lunds hospital och asyl A. Arnold avled efter kort sjukdom den 15 oktober.

Vid Lunds asyl hava de två biträdande läkarbefattningarna under året ej varit med ordinarie innehavare besatta. Vid Vänersborgs hospital har ingen av de tre biträdande läkartjänsterna under året haft ordinarie innehavare utan tidvis uppehållits av olika extra läkare. Vid Sätters hospital hava samtliga tre biträdande läkarbefattningar under hela året stått vakanta. Sammanlagt hava under året sju extra läkare varit anställda. Vid Piteå hospital har hospitalsläkartjänsten under hela året varit vakant och uppehållits av extra läkare. Biträdande läkaren vid Göteborgs hospital A. Björk erhöles begärt avsked från och med den 1 april. Platsen har sedermera förklarats ledig två gånger. Första gången anmälde sig en sökande, som

emellertid återkallade sin ansökan på grund av de mindre goda bostadsförhållandena. Andra gången anmälde sig ingen sökande. Under vakansen hava ej mindre än sex olika extra läkare tjänstgjort vid hospitalet.

Även vid Vadstena, Kristinehamns och Östersunds hospital hava en eller flera biträdande läkartjänster under längre eller kortare tid av året stått vakanta.

5. De sjukas sysselsättning och förströelser.

Vid statsanstalterna hava under året utförts inalles 1 102 959 *dagsverken*. Med beräkning av 300 arbetsdagar för året och 9 529 i medeltal vårdade per dag (tab. 15) befinnas i genomsnitt 38·6 % av patienterna varit sysselsatta med arbete. Vid de olika anstalterna har antalet arbetande patienter, uttryckt i procent, varit följande: Stockholm 23·3 %, Uppsala 44·6 %, Nyköping 34·6 %, Vadstena 49·9 %, Växjö 35·1 %, Västervik 38·1 %, Visby 49·3 %, Lund 39·6 %, Malmö 44·1 %, Göteborg 27·0 %, Vänersborg 45·1 %, Kristinehamn 29·3 %, Säter 35·6 %, Härnösand 48·7 %, Östersund 41·8 %, Piteå 30·1 %.

Beträffande de sjukas *förströelser* anför överläkaren vid Växjö hospital bl. a. följande:

Konserter hava givits av olika sångkörer, av Kronobergs regementes musikkår, av framstående sångerskor och sångare. Smärre teaterstycken hava utförts av barn och ungdom från hospitalet. Biograf föreställningar hava givits var 14:de dag under vintermånaderna, gramfonunderhållningar, dans-tillställningar med eller utan kaffefester samt vanliga säsongnöjen såsom skridsko- och källbacksåkning, tennis- och croketspel m. m. Förutom ett föredrag över Lappland av en kateket och ett av skolköksinspektrisen fröken Gertrud Bergström om folknäring och dyrtid må särskilt framhållas de fester och föredrag, som tillkommit på föranstaltande av hospitalets K. F. U. K.-förening, och till vilka tillträde lämnats för hospitalspersonalen och intresserade patienter. Sålunda må omnämnas en Anna-Maria Lenngrensafton med föredrag av fil. mag. fröken Carin Ulin från Uppsala, tablåer av »Porträtterna» och sång; en Lutherafton med föredrag av dr A. Thelin och sång samt »Kvinnorna och kriget», föredrag (med ljusbilder) av fru M. Lindell.

6. Sjukvård.

Av de under årets lopp i de å bifogade tabeller upptagna sjukhusen *intagna* sjuka hava 79·4 % förut ej vårdats å anstalt (tab. 1).

Av intagna med undantag av från annan anstalt överförda samt sinnesslöa och sinnessvaga hava 78·3 % för första gången angripits av sinnessjukdom (tab. 4), och 19·0 % hava genomgått ett eller flera anfall av sinnessjukdom; nämnda förhållande är okänt beträffande 2·7 %.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst för de under året *tillfrisknade* (tab. 10) har, uttryckt i procent, varit följande:

Under 3 månader	Från 3 intill 6 månader	Från 6 intill 12 månader	Från 1 intill 2 år	Från 2 intill 5 år	Över 5 år	Okänt
13·9	19·4	28·6	18·9	10·4	6·9	1·9

Bland samtliga inträffade *dödsfall* (920 emot 532 under föregående år) angivas dödsorsakerna för 26·6 % hava varit lungtuberkulos (37·2 under 1916), för 14·9 % akut lunginflammation.

Från Stockholms hospital meddelas ett fall av bråddöd, där det måste betraktas som outrett, huruvida självmord eller olyckshändelse förelegat. Den sjuka, en 26-årig hustru, intogs på hospitalet den 29 maj 1917 och var då orolig och ängslig med självförebärrelser. Efter en månads vistelse på hospitalet var hon avsevärt förbättrad. Den 10 juli mottog hon besök av sin moder och tilläts då att tillsammans med modern som vanligt vistas ute i sjukhusparken under besökstiden på det villkoret, att hon av den besökande vid besökets slut följdes tillbaka in på sjukavdelningen. Emellertid återkom ej patienten på bestämd tid utan hade ännu klockan omkring 4 eftermiddagen observerats ute i parken tillsammans med modern. Strax efter klockan 4 eftermiddagen meddelades per telefon från Lilla Essingen, att en kvinnlig patient drunknat i Essingesundet, som det syntes under badning. Vid efterforskningar på platsen inhämtades, att patienten lugnt och stilla klätt utav sig plagg efter plagg strax utanför hospitalområdet öster om Essingebro, lagt kläderna i en hög på marken och därefter begivit sig ut i vattnet och syntes simma i riktning mot bron. Kommen på västra sidan om bron hade hon plötsligt sträckt upp händerna och ropat på hjälp, varefter hon ögonblickligen försvunnit i djupet. I närheten varande personer, som sett hennes förehavande och hört hennes rop, hade genast genom dykning och sedermera genom dragningar försökt få tag i henne men ej lyckats. Liket återfanns senare.

Mannen har efteråt meddelat, att patientens moder efter sitt besök på hospitalet upplyst honom om att hans hustru denna gången förefallit ovanligt kry och duktig. Modern hade uppehållit sig i parken tillsammans med patienten till klockan framemot 4 eftermiddagen, då hon lämnat henne ensam där utan att följa henne tillbaka till avdelningen. I stället för att återvända in på sjukhuset har patienten tydligen begivit sig ned till Mälaren, om i avsikt att beröva sig livet eller endast för att bada synes ej med säkerhet kunna avgöras. Mannen har uppgivit, att patienten ej varit simkunnig, varför det är sannolikt, att hon gått utmed stranden, där det är relativt grunt vatten, och därunder plötsligt halkat ned i den bråddjupa segelleden och omkommit.

Från Vadstena hospital och asyl meddelas, att en där intagen manlig kriminalpatient, som vårdades å öppen avdelning, begått självmord genom att hänga sig i en ståltråds snara ute i torv-ladan.

Från Vänersborgs hospital och asyl meddelas, att där under året förekommit ett olycksfall med dödlig utgång samt tvenne självmord. En tidtals

mycket orolig epileptiker, som vid orosutbrotten med gott resultat brukade behandlas med långbad, fick under ett sådant bad den 15 juli ett svårare epileptiskt anfall, varunder han plötsligt sjönk ned med huvudet under vattnet. Patienten upptogs omedelbart ur badet och energiska upplivningsförsök företogs men utan resultat.

En av hypokondriska och andra depressiva idéer lidande kvinnlig patient hade betydligt förbättrats, så att hon kunnat överflyttas till öppendörravdelning. Då hon sedan en tid tillbaka ofta återkommit med begäran om hemresa, hade sådan beslutats till början av juni, och hon hade ofta uttryckt sin glädje över den snart förestående hemresan. På morgonen den 26 maj hjälpte hon som vanligt till med diskningen och var vid sedvanligt gott humör. Vid 9-tiden gick hon, som hon ofta brukade, ut i backen vid avdelningen »för att lägga sig på en tuva». Då hon emellertid saknades vid midnatten, eftersöktes hon och påträffades till slut liggande i en skogsbacke omkring 200 meter från avdelningen livlös och med ena strumpebandet hårt åtsnört kring halsen. Hennes klädsel var ej i ordning. Företagna upplivningsförsök blevo utan resultat.

En manlig patient med starka suicidala tendenser hade redan på hösten 1916 varit intagen på Vänersborgs lasarett, emedan han uppgivit sig hava svalt en blyertspenna. Då inga symtom från buken visade sig, återfördes han till hospitalet. Den 4 april 1917 uppgav han sig hava svalt en ståltråd. Till en början företedde han inga buksymtom, men då sådana sedermera inställde sig, infördes han den 12 april till Vänersborgs lasarett, där operation samma dag företogs, varvid flera främmande kroppar påträffades i ventrikeln. Patienten avled den 18 april på grund av perforationsperitonit.

Överläkaren vid Kristinehamns hospital meddelar, att en på hospitalet intagen kvinnlig patient under året kommit i tillfälle att dränka sig. Den sjuka, som led av agiterad melankoli, vårdades på övervakningsavdelning för oroliga och hade sedan början av sommaren fått vistas ute fyra timmar dagligen å avdelningens promenadgård, som är kringgårdad av ett lågt staket. På eftermiddagen den 3 juli lyckades hon komma över staketet, sprang ned till Varnumsviken och kastade sig i denna. När hon efter några minuter drogs upp, var hon redan död.

Beträffande förekomsten av akuta *infektionssjukdomar* meddelar överläkaren vid Uppsala hospital och asyl, att under årets senare del digestionsrubbnigar därstädes varit mycket talrika, särskilt de akuta och kroniska enterocoliterna, av vilka förekommit 21 på mansavdelningen och 62 på kvinnoavdelningen. På den senare avdelningen hava fallen varit särdeles lindriga, under det att de däremot på mansavdelningen antagit en mycket svår natur och föranlett 3 dödsfall. Det torde icke vara något tvivel underkastat, att epidemien står i något slags sammanhang med de mindre gynnsamma näringsförhållandena, och viktfalet har varit mycket stort hos en del patienter. Vid årets slut var entero-colitepidemien ännu fortgående. Detsamma var förhållandet med en tyfoidefeberepidemi, som i slutet av året på okänd väg inkom på sjukhuset. De sista dagarna av november månad insjuknade

på asylens kvinnoavdelning en patient och en sköterskeelev och strax där-
 efter ett tvättbiträde, som senare avled. I slutet av december insjuknade
 ytterligare en patient på asylens mansavdelning. Det visade sig, att dessa
 fall voro inledning till en dock i det hela rätt lindrig epidemi.

Från Vadstena hospital och asyl meddelas, att där förekommit två fall av
 tyfoidfeber, ett å mansavdelningen och ett å kvinnoavdelningen, intetdera
 med dödlig utgång. Smittokällan har ej kunnat utrönas.

Från Vänersborgs hospital och asyl meddelas, att där förekommit två fall
 av nervfeber, det ena med dödlig utgång. Smittokällan har ej kunnat ut-
 rönas.

De förändringar i patienternas hälsotillstånd, som iakttagits och med största
 sannolikhet varit beroende på kristidens förändrade utspisningsförhållanden,
 hava varit allmän avmagring och kraftlöshet, diarréer och s. k. svältödem,
 de senare alltid i samband med allmän avmagring.

Överläkaren vid Härnösands hospital meddelar i detta avseende, att på
 eftersommaren och hösten envisa diarréer uppstodo, vilka ej kunde stillas på
 vanligt sätt med mera enkla medel. I samband med dessa diarréer uppkommo
 ofta bensvullnader. Huden å underbenen och fötterna blev ödematös. Längre
 fram på året och särskilt under december månad förekommo flera fall —
 inalles 21 st. — av vattensvullnad utan att diarré samtidigt uppträdde.
 Undersökningen av inre organ visade ej några sjukliga symtom, och tydligt
 är, att här ifrågakvarande sjukliga förändringar berodde på otillfredsställande
 näring.

Från Östersunds hospital meddelas, att där i likhet med vad fallet varit
 under föregående år förekommit paratyfus, inalles 12 fall. Sjukdomen har
 uppträtt å skilda avdelningar på såväl mans- som kvinnsidan samt hos 3
 sköterskor och en av ekonomipersonalen. Tyfus har icke förekommit å hospi-
 talet förrän under februari månad 1917, då en kvinnlig patient insjuknade.
 Sedermera hava under året insjuknat ytterligare 12 personer, dels bland
 patienterna såväl å mans- som kvinnsidan och dels bland sjukvårds- och
 ekonomipersonalen. 3 dödsfall inträffade bland patienterna.

Talrika diarréfall hava förekommit, ibland med blodiga uttömningar, hu-
 vudsakligast bland patienterna. Å statsmedicinska anstalten företagna under-
 sökningar å avföringsprov hava givit positivt resultat för paradysenteri.
 Inalles hava under året avförings- eller blodprov givit positivt resultat för
 33 personer, därav 27 patienter och 6 personer bland personalen. Sjukdomen
 har visat stor benägenhet att recidivera, och under året inträffade 4 dödsfall,
 alla manliga patienter. Under året har antecknats inalles 740 fall av diarré,
 varav cirka 400 härlett sig från kött- eller fiskförgiftning. Av de övriga
 cirka 340 fallen torde en stor del vara att betrakta som lindriga fall av
 paradysenteri, ehuru blod- och avföringsprov, som tagits från en mängd av
 dessa patienter, givit negativt resultat.

Antalet *kriminalpatienter* (tab. 13) utgjorde vid årets slut 513 (439 män,
 74 kvinnor), d. v. s. 50 % av samtliga närvarande. Å de olika anstalterna
 förhöll sig antalet kriminalpatienter till hela antalet vid årets slut när-

varande på följande sätt: Stockholms hospital 2·6 %, Uppsala hospital och asyl 4·9 %, Nyköpings hospital 8·0 %, Vadstena hospital och asyl 3·3 %, Växjö hospital (utom kriminalavdelningen och Korsbergakolonien) 2·4 %, Västerviks hospital 6·8 %, Visby hospital 9·2 %, Lunds hospital och asyl 2·9 %, Malmö asyl 9·7 %, Göteborgs hospital 5·6 %, Vänersborgs hospital och asyl 3·4 %, Kristinehamns hospital 3·8 %, Sätters hospital 5·3 %, Härnösands hospital 7·3 %, Östersunds hospital 5·3 % samt Piteå hospital och asyl 2·4 %.

Under året hava 47 för brott tilltalade personer blivit av medicinalstyrelsen för observation och undersökning inremitterade till statshospital; av dessa hade de betygskrivande läkarna förklarat 30 i saknad av förståndets bruk, 7 i saknad av förståndets fulla bruk och 10 tillräkneliga.

Antalet *underhållsdagar* (tab. 15) för de under året å statsanstalterna vårdade uppgick till 3 478 856, av vilka för första klass 1·9 %, för andra klass 8·3 %, för tredje klass 81·2 %, för avgiftsfria 5·4 % och för landstings- resp. stadsanstalter 3·2 %.

Totalkostnaden för hospitalens drift har uppgått till 11 641 603 kronor 24 öre, av vilket belopp 9 031 515 kronor 16 öre utgått av statsmedel. Årliga medelkostnaden per sjukplats har utgjort 1 222 kronor 75 öre och dagliga medelkostnaden för varje patient 3 kronor 35 öre; medelkostnaden av *statsmedel* per år och patient har utgjort 956 kr. 30 öre eller per dag 2 kr. 62 öre. Kostnaden för *sjukvården* (tab. 15) har för samtliga statshospital uppgått till 10 156 701 kronor 77 öre. Vid jämförelse mellan olika anstalter visar sig dagsmedelkostnaden störst vid Stockholms hospital med 5 kronor 18 öre och lägst vid Vänersborgs hospital med 2 kronor 33 öre.

Här nedan lämnas en jämförande översikt över kostnaden vid statens anstalter för en del av de huvudrubriker, som upptagas i tab. 17. Vad i övrigt angår sjukvården och därmed sammanhängande frågor å rikets anstalter för sinnessjuka hänvisas till tab. 1—19.

Översikt över kostnaden för år och patient vid statens hospital för avlöning, utspisning, kläder, eldning, medicin och tvätt under år 1917.

	Avlöning Kr.	Utspisning Kr.	Linne- gång- och sängkläder Kr.	Eldning och lys- hållning Kr.	Medika- menter Kr.	Tvätt och renhåll- ning Kr.
Stockholms hospital	407.52	727.11	59.36	577.88	22.91	54.28
Uppsala hospital och asyl	220.72	500.46	39.16	177.83	13.74	25.08
Nyköpings hospital	273.83	456.70	56.51	251.49	7.25	25.70
Vadstena hospital och asyl	247.13	457.34	47.03	129.15	9.13	25.47
Växjö hospital	335.79	550.46	44.87	455.59	10.56	23.22
Västerviks hospital	254.46	464.79	52.88	304.83	13.82	13.44
Visby hospital	272.24	473.31	45.82	172.49	11.60	27.38
Malmö asyl	288.51	363.80	49.01	359.49	4.72	30.86
Lunds hospital och asyl	191.12	466.28	47.10	323.74	7.32	32.79
Göteborgs hospital	305.88	616.73	77.44	590.61	10.53	41.01
Vänersborgs hospital och asyl	186.01	407.79	31.86	162.39	7.76	21.74
Kristinehamns hospital	215.82	554.45	46.27	498.06	12.53	26.12
Säters hospital	241.55	534.04	51.54	360.60	9.44	17.64
Härnösands hospital	252.88	512.06	41.78	226.08	11.19	13.99
Östersunds hospital	237.24	507.87	62.38	594.32	6.82	32.19
Piteå hospital och asyl	259.67	538.63	53.32	189.80	6.09	27.59
Medeltal	239.06	518.30	50.01	313.99	10.84	26.54

Angående kolonien i Korsberga har överläkaren Lindell meddelat följande:

	Män	Kvinnor	Summa
Kvarvarande från 1916	102	68	170
Intagna under 1917	6	2	8
Summa vårdade	108	70	178
Avförda under 1917:			
till hospitalet	16	4	20
» hemmet	--	1	1
död	1	--	1
Summa avförda	17	5	22
Kvarvarande till 1918	91	65	156

Av de under året intagna hade 2 män förut vårdats i kolonien.

Orsakerna till återflyttningarna till hospitalet voro: psykisk försämring eller olämplighet i övrigt för familjevård hos 13 män och 2 kvinnor samt kroppsliga sjukdomar hos 3 män och 2 kvinnor. Utskrivningen till hemmet av en kvinna skedde på de anhörigas begäran (hospitalsstadgan § 51). Dess-

utom hava under kortare tider av året varit återflyttad en man under en orosperiod och en man i och för bräckoperation.

Överflyttningar från andra hospital till Växjö hospital av familjevårds-kandidater hava under rådande provianteringsvårigheter ej ansetts tillrädliga, ehuru urval i sådant syfte redan gjorts vid såväl Uppsala hospital och asyl som vid Västerviks hospital.

Fördelningen efter de särskilda sjukdomsformerna var vid årets utgång följande: melancholia 2 män och 1 kvinna, psychosis periodica 3 män och 2 kvinnor, dementia primaria 80 män och 57 kvinnor, paranoia 2 män och 1 kvinna, insania degenerativa 1 man, psychosis ex intoxicatione 1 man och 1 kvinna, dementia organica 1 man, idiotia 1 man och 1 kvinna samt imbecillitas 2 kvinnor; summa 91 män och 65 kvinnor.

Ett hem för kvinnor har under året tillkommit och 4 hem, 2 för män och 2 för kvinnor, upphört, tvenne på grund av kristidssvårigheter och tvenne på grund av vårdarnas vägran att ställa sig familjevårdsföreskrifterna till efter rättelse.

På grund huvudsakligen av rådande svårigheter med proviantanskaffning har efterfrågan efter familjevårdspatienter inskränkt sig till arbetsdugliga män.

Av de under året vårdade hava 79.6 % av männen och 61.4 % av kvinnorna eller sammanlagt 70.5 % kunnat sysselsättas sålunda: i lantbruk och ladugård 59 män och 4 kvinnor, med hushålls- och handarbeten 37 kvinnor, i hantverk 3 män och 2 kvinnor samt med handräkning, vedhuggning o. d. 24 män.

Omsättningen inom centralhemmet framgår av följande tabell:

Orsaken till vistelsen i centralhemmet	Kvar- varande från 1916	Intagna 1917	Avförda 1917					Kvar- varande till 1918
			till samma hem	till annat hem	till hospi- talet	till hem- orten	död	
Biträden inom hemmet	4	—	—	—	—	—	—	4
Väntan på plats i lämpligt hem	3	15	2	13	1	—	—	2
Kroppslig sjukdom	5	14	6	5	7	—	1	—
Psykisk försämring	5	33	4	8	14	1	—	11
Summa	17	62	12	26	22	1	1	17

Av förenämnda i centralhemmet vårdade 79 patienter voro 56 män och 23 kvinnor. Högsta antalet därstädes samtidigt vårdade voro av män 17, av kvinnor 7 och av båda könen 21.

Direkt från ett vårdarhem till ett annat hava flyttats 3 män och 5 kvinnor.

Allmänna hälsotillståndet inom kolonien har fortfarande varit gott. Vederbörande provinsialläkare har under året icke behövt tillkallas. Polikliniskt har å sjukstugan i Hvetlanda 3 kvinnor behandlats.

Några egentliga rymningsförsök hava ej heller under detta år förekommit.

Vårdavgifterna hava från och med den 1 oktober blivit höjda med ytterligare 10 öre. Vid årets utgång växlade vårdavgifterna per dag och patient mellan 55 och 90 öre (de tre kristidstilläggen häri ej inberäknade).

Per dag och patient uppgingo sålunda vårdavgifterna vid 1917 års utgång till 69·2 öre mot 69·3 öre vid föregående årsskifte. Med kristidstilläggen bliva motsvarande siffror 88·5 öre och 79·3 öre.

Antalet underhållsdagar under året hava utgjort 58 194 och medeltalet värdade per dag 159·4 mot respektive 61 193 och 167·2 under år 1916.

Medelkostnaden per patient och dag har utgjort kr. 1·25 samt per patient och år kr. 456·83 mot respektive kr. 1·12 och kr. 409·75 under år 1916.

Översikt över vid statens hospital för närvarande förefintliga donationsfonder.

Till *Stockholms* hospital har *fabriksidkaren A. W. Lundin* genom gåvobrev den 30 januari 1895 överlämnat 5 000 kronor, varav räntan skall användas till understöd åt medellösa, från hospitalet såsom tillfrisknade utgående patienter. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 15 222 kronor 22 öre.

Genom testamente den 15 februari 1822 har *fabrikören Carl Hedström* donerat 1 000 riksdaler banko till *Danviks* hospital med föreskrift, att det donerade kapitalet skulle tjäna till understöd för de mest olyckliga på hospitalet. Genom k. brev den 16 juli 1909 har föreskrivits, att omförmälda donation skall överflyttas från *Danviks* till *Stockholms* hospital och att räntan därå skall användas för beredande åt patienterna av förströelse och extra förplägnad på högtidsdagar. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 1 606 kronor 92 öre.

Genom testamente mars 1912 har *f. d. föreständerskan vid Stockholms hospital Eva Kylander-Ljunglöf* till nämnda hospital donerat 2 000 kronor, utgörande besparingar å hennes avlöning under hennes tjänstetid vid hospitalet, med bestämmelse, att årliga räntan skall av överläkaren utanordnas till någon obemedlad kvinnlig patient av 2:a eller 3:e klass, vilken utskrivs frisk eller förbättrad. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 2 357 kronor 87 öre.

Till *Uppsala hospital* hava *Julius von Sass* och *Amalia von Sass*, f. *Nisbeth* genom testamente den 1 augusti 1866 och den 16 januari 1874 donerat 30 000 riksdaler riksmünt, varav räntan skall användas till underhållande av friplatser för sinnessjuka av 1:a klassen, så långt densamma förslår. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 30 602 kronor 53 öre.

Genom testamente den 5 juni 1912 har *Cecilia Fröding* till *Uppsala hospital* donerat sin kvarlåtenskap att förvaltas som tillökning av den utav *Julius von Sass* och *Amalia von Sass* till nämnda hospital donerade fond med föreskrift, att årliga avkastningen skall användas för samma ändamål

som räntan å berörda fond. Donationen torde komma att uppgå till cirka 25 000 kronor.

Maria Charlotta Lundgren har i en handling, daterad *Uppsala hospital* den 14 november 1874, donerat 500 rdr riksmünt, »som sätts in och räntas, hvaraf räntan årligen lemnas till en quinsperson av hospitaljona, som kan glädja sig åt denne lilla summa till kaffe och snus och som av Herr Syssloman utväljes». Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 1 605 kronor 1 öre.

Genom gåvobrev den 1 januari 1682 har *professor Olaus Verelius* till *Uppsala hospital* skänkt *Hämblinge frälsehemman* i *Bälunge socken* i *Uppsala län* med villkor, att »tvänne skröplige och elendige menhiskior, som kyrkoförståndarne bäst kiänna,» skulle åtnjuta hemmanets ränta till underhåll å hospitalet.

Till *Nyköpings hospital* har *Christina Margareta Lindström* genom testamente den 2 mars 1860 donerat 150 rdr riksmünt till utdelning bland de fattiga å nämnda hospital. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 555 kronor 70 öre.

En person, som önskat vara okänd, har till *Nyköpings hospital* under år 1908 donerat 307 kronor för bildande av en fond till förmån för patienterna å hospitalet. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 467 kronor 49 öre.

Genom testamente den 27 februari 1739 har *prosten Tiburtz Tiburtii änka Margareta Westerling* förordnat, att av hennes kvarlåtenskap 6 000 daler kopparmünt skulle tillfalla hospitalet i *Nyköping*, på det att två fattiga från *Vingåkers socken* skulle för räntan bliva å hospitalet underhållna.

Genom donationsakt den 15 april 1859 har *friherre E. S. Adelswärd* å *Åtvidaberg* donerat 20 000 riksdaler riksmünt till *Vadstena hospital* med villkor att avkastningen skall användas för att bereda vård och underhåll för å hospitalet intagen person i första klass eller två eller flera personer i lägre betalningsklass. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 72 246 kronor 37 öre.

Till *Växjö hospital* hava stärbhusdelägarna efter *sekreteraren hos marinförvaltningen Lorentz Kruse* i enlighet med den avlidnes i livstiden uttalade önskan överlämnat som gåva ett belopp av 5 000 kronor, varav räntan skall användas till beredande av trevnad och förströelse för å hospitalet intagna patienter. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 5 200 kronor 45 öre.

Genom gåvobrev den 30 maj 1917 har *sjökaptenen Robert Petersson i Bergkvara* till *Växjö hospital* donerat 10 000 kronor, avsedda att bilda en fond under benämningen *Elsa Robertssons donationsfond*, och varav årliga avkastningen är avsedd till beredande av ökad allmän trevnad inom hospitalet samt till beredande av understöd i ömmande och eljest lämpliga fall åt kvinnliga sjuka, som vårdas å hospitalet eller som utskrivits från detsamma. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 10 225 kronor.

Till *Malmö asyl* har *Nils Petter Rosenblad* genom testamente den 15 september 1874 skänkt 150 pund sterling att för asylens räkning och till de däri intagna patienternas bästa förvaltas och på lämpligaste sätt användas. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 2 750 kronor.

Änkefru Martha Bager har genom gåvobrev den 21 december 1751 till *Malmö asyl* överlämnat 1 200 daler silvermynt med villkor, att av räntan en värdig fattig undfår av asylens föreståndare varje månad 5 daler silvermynt.

Till *Vänersborgs hospital och asyl* har *lantbrukaren Sven Svensson* genom testamente den 17 december 1907 överlämnat cirka 150 000 kronor, varav avkastningen skall användas till beredande av ökad allmän trevnad inom hospitalet, till främjande av vetenskaplig psykiatrisk forskning vid hospitalet samt till beredande av understöd i ömmande fall åt sjuka, som vårdas å hospitalet, och i synnerhet åt sådana som därifrån utskrivits. Utredning angående donationen pågår.

Till *Kristinehamns hospital* har *överläkaren vid samma hospital Axel Envall* genom testamente den 6 juni 1912 förordnat, att nio tiondelar av avkastningen av en till staden Kristinehamn av Envall testamenterad fond, benämnd »Axel och Agnes Envalls donationsfond», skola vart femte år överlämnas till hospitalsdirektionen, vilken äger att använda det sålunda lämnade beloppet till något för hospitalet nyttigt ändamål.

Till *Härnösands hospital* har den 1 maj 1900 donerats ett belopp av 5 000 kronor, vilken fond under benämning av *Valfrid Enbloms sjukvårdsfond n:o 1 för Norrland* skall förvaltas av hospitalsdirektionen och varav årliga räntan skall användas att bereda de sjuka vid hospitalet vederkvickelse, uppmuntran och förströelse. Donationens behållning vid 1917 års utgång utgjorde 6 671 kronor 84 öre.

b) Landstingens och de större städernas upptagningsanstalter.

I tabellariska översikter, som åtfölja denna berättelse, ingår redogörelse för sjukvården även vid vissa mer självständiga upptagningsanstalter, tillhörande landsting eller större städer. Såsom sådana räknas för närvarande sjukhuset vid Långbro jämte upptagningsanstalterna vid Ulvsunda samt i Hälsingborg och vid Norrköping.

Ur årets berättelser från de nämnda anstalterna må följande meddelas.

Sjukhuset vid Långbro. Från detta sjukhus meddelar överläkaren, att den sedan år 1911 aktuella frågan om uppförande vid sjukhuset av särskild paviljong, avsedd för oroliga och svårskötta sjuka, har fått sin lösning på sådant sätt, att stadsfullmäktige i Stockholm den 17 december 1917 beslutat bifalla hälsovårdsnämndens framställning om uppförande av en dylik paviljong, avsedd för 74 sjuka.

Upptagningsanstalten vid Ulvsunda. Sjukhuset har under senare delen av året utvidgats, i enlighet med av direktionen uppgjort och av landstinget godkänt förslag, med 13 nya platser, varigenom sjukhuset vid 1918 års början kunde lämna vård åt på en gång 40 sjuka.

De för kringvandrande sinnessjuka inom länet avsedda tvenne platserna hava under året varit belagda tillsammans 380 dagar, den ena av en man under 226 dagar och den andra av en kvinna under 54 dagar.

Beträffande verksamheten vid övriga i tabellavdelningen icke förekommande upptagningsanstalter för sinnessjuka hänvisas till översikten å sid. 22.

c) Enskilda anstalter.

Översikt för år 1917 över antalet platser samt intagna, avförda och den 31 dec. 1917 närvarande vid enskilda anstalter för sinnessjuka.

A n s t a l t	Plat- ser	Intagna		A v f ö r d a								Den ^{31/12} 1917 när- varande	
				friska		för- bättrade		oför- bättrade		döda			
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Karlskäll (Stockholm)	14	1	6	—	2	—	—	1	4	—	—	6	7
Solna sjukhem (Sundbyberg)	34	17	3	2	1	8	2	2	—	2	—	27	5
Sigtuna sjukhem	23	2	2	—	—	—	1	4	1	2	—	6	3
Bagges sjukhem (Södertälje)	20	3	5	—	—	1	1	2	—	1	2	5	13
Peterska hemmet (Uppsala)	15	1	4	—	1	—	1	—	4	—	—	1	9
Vängelsta sjukhem (Uppsala)	19	1	3	—	—	—	—	—	1	1	—	7	10
Hälledal (Tyninge)	15	12	11	3	—	2	6	1	3	3	1	4	2
Katrinelund (Malmö)	12	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	7
Solliden (Åkarp)	16	—	7	—	2	—	1	1	7	—	2	—	3
Betaniastiftelsens sjukhem (Göte- borg)	19	8	17	—	3	—	2	5	3	—	2	3	7
Summa	187	45	59	5	11	11	14	16	24	9	7	59	66
		104		16		25		40		16		125	

Av de såsom oförbättrade avförda hava 28 överförts till annan anstalt för sinnessjuka.

Översikt över antalet intagna, döda, underhållsdagar samt utrymme å landstingens och de större städernas upptagningsanstalter för sinnessjuka år 1917.

1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
Landstingsområde eller stad; sjukvårdsanstalt	Antal patienter in- tagna	döda	Under- hålls- dagar	Antal sjuk- sängar 31/12	Landstingsområde eller stad; sjukvårdsanstalt	Antal patienter in- tagna	döda	Under- hålls- dagar	Antal sjuk- sängar 31/12		
Stockholms stad.					Göteborgs o. Bohus län.						
Sjukhuset vid Långbro †	227	35	226	876	640	Uddevalla lasarett	3	2	8 686	24	
Provisoriska sinnessjukhusen utom sjukh. v. Långbro ¹	158	9	64	684	213	Göteborgs stad.					
Stockholms län.					Upptagningsanstalten vid Göteborgs hospital †			25	189	75	
Upptagn.-anst. v. Ulvsunda†	16	2	10	085	27	Älvsborgs län.					
Uppsala län.					Upptagningsanstalten vid Vänersborgs hospital †			10	762	30	
Upptagningsanstalten vid Uppsala hospital †			8	544	24	Skaraborgs län.					
Södermanlands län.					Falköpings lasarett	32	—	8 533	24		
Upptagningsanstalten vid Nyköpings hospital †			6	959	20	Mariestads	2	—	730	3	
Östergötlands län.					Värmlands län.						
Vadstena lasarett	8	2	5	791	16	Upptagningsanstalten vid Kristinehamns hospital †	14	7	7 051	20	
Norrköpings stad.					Örebro län.						
Uppt.-anst. v. Sandbyhov †	57	17	38	494	84	Örebro lasarett	25	2	4 696	12	
Jönköpings län.					Västmanlands län.						
Ulfparre-Hägerflychtska lasarettet i Eksjö	30	5	14	606	40	Västerås lasarett	10	1	9 843	21	
Kronobergs län. ²					Kopparbergs län.						
Upptagningsanstalten vid Växjö hospital †			14	031	40	Upptagningsanst. vid Säters hospital †			10	872	30
Kalmar läns norra landstingsområde.					Gävle län o. Gävle stad.						
Upptagningsanstalten vid Västerviks hospital †			16	505	30	Gävle o. Gästriklands lasarett	22	2	5 904	14	
Gottlands län.					Söderhamns lasarett	51	8	5 993	22		
Visby lasarett	3	—	45	2	Hudiksvalls	20	2	4 691	16		
Blekinge län. ²					Västernorrlands län.						
Karlskrona lasarett	2	—	318	3	Härnösands lasarett	1	—	4	4		
Kristianstads län.					Sundsvalls	7	1	2 310	8		
Kristianstads lasarett	24	2	16	557	45	Upptagningsanstalten vid Härnösands hospital †	19	—	7 953	24	
Simrishamns	3	—	636	3	Jämtlands län.						
Malmöhus län.					Östersunds lasarett	17	3	2 692	12		
Upptagningsanstalten vid Lunds hospital †	34	7	8	993	28	Västerbottens län.					
Uppt.-anst. v. Hälsingborg †	69	7	22	512	68	Umeå lasarett	30	2	5 977	20	
Malmö stad.					Norrbottnens län.						
Allmänna sjukhuset	93	8	10	186	34	Luleå lasarett	1	—	2	2	
Hallands län.					För hela riket	1 001	128	596	576	1 700	
Falkenbergs lasarett	23	4	8	866	22	Om de med † betecknade frånragas	565	53	181	750	560

† Siffrorna ingå i Tab. 1—15. — ¹ Katarina sjukhus, avd. för sinnessjuka, samt provisoriska sinnessjukhusen å 82 Hornsgatan, 56 Bondegatan samt från den 1 april 1917 även Södermannagatan 13. Dessa stadens upptagningsanstalter här betraktade såsom en enhet, så att överflyttningar dem emellan fråndragits. — ² Upptagningsanstalten vid Växjö hospital gemensam för Kronobergs och Blekinge län. — ³ Annan beräkningsgrund än i Styrelsens berättelse: Allmän hälso- och sjukvård.

III. Antalet sinnessjuka och sinnesslöa inom riket.

I tab. 20 meddelas ett sammandrag av de uppgifter, vilka det enligt § 69 gällande stadga angående sinnessjuka åligger kyrkoherde samt kommunal- och hälsovårdsnämnd att till vederbörande tjänsteläkare avgiva.

Härnedan meddelas en översikt över resultaten av tjänsteläkarnas besök hos sinnessjuka och sinnesslöa.

Angående de antecknade fallen av vanvård omförmäles bl. a.:

En sinnessjuk 52-årig man var inhyst i ett skjul, där i en annan gles avbalkning ett svin huserade. Stanken hos den sjuke var emellertid vida värre än hos grisen. En 36-årig sinnessjuk bondson låg naken utan skjorta med några paltor till sängkläder samt var medelst en järnlänk om båda smalbenen trångt fastlåst vid sängbotten, så att han under sina oavbrutna försök att befria sig svårt marterades av järnlänken och tycktes vara i fara att avbryta underbenen. En 72-årig sinnessjuk kvinna hölls instängd i en med trågaller försedd avbalkning av ett mindre snyggt rum. En sinnessjuk 53-årig hustru fanns inspärrad i en avbalkning av rummet, sittande i halvmörker hopkrupen i en bädd. Undre extremiteterna befunno sig i ankylos och kontraktur. I hennes utifrån tillbommade bur rådde osnygghet över all beskrivning; urin och exkrementer i bädden spredde en olidlig stank. Vården var anförtrodd åt en hennes mindre vetande son, som understundom lämnade henne ensam hela dagarna.

Översikt för år 1917 över av provinsial- och extra provinsialläkare besökta sinnessjuka och sinnesslöa med hänsyn till deras antal, beskaffenheten av deras vård och deras behov av anstaltsvård.

L ä n	Antal besökta			Vårdens beskaffenhet			Behov av vård å anstalt för		
	Sinnes- sjuka	Sinnesslöa		god	mindre god	van- vård	sinnes- sjuka	obild- bara sinnes- slöa	bild- bara sinnes- slöa
Stockholms	26	36	13	66	6	3	7	4	2
Uppsala	2	8	9	19	—	—	—	4	1
Södermanlands	31	25	24	68	11	1	8	4	3
Östergötlands	27	38	22	80	7	—	3	8	3
Jönköpings	74	54	16	122	20	2	6	3	4
Kronobergs	37	30	14	74	6	1	8	2	2
Kalmar	25	21	4	43	5	2	10	2	2
Gottlands	3	5	1	8	1	—	1	—	—
Blekinge	31	20	10	56	5	—	5	4	2
Kristianstads	117	81	32	209	21	—	20	4	2
Malmöhus	71	86	25	161	21	—	10	3	3
Hallands	48	20	16	71	12	1	7	—	1
Göteborgs och Bohus	39	41	8	79	8	1	6	7	2
Älvsborgs	57	42	19	100	16	2	14	3	3
Skaraborgs	24	19	7	45	2	3	8	—	—
Värmlands	34	33	19	75	10	1	5	2	2
Örebro	9	12	5	24	2	—	3	1	—
Västmanlands	10	8	8	23	3	—	1	2	5
Kopparbergs	28	15	7	47	3	—	4	—	—
Gävleborgs	7	6	9	21	—	1	—	1	2
Västernorrlands	25	36	15	59	16	1	5	8	1
Jämtlands	18	28	15	52	7	2	7	—	3
Västerbottens	35	45	17	90	6	1	2	2	1
Norrbottnens	33	34	5	58	14	—	7	4	3
Summa	811	743	320	1650	202	22	147	68	47
	1 063			1 874			115		
	1 874						262		

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1917 har skyddsföreningen överlämnat till överläkarna vid statens anstalter för sinnessjuka tillhopa 1 925 kronor, varav till Uppsala hospital 300 kronor, till Lunds hospital 300 kronor, till Vadstena hospital 200 kronor, till Vänersborgs hospital 200 kronor samt lägre belopp, minst 50 kronor, till övriga anstalter.

Därjämte hava till sex enskilda personer givits sammanlagt 350 kronor, vadan sålunda hela understödsbeloppet uppgår till 2 275 kronor.

Till bestridande av dessa utgifter har föreningen haft att tillgå årsavgifter av 198 ledamöter och räntan av förut befintligt kapital, som ökats från 43 520 kronor 38 öre till 43 702 kronor 5 öre.

Kurator för de sinnessjuka.

Angående detta institut skriver professor Gadelius i årsberättelsen från Stockholms hospital följande:

»Kurators göromål hava under det gångna året blivit mer och mer omfattande. Denna verksamhet har med stöd av och i flitigt samarbete med den nybildade 'Föreningen för hjälp av psykiskt sjuka' i mycket hög grad och synnerligen hastigt utvecklats. Sedan denna förening fått bidrag av staden, har en poliklinik för hjälpbehövande i Stockholm inrättats med lokal Sveavägen 98. Under de 9 veckor, polikliniken år 1917 varit för allmänheten tillgänglig, har den konsulterats av 57 personer (17 män och 40 kvinnor). Föreståndare för polikliniken är hospitalsläkaren vid Stockholms hospital V. Wigert. Med hjälp av kurator för de sinnessjuka och den sålunda öppnade polikliniken träder Stockholms hospital jämte stadens sinnessjukanstalter i en närmare beröring med allmänheten, och denna utvidgning av sinnessjukvården har utom dess socialt praktiska fördelar att personligt kunna följa de sjuka och bistå även de gränsfall, som ej direkt äro föremål för sjukhusbehandling, goda utsikter att bereda väg för ett större förtroende till sinnessjukvården. Även från privat håll hava stora penningegåvor överlämnats till dispensärverksamheten. Till ett konvalescenthem för psykiskt sjuka har under året donerats kronor 100 000. När detta planerade hem hinner att realiseras, blir det en stor hjälp för dispensärverksamheten. Det har ju hittills varit en kännbar svårighet vid mångt fall av från anstalterna utskrivna sjuk att på lämpligt sätt ordna dennes tillvaro, innan han ånyo kunnat skaffa sig ett arbete och en lämplig plats i livet. Ett konvalescenthem fyller i detta avseende ett länge känt behov.»

Kuratorn fröken G. Rodhe har över sin verksamhet under år 1917 lämnat följande berättelse:

»Förutskickas må, att en redogörelse för sådan verksamhet, varom här är fråga, givetvis icke kan göras fullt uttömmande. Verksamhetens egen art är nämligen mycket skiftande. Någon uppdelning eller klassificering av göromålen är icke utförbar. Kuratorn är ju hänvisad att efter eget omdöme anpassa sin hjälp efter förhandenvarande förhållanden i varje särskilt fall. De åtgörande, som från kurators sida kunna ifrågakomma, måste ställas i beroende av de sinnessjuka själva och de omständigheter, vilka te sig vid varje olika tillfälle. Berättelsen, kurator nu går att avgiva, måste därför inskränkas till att omfatta allenast de mera framträdande momenten av verksamheten i fråga.

Under det gångna året har kurator varit förmyndare för 34 personer, fört rättegångar (angående skillsmåssa) för 3 personer, upprättat bouppteckning efter 1 person, bevakat myndlings rätt vid arvskiten i 2 fall, ombesörjt begravning vid 2 tillfällen, tagit hand om och avyttrat tillhörigheter efter avlidna vid 6 tillfällen samt för icke avlidna vid 8 tillfällen.

Kurator har haft att taga reda på tillhörigheter åt 49 personer, beträffande vilka genom kurators försorg magasinering skett i 45 fall och hos anhöriga till vederbörande förvaring skett i 4 fall, att omsätta och utlösa pantsatta saker åt 7 personer, att tillvarataga penningar och bankböcker för 29 personer, att ombesörja tvätt åt 6 personer och att verkställa transport och flyttningar i 58 fall.

Kurator har tillkommit att ombesörja platser eller befattningar åt 20 personer, inackordering å vilohem åt 17 personer, inackordering i privata hem på landet åt 7 personer, intagning å uppfostringsanstalt åt 1 person, intagning å barnhem åt 3 personer, intagning å idiotanstalt åt 1 person, intagning å särskilt hem (Skogsbo) åt 1 person samt intagning vid badort åt 1 person.

Vidare har kurator haft att anskaffa kläder åt 7 personer och bostad åt 9 personer, att utdela understöd av kuratorsfonden åt 28 personer, att anskaffa medel och utdela dessa till understöd för åtskilliga särskilda behov åt 13 personer och att fullgöra inbetalning till sjuk- och pensionskassa för 9 personer.

Därjämte må antecknas, att rådfrågningar angående värden av sådana sinnessjuka, som icke äro intagna på sinnessjukhus eller hospital, hava under året inkommit från skilda håll över hela landet. Kurator har sålunda haft att föra en ganska vidlyftig korrespondens. Diverse hjälp har lämnats åt 76 personer.

Slutligen bör i detta sammanhang erinras om det arbete, som under senare delen av året tillfallit kurator till följd av inrättandet av den institution, som benämnes *Upplysnings- och hjälpbyrå för psykiskt sjuka*. Kurator har haft till åliggande att närvara vid de tider, som byrån hålles öppen, nämligen måndagar kl. 1—2 e. m. samt torsdagar kl. 5:30—6:30 e. m. och att därvid åt hjälpsökande lämna den praktiska hjälp, som kunnat ifrågakomma.

Sammanlagt har under året 202 personer kommit under kurators inseeende,

varav 110 från föregående år och 92 tillkommit under redogörelseåret. I sistnämnda antal ingå 28 personer från ovanberörda hjälpyrå.

Medel för utdelning av understöd hava erhållits från Svenska Dagbladet 500 kr. och från Aftonbladet 500 kronor. På kurators initiativ hava medel erhållits och utdelats från fattigvården 1 304 kronor, från Säterstenska fonden 300 kronor, från Föreningen de blindas vänner 120 kronor, från skyddsföreningen för sinnessjuka 200 kronor, från Stockholms nödhjälpskassa 48 kr., från katolska församlingen 50 kr. ävensom från en del privata personer 151 kr. 58 öre. Sammanlagt uppgå dessa medel till 3 173 kr. 58 öre.

Såsom kurator i tidigare årsberättelser framhållit, har för kurator städse framställt sig önskemålet, att ett konvalescenthem för de sinnessjuka bleve inrättat. Ett dylikt hem skulle med all säkerhet på ett lyckligt sätt komplettera kuratorsinstitutionen. Dess bättre synes detta önskemål nu vara på väg att vinna sin lösning. För ändamålet ifråga har ingenjören Oscar Hirsch på sin 70-årsdag den 17/8 1917 donerat ett belopp av 100 000 kr. Denna ansemliga summa måste uppenbarligen anses utgöra en mycket god början för ernående av det uppställda målet. På samma gång kurator erinrar härom i förevarande berättelse, må det tillåtas, att kurator — under intryck av det behjärtansvärda syfte, som med ett dylikt konvalescenthem avses — här uttalar sin stora tillfredsställelse över donationen i fråga, varigenom ett viktigt led i denna angelägenhet blivit på ett förhoppningsfullt sätt bragt å bane.»

Tab. I. Sammanställning av uppgifterna från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående *intagna och avförda* samt den 31 december *befintliga* patienter år 1917.

A n s t a l t	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12			
	Intagna ¹		Intagna, å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka överförda		tillfrisknade		förbättrade		oförbättrade		till annan statens anstalt för sinnessjuka		döda		icke sinnessjuka vid intagning		Den 31 december befintliga		Antalet exspekteranter den 31 december			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a	m.	kv.	m.	kv.	
Stockholms hospital	105	117	70	79	1	1	27	53	29	23	15	19	11	2	18	17	² 7	—	112	120	232	10	21	
Uppsala » och asyl	92	48	60	39	20	3	25	17	22	8	2	3	2	—	48	20	³ 1	³ 1	678	579	1 257	470	613	
Nyköpings hospital	28	31	22	29	—	—	11	10	3	5	2	3	3	—	9	9	³ 2	—	125	99	224	18	12	
Vadstena » och asyl	78	51	65	42	7	2	15	30	4	17	2	35	5	—	24	21	³ 1	—	405	316	721	169	123	
Växjö »	41	36	34	31	2	2	11	11	13	16	19	5	14	2	11	6	—	—	234	216	³ 450	83	33	
» kriminalavd.	9	—	9	—	8	—	2	—	1	—	2	—	15	—	1	—	³ 2	—	106	—	106	9	—	
Västerviks »	131	51	111	42	41	2	16	18	12	10	1	1	4	—	96	36	³ 2	³ 1	448	401	849	153	108	
Visby »	11	16	10	13	—	—	2	3	—	3	2	4	3	—	5	6	³ 1	—	29	47	76	3	2	
Lunds » och asyl	153	90	140	84	14	3	19	30	9	9	3	3	10	—	137	52	³ 2	³ 1	592	606	1 198	73	209	
Malmö asyl	3	3	3	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	—	—	48	76	124	1	2	
Göteborgs hospital	56	48	42	37	1	1	12	10	15	20	14	13	—	1	12	8	³ 2	—	185	170	355	21	34	
Vänersborgs » och asyl	82	69	69	58	3	1	18	18	7	6	8	2	9	—	66	41	—	—	517	546	1 063	503	531	
Kristinehamns »	51	59	41	51	4	—	5	7	7	13	19	12	3	2	16	27	³ 2	—	393	414	807	93	52	
Säters »	63	80	44	62	4	2	16	20	8	18	5	8	—	—	36	25	³ 1	—	439	409	848	182	68	
Härnösands »	24	19	19	12	3	—	14	9	—	—	2	—	—	—	12	8	³ 1	—	134	127	261	47	32	
Östersunds »	47	73	39	64	—	—	21	21	6	21	12	16	—	—	17	20	³ 1	—	288	256	544	92	—	
Piteå hospital och asyl	64	56	40	50	—	—	22	15	17	16	1	—	—	—	28	22	³ 1	³ 1	209	161	370	—	—	
Sjukhuset vid Långbro	121	106	91	74	—	—	14	17	56	56	36	40	13	4	19	16	—	³ 1	303	291	594	—	—	
Upptagn.-anst. v. Ulvsunda	7	9	5	4	—	—	3	1	1	6	2	—	3	—	1	1	³ 1	—	9	15	24	—	—	
» v. Sandbyhov	27	26	23	21	—	—	2	9	4	1	8	6	11	2	11	6	—	—	44	55	99	—	—	
» i Hälsingborg	27	11	21	10	—	—	3	3	4	3	4	3	17	7	4	3	1	—	26	30	56	1	1	
Summa	1 220	999	958	805	108	17	258	302	219	251	158	173	123	20	573	347	27	5	5 324	4 934	10 258	1 928	1 841	
	2 219		1 763		125		560		470		331		143		920		32						8 769	

Ann. De med hospitalen förenade upptagningsanstalterna fr. o. m. 1914 sammanräknade med hospitalen.

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här. — ² Därav 3 män intagna för observation, 4 på polisremiss. — ³ För observation. — ⁴ Därav vid Korsberga: m. 91, kv. 65, s:a 156.

Tab. 2. Översikt för år 1917 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda, samt vid årets slut befintliga, med fördelning efter de särskilda sjukdomsformerna.

S j u k d o m	2		3		4		5		6	
	Intagna ¹		Intagna, å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Tillfrisknade		Döda		Den 31 december befintliga	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	47	71	44	70	14	29	16	24	110	233
Mani, <i>Mania</i>	20	17	17	13	9	14	1	3	24	39
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	221	275	132	176	122	159	32	29	390	568
Förvirring, <i>Confusio</i>	51	67	49	64	36	51	7	9	19	61
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	544	358	431	291	39	25	351	170	3 647	3 009
Kronisk förryckthet, <i>Paranoia</i>	24	20	18	18	2	1	11	9	226	233
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	—	1	—	1	—	—	8	10	80	144
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	38	19	28	16	2	2	29	14	139	90
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	51	44	39	40	17	16	5	3	94	108
Sinnessjukdom i följd av kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	27	2	20	1	14	4	1	—	76	7
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	59	13	52	11	—	—	51	10	69	20
Svagsinnet av organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	61	77	55	72	3	1	31	55	136	179
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	17	15	17	14	—	—	22	8	103	97
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	41	18	38	17	—	—	8	3	210	146
Sinnessjukdom, okänd eller icke förefutlig	19	2	18	1	—	—	—	—	1	—
	Summa 1 220 999		958 805		258 302		573 347		5 324 4 084	

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här

Tab. 3. Översikt för år 1917 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade och döda, med fördelning efter *kön* och *ålder*.

	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15 Total- sum- ma
	Under 15 år		15—20 år ¹		20—25 år		25—30 år		30—35 år		35—40 år		40—45 år		45—50 år		50—60 år		60—70 år		Över 70 år		Okänd ålder		Summa		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
Intagna ²	7	4	68	77	175	101	178	110	173	126	156	123	106	84	83	82	161	150	86	96	24	43	3	3	1 220	999	2 219
Intagna, å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade	7	3	55	72	137	86	150	86	131	105	126	96	84	67	66	62	116	110	63	76	20	40	3	2	958	805	1 763
Tillfrisknade	3	5	11	25	53	37	29	45	34	47	24	37	36	25	13	22	38	37	15	18	1	4	1	—	258	302	560
Döda	—	—	5	2	23	8	38	18	51	27	70	31	60	32	73	34	122	71	74	60	57	61	—	—	573	347	920

Tab. 4. Översikt för år 1917 över de å offentliga, självständiga anstalter intagna sinnessjuka, fördelade efter *civilstånd*, *sjukdomens bestånd före intagningen* samt *antal förutgångna anfall*.

In- tag- na.	1		2				3				4				5				6				7				8				9				10				11				12				13				14				15				16				17				18			
	Summa		Civilstånd		Sjukdomens bestånd före intagningen		Antal förutgångna anfall		Ogifta		Gifta		Änk- liugar		Änkor		Från- skilda		Under 3 män.		3—6 män. ³		6—12 män.		1—2 år		Över 2 år		Okänt		Intet		Ett		Två		Tre		Fyra eller flera		Okänt																													
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.																										
	A ⁴	1 143	964	764	575	327	305	36	63	16	21	346	353	98	102	96	108	107	97	450	289	46	15	817	678	132	128	58	49	22	25	74	69	40	15	2 107	1 330	632	99	37	690	200	204	204	739	61	1 495	260	107	47	143	55																		
B ⁵	885	773	593	470	258	241	24	49	10	13	257	275	77	84	83	95	82	80	344	227	42	12	693	605	91	91	30	19	6	13	34	32	31	13	1 658	1 063	499	73	23	532	161	178	162	571	54	1 298	182	49	19	66	44																			

¹ Från och med 15 år intill 20 år o. s. v. — ² De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här. —

³ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v. — ⁴ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här, ej heller sinnesslöa och sinnessvaga eller de vid intagandet icke sinnessjuka. — ⁵ Å offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka förut icke vårdade; sinnesslöa eller sinnessvaga medtagas ej här, ej heller de vid intagandet icke sinnessjuka.

Tab. 5. Översikt för år 1917 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott.

Sjukdom	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15	
	Under 15 år		15—20 år ¹		20—25 år		25—30 år		30—35 år		35—40 år		40—45 år		45—50 år		50—60 år		60—70 år		Över 70 år		Okänd ålder		Summa		Totalsumma	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i>	—	—	1	2	1	1	3	5	3	7	8	5	8	6	3	14	8	18	6	12	1	—	2	—	44	70	114	
Mani, <i>Mania</i>	1	—	4	3	2	5	1	—	3	1	1	1	1	2	2	—	1	1	—	—	1	—	—	—	17	13	30	
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	4	3	23	29	22	20	18	31	20	28	7	14	5	7	6	9	14	15	1	7	—	—	12	13	132	176	308	
Förvirring, <i>Confusio</i>	2	1	7	16	10	8	7	13	4	7	3	6	4	2	3	3	5	3	3	1	1	1	—	3	49	64	113	
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	9	4	53	44	133	66	88	54	59	46	24	23	12	18	9	15	6	11	1	3	—	—	37	7	431	291	722	
Kronisk förrethet, <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2	3	2	—	8	3	1	2	4	2	—	—	—	—	1	1	18	18	36
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secun-</i> <i>daria</i>	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epi-</i> <i>leptica</i>	4	2	2	2	2	4	2	—	4	3	5	2	3	—	4	1	1	1	—	—	—	—	1	1	28	16	44	
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania</i> <i>degenerativa</i>	9	1	5	7	4	4	10	7	4	3	—	5	4	2	1	2	1	3	—	—	—	—	1	6	39	40	79	
Sinnessjukdom i följd av kronisk för-	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1	3	—	2	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	6	—	20	1	21
Sinnessjukdom med förlämnning, <i>De-</i> <i>mentia paralytica</i>	—	—	—	—	1	5	—	6	2	12	2	8	1	10	1	4	2	4	1	—	—	—	3	1	52	11	63	
Svagsinnet av organiska orsaker, <i>De-</i> <i>mentia organica</i>	1	3	—	—	—	1	2	1	1	2	2	1	2	3	5	12	12	19	20	10	23	5	2	55	72	127		
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	14	31	
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i>	34	14	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	38	17	55	
Sinnessjukdom, okänd	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	2	
Summa	81	41	96	106	177	109	135	113	114	101	68	62	48	48	44	51	60	70	36	45	13	24	69	35	941	805	1746	

Anm. Här medräknas ej sådana, som vid intagnandet voro icke sinnessjuka; se Tab. 2.

¹ Från och med 15 år intill 20 år o. s. v.

Tab. 6. Översikt för år 1917 över *orsaker*, under vilkas inflytelser sinnessjukdom kan anses hava uppkommit hos under året intagna.

1		2		3		
		Intagna ¹		Intagna, å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade		
O r s a k		m.	kv.	m.	kv.	
Årftig belastning.	Sinnessjukdom hos	fadern	65	49	48	34
		modern	80	80	52	55
		far- eller morföräldrar	57	43	45	34
		syskon	159	121	121	83
		avlägsnare släktingar .	206	183	151	141
	Alkoholism hos	fader	79	44	49	34
		moder	3	4	2	3
		föräldrar	7	8	5	8
	Epilepsi hos	syskon	8	6	7	4
		avlägsnare släktingar .	15	18	12	13
		föräldrar	101	63	74	47
	Neurasteni, hysteri eller andra nervösa rubbningar hos	syskon	35	18	25	14
avlägsnare släktingar .		28	20	19	16	
Själv mord av föräldrar, far- eller morföräldrar, syskon	—	—	—	—		
» » avlägsnare anförvanter	1	3	1	3		
Idioti, sinnessvaghet, lynnesegendomlighet inom släkten	18	5	15	5		
Andra former av belastning	41	22	30	15		
Pubertet	—	6	—	—		
Klimakterium	—	2	—	1		
Ålderdom	6	16	6	15		
Havandeskap	—	4	—	4		
Barnsäng	—	23	—	15		
Digivning	—	2	—	1		
Influensa	7	5	5	2		
Tyfoïdfeber	—	1	—	1		
Andra akuta infektionssjukdomar	6	2	5	2		
Syfilis	61	14	44	12		
Kroniska konsumtionstillstånd (cancer, tuberkulos etc.)	2	7	—	7		
Inanition	1	1	1	1		
Huvudvärk, svår snuva, svår tandvärk .	—	3	—	1		
Sjukdomar i blodkärlen	—	—	—	—		
Epilepsi	—	—	—	—		
Kronisk alkoholism	59	7	35	3		
Andra kroniska intoxikationssjukdomar	1	1	—	1		
Skador å huvudet	16	1	8	1		
Organiska hjärnlidanden	7	8	5	8		
Andra sjukdomar	14	8	9	8		
Oregelbundet, utsvävande levnadssätt .	12	2	7	1		
Missbruk av spirituosa, kaffe, tobak	9	—	9	—		
Hälsövidrigt eller ansträngande arbete i yrke	4	4	4	2		
Pauperism	2	—	2	—		
Psykisk överansträngning, neurasteni, sömnlöshet	8	7	7	7		
Självförebärelse, grubbel	—	—	—	—		
Missräkningar och motgångar, ekonomiska och husliga bekymmer	26	35	22	28		
Kärlek, olyckligt äkteenskap, oäkta barn	5	13	4	9		
Religiösa påverkningar	6	5	3	4		
Häftig sinnessrörelse	9	14	8	13		
Amerikavistelse, värnpliktsövning, mobilisering	14	6	2	6		
Cellstraff	10	5	6	4		
Andra yttre omständigheter	12	15	7	14		

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda ej medräknade.

Tab. 7. Översikt för år 1917 över de a offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter stånd och yrke.

1	2		3		4		5	
	Yrkes- utöfvare		Hustrur utan yrke		Barn under 15 år		Övriga familje- med- lemmar	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
I. Jordbruk med binäringar.								
Godsägare och därmed jämförliga arrendatorer, lantbruksinspek- torer	10	—	4	—	—	—	1	5
Hemmansägare och därmed jämförliga arrendatorer, rättare, ladu- fogdar, mejerister, trädgårdsmästare	75	16	62	2	1	—	48	71
Torpäre, stutare, backstugusittare, jordbruksarbetare, tjänare	231	118	40	1	1	—	8	19
Fiskare	4	—	2	—	—	—	1	2
Lappar	1	—	—	—	—	—	—	—
II. Industri och hantverk.								
Fabriks- och bruksägare, disponenter, ingenjörer, bygmästare, bokhållare	21	2	2	—	—	—	2	3
Arbetare	149	43	44	—	—	—	7	15
Hantverkare	144	46	37	—	—	—	2	14
III. Handel och samfärdsel.								
Handlande, handelsbokhållare, banktjänstemän, redare	44	22	12	—	—	—	5	2
Idkare av världshusrörelse och deras biträden	8	6	—	—	—	—	1	1
Tjänstemän vid post, telegraf, telefon och järnvägar	10	3	1	—	—	—	—	1
Betjänte vid d:o	17	3	5	—	—	—	1	2
Sjöfarande, lotsar	30	1	7	1	—	—	—	4
Hyrkuskar, åkare, stadsbud och hamnarbetare	3	—	4	—	—	—	—	2
IV. Allmän tjänst och litterära yrken.								
Prästerskap	2	—	—	—	—	—	—	1
Civila och kommunala tjänstemän	9	1	4	—	—	—	—	4
D:o d:o betjänte	6	3	7	—	—	—	1	1
Militärer av officers grad	2	—	1	—	—	—	—	—
D:o av lägre grad	26	—	8	—	—	—	—	—
Lärare	6	18	4	—	—	—	—	2
Litteratörer, artister	5	1	1	—	—	—	—	—
Läkare, veterinärer, tandläkare, apotekare	1	1	2	—	—	—	—	—
Barnmorskor, sjukvårdspersonal	2	7	—	—	—	—	—	—
Studerande	12	—	—	—	—	—	1	—
Sakförare	1	—	—	—	—	—	—	—
V. Annat yrke.								
Tjänstehjon, förut ej angivna	—	66	—	—	—	—	—	—
Arbetare, d:o d:o	29	2	9	—	—	—	—	3
f. d. Yrkesutöfvare, kapitalister och pensionärer	8	8	1	—	—	—	—	1
Understötagare	13	9	1	—	—	—	—	—
Fångar	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Intet eller okänt yrke								
	3	1	11	2	—	—	2	4
Summa	872	377	269	6	2	—	80	157

Tab. 8. Översikt för år 1917 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, med fördelning efter *hemort*.

1 L ä n	2 Landsbygd		3 Städer		4 Hela länet			5 Intagna på 100 000 av medelfolk- mängden
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	Summa	
Stockholms stad	2	2	111	114	113	116	229	55.7
Stockholms län	32	28	2	2	34	30	64	28.1
Uppsala	15	11	12	9	27	20	47	35.3
Södermanlands	20	29	7	7	27	36	63	33.7
Östergötlands	24	30	26	24	50	54	104	34.4
Jönköpings	55	11	7	1	62	12	74	33.3
Kronobergs	28	20	1	4	29	24	53	33.8
Kalmar	45	22	13	3	58	25	83	36.3
Gottlands	5	11	2	3	7	14	21	37.6
Blekinge	22	13	10	4	32	17	49	32.9
Kristianstads	51	25	7	4	58	29	87	36.7
Malmöhus	59	34	31	17	90	51	141	29.3
Hallands	22	17	7	4	29	21	50	33.9
Göteborgs och Bohus län	22	16	42	38	64	54	118	28.5
Älvsborgs län	32	27	—	1	32	28	60	20.2
Skaraborgs län	20	17	6	6	26	23	49	20.3
Värmlands	19	22	5	12	24	34	58	22.2
Örebro	23	12	3	6	26	18	44	20.6
Västmanlands	16	12	7	6	23	18	41	24.9
Kopparbergs	23	31	1	3	24	34	58	23.6
Gävleborgs	10	20	5	5	15	25	40	16.0
Västernorrlands	17	31	8	2	25	33	58	22.2
Jämtlands	22	21	1	5	23	26	49	38.5
Västerbottens	17	22	—	1	17	23	40	23.0
Norrbottens	27	25	3	4	30	29	59	33.4
Utrikes ort	2	—	2	—	4	—	4	
Okänd hemort	9	11	—	—	9	11	20	
Summa	639	520	319	285	958	805	1 763	30.6
	1 159		604					

Tab. 9. Översikt för år 1917 över *tillfriskningsprocenten* bland de under de senaste 10 åren å offentliga, självständiga anstalter intagna.

1 Intagningsårets ordningsnummer	2 årtal	3 Intagna ¹	4 Därav vid intagnin- gen som obotliga att anse	5 Till- frisknade under på- got av de 10 åren ²	6 Tillfrisk- ningspro- cent för de i kol. 3 angivna intagna	7 De de av de in- tagna med de i kol. 4 anförda
Det 10:de	1908	1 052	498	310	29.47	55.96
» 9:de	1909	1 175	584	312	26.55	52.79
» 8:de	1910	1 795	880	398	22.17	43.60
» 7:de	1911	1 548	575	530	34.24	54.77
» 6:te	1912	2 696	1 573	587	21.77	52.27
» 5:te	1913	2 081	982	613	29.46	55.78
» 4:de	1914	1 848	892	569	30.14	57.13
» 3:dje	1915	2 327	1 119	565	24.28	46.77
» 2:dra	1916	2 108	872	540	25.62	43.69
Redovianingsåret	1917	2 199	1 075	306	13.91	27.22

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt för sinnessjuka direkt överförda medräknas ej här, ej heller de vid intagandet icke sinnessjuka. — ² De tillfrisknade införas för det år, under vilket de å anstalten intagits, och ej för det år, under vilket de utskrivits tillfrisknade.

Tab. 10. Översikt för år 1917 över de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka tillfrisknade.

S j u k d o m	Vistelsetid inom hospitalet					Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst										Summa	Summa summanum																		
	kortare tid än 3 månader	3-6 månader ¹	6-12 månader	1-2 år	över 2 år	kortare tid än 3 månader	3-6 månader ¹	6-12 månader	1-2 år	2-5 år	över 5 år	okänd	Summa																						
													m. kv.	m. kv.																					
Melankoli. <i>Melancholia</i>	7	5	3	6	3	10	1	5	—	3	—	—	—	—	—	—	—	14	29	43															
Mani. <i>Mania</i>	2	4	4	4	3	2	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	9	14	23															
Periodisk sinnessjukdom. <i>Psychosis periodica</i>	34	33	32	44	34	48	14	23	8	11	14	14	25	40	37	48	28	32	14	9	4	14	—	2	122	159	281								
Förvirring. <i>Confusio</i>	21	16	9	23	5	10	—	2	1	—	15	13	12	15	4	13	3	10	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	86	51	87				
Primär svagsinhet. <i>Dementia primaria</i>	6	3	12	2	8	10	8	6	5	4	2	—	6	1	11	8	8	7	8	5	4	4	—	—	—	—	—	—	39	25	64				
Kronisk förryckhet. <i>Paranoia</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3				
Sekundär svagsinhet. <i>Dementia secundaria</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Epileptisk sinnessjukdom. <i>Insania epileptica</i>	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4			
Degenerativ sinnessjukdom. <i>Insania degenerativa</i>	6	9	3	3	6	1	1	1	1	2	2	6	1	3	3	3	—	—	7	1	1	1	3	2	—	—	—	—	17	16	33				
Sinnessjukdom i följd av kronisk förgiftning. <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	6	1	—	1	3	1	2	—	3	1	5	1	1	—	1	—	1	—	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2	14	4	18			
Sinnessjukdom med förlamning. <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Svagsinhet av organiska orsaker. <i>Dementia organica</i>	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	4			
Sinnesslöhet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sinnessvaghet. <i>Imbecillitas</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom okänd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	86	73	66	83	62	83	26	38	18	25	40	38	49	62	70	89	45	61	36	21	13	25	5	6	258	302	560								

¹ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v.

Tab. II. Översikt för år 1917 över dödsorsaker bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka avlidna.

1 Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 okt. 1911)	2 M.	3 Kv.	4 Summa
Marasmus senilis	13	10	23
Septicæmia	11	8	19
Erysipelas	8	8	16
Febris typhoides	9	4	13
Tuberculosis pulmonum	131	114	245
> aliorum organorum	6	2	8
Dysenteria	4	—	4
Aliæ infectiones	1	—	1
Leuchæmia	1	—	1
Anæmia perniciosa	—	2	2
Diabetes mellitus	2	—	2
Inanitia	17	1	18
Aliæ cachexiæ	1	—	1
Hæmorrhagia cerebri et meningum. Emollitio cerebri	10	9	19
Abscessus cerebri. Meningitis purulenta acuta	—	—	—
Epilepsia	10	7	17
Otitis media purulenta	1	—	1
Dementia paralytica	43	9	52
Insania	15	8	23
Insania (submersio)	1	1	2
> (strangulatio, suffocatio)	1	—	1
> (suicidium)	—	2	2
Alii systematis nervosi morbi	2	—	2
Pericarditis	2	—	2
Endocarditis chr. Vitium org. cordis. Myocarditis chr. Cardioscler.	35	29	64
Arteriosclerosis. Aneurysma	13	10	23
Thrombosis. Embolia	1	—	1
Pleuritis. Empyema	6	2	8
Bronchitis acuta et chronica	4	5	9
Pneumonia acuta	77	60	137
Gangræna pulmonum	16	5	21
Alii organorum respirationis morbi	32	4	36
Gastroenteritis acuta et chronica	18	10	28
Ulcus ventriculi	3	4	7
Ileus	6	3	9
Hernia	1	1	2
Appendicitis	1	—	1
Hepatitis interstitialis chronica. Cirrhosis hepatis	2	—	2
Cholelithiasis	—	—	—
Alii organ. digestionis morbi	51	6	57
Nephritis acuta et chronica	6	8	14
Cystopyelonephritis	2	2	4
Ren cysticus	—	—	—
Hypertrophia prostatæ	—	—	—
Carcinoma	7	11	18
Sarcoma	—	—	—
Tumores alii	2	2	4
Causæ mortiferi (Contusio, Fractura, Suffocatio)	1	—	1
Summa	573	347	920

Tab. 12. Översikt för år 1917 över *tillfälliga sjukdomar* bland de å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka vårdade.

S j u k d o m				S j u k d o m			
(enl. K. Med.-styr. cirk. d. 19 okt. 1914)	M.	Kv.	Summa	(enl. K. Med.-styr. cirk. d. 19 okt. 1914)	M.	Kv.	Summa
Marasmus senilis	6	4	10	Enterocolitis, proctitis chr.	61	46	107
Septicæmia. Pyosepticæmia.	—	—	—	Appendicitis	4	6	10
Abscessus. Phlegmone	171	136	307	Ileus. Volvulus. Invaginatio	8	3	11
Erysipelas	60	68	128	Hernia	48	10	58
Scarlatina	—	1	1	Cholelithiasis	3	4	7
Morbilli	—	3	3	Icterus. Icterus catarrhalis	7	14	21
Influenza epidemica	93	97	190	Peritonitis acuta	4	4	8
Typhus abdominalis	47	25	72	Alii organ. digestionis morbi ¹	399	496	895
Dysenteria	24	3	27	Nephritis degen. et inflamm. ac.	2	—	2
Tbc. pulmonum. Tbc. laryngis	186	193	379	Nephritis degen. et inflamm. chr.	—	—	—
organorum aliorum	32	49	81	Morbus Brighti	9	19	28
Syphilis acquisita	5	7	12	Pyelitis. Cystopyelonephritis	3	2	5
Febris. Febricula	15	4	19	Cystitis	9	14	23
Aliæ infectiones	9	24	33	Alii morbi org. uropoëticorum	6	4	10
Anæmia	3	3	6	Morbi organorum generationis	8	13	21
Alii morbi sanguinis	3	5	8	Myitis. Rheumatismus muscul.	19	19	38
Diabetes mellitus	3	2	5	Tendovaginitis	10	4	14
Hæmorrhagia meningum cerebri	1	1	2	Bursitis. Hygrona	15	2	17
Meningitis cerebri. Meningitis cerebro-spinalis	2	—	2	Polyarthritus rheumatica acuta	6	4	10
Congestio cerebri	—	—	—	Polyarthritus rheumatica chronica	11	3	14
Hæmorrhagia, thrombosis, embolia cerebri. Emollio cerebri	4	5	9	Osteomyelitis. Osteitis. Periostitis	30	22	52
Epilepsia	2	1	3	Alii morbi articul. et ossium	2	8	10
Alii nervosi morbi	28	27	55	Erythema multiforme et nodosum	1	5	6
Dementia paralytica	5	—	5	Urticaria	3	—	3
Pericarditis	3	3	6	Zoster	10	13	23
Endocarditis, Myocarditis ac.	4	6	10	Eczema	60	30	90
Endocarditis chr. Vitium organicum cordis. Myocarditis chr.	55	59	114	Paoriasis	9	10	19
Cardiosclerosis. Cor adiposum	—	—	—	Ulcus varicosum cruris	45	22	67
Arteriosclerosis. Atheromatosis	46	26	72	Acne	16	4	20
Atherosclerosis. Endarteriitis	—	2	2	Furunculosis. Furunculus	289	116	405
Phlebitis	—	—	—	Carbunculus	51	42	93
Aneurysma	—	—	—	Gangrena	12	11	23
Varix	43	17	60	Alii morbi cutanei	79	39	118
Thrombosis. Embolia	3	2	5	Morbi meatus auditorii externi	6	9	15
Tracheitis acuta. Bronchitis acuta	117	141	258	Otitis media catarrhalis	4	2	6
Tracheitis chr. Bronchitis chr.	16	24	40	Otitis media purulenta	32	16	48
Asthma bronchiale	5	7	12	Aliæ otopatitæ	17	8	25
Hæmorrhagia pulmonum	4	2	6	Conjunctivitis, festivalis, catarrhalis	28	22	50
Pneumonia crouposa acuta	94	57	151	Dacryocystitis catarrhalis	5	10	15
Bronchopneumonia acuta	34	53	87	Keratitis ulcerosa	6	7	13
Gangrena pulmonum	8	5	13	Iritis, iridocyclitis	1	1	2
Pleuritis. Empyema pleuræ	17	21	38	Cataracta	1	4	5
Alii organ. respirationis morbi	4	29	33	Strabismus	—	—	—
Tonsillitis acuta. Angina tonsillar. Pharyngitis acuta	66	83	149	Aliæ ophthalmiæ	1	1	2
Gastritis acuta	170	271	441	Myoma	2	—	2
Enterocolitis acuta. Proctitis acuta	801	769	1570	Adenoma. Kystadenoma	—	2	2
Gastritis chronica	—	11	11	Sarcoma	1	—	1
Ulcus ventriculi. Ulcus duodeni	11	7	18	Carcinoma	7	16	23
				Struma	—	5	5
				Alii tumores	5	4	9
				Morbus Basedowi. Hyperthyreosis	—	1	1
				Svältödem	37	—	37
				Trauma	422	302	724

¹ Däråf 782 fall (812 m., 470 kv.) av diarré.

Tab. 13. *Kriminalpatienter å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka år 1917.*

A. Underhållsdagar samt vid årets slut befintliga.

1 Anstalt.	2 Underhålls- dagar		3 Medeltal vår- dade per dag		4 Den 31 december befintliga ²		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	s:a
Stockholms hospital	2 947	7-1	1-0	5	1	6	
Uppsala » och asyl	19 860	47-1	7-3	55	7	62	
Nyköpings »	6 374	14-5	3-0	14	4	18	
Vadstena » och asyl	7 713	19-1	2-0	22	2	24	
Växjö »	2 179	2-8	3-2	3	4	7	
» » , kriminalavdelningen	41 022	112-4	—	95	—	95	
Västerviks »	21 411	47-5	11-2	47	11	58	
Visby »	2 287	4-7	1-6	5	2	7	
Lunds » och asyl	12 605	25-3	9-2	27	8	35	
Malmö asyl	4 301	3-8	8-0	4	8	12	
Göteborgs hospital	7 275	17-9	2-0	18	2	20	
Vänersborgs » och asyl	11 880	28-9	3-6	32	4	36	
Kristinehamns »	10 958	22-7	7-3	24	7	31	
Säters »	16 308	41-9	2-8	42	3	45	
Härnösands »	7 179	12-7	7-0	12	7	19	
Östersunds »	10 262	27-1	1-0	27	2	29	
Piteå hospital och asyl	3 619	7-6	2-3	7	2	9	
Sjukhuset vid Långbro	—	—	—	—	—	—	
Uppagningsanstalten vid Ulvaunda	—	—	—	—	—	—	
» » vid Sandbyhov	—	—	—	—	—	—	
» » i Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	
Summa	188 180	443-1	72-5	439	74	513	

B. Å samtliga anstalter under året intagna och avförda.

1	2		3		4		5	
	Otillräkneliga förklarade		Straffångar		Rannsaksnings- fångar		Observations- fall	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Av de intagna ¹ voro tilltalade eller dömda för								
mord, mordförsök	4	—	—	—	—	—	1	—
rån-mord	—	—	—	—	1	—	—	—
dråp	1	—	—	—	—	—	2	—
mordbrand	6	2	—	—	—	—	—	2
övervåld, misshandel	6	—	—	—	—	—	4	1
stöld, bedrägeri, rån, förfalskning	11	2	2	—	—	—	18	4
rymning	2	—	—	—	—	—	2	—
skadegörelse	1	—	—	—	—	—	—	—
värnpliktsrägran, rymning från krigstjänst	—	—	—	—	—	—	5	—
sedlighetsbrott	1	1	—	—	—	—	3	—
disciplinbrott	1	—	—	—	—	—	3	—
vållande av eldskada	—	—	—	—	—	—	—	1
Summa intagna ¹	33	5	2	—	1	—	38	8
Avförda ²								
Tillfrisknade	6	—	—	—	2	—	—	—
Förbättrade	3	—	—	—	—	—	—	—
Oförbättrade	4	—	3	—	—	—	—	—
Till annan offentl. självständig anstalt	22	—	—	—	—	—	—	—
Döda	17	4	5	1	—	—	—	—
Summa avförda ²	52	4	6	1	2	—	—	—

¹ De från annan offentlig, självständig anstalt direkt överförda upptagas icke här. — ² Observationsfall upptagas icke här. — ³ Icke sinnessjuk.

Tab. 14. Översikt för år 1917 angående å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka intagna och avlidna, av *dementia paralytica* lidande.

1			2		3		4							5						6						7						8						9						10					
I n t a g n a ¹							A v l i d n a																																										
Y r k e			Yrkes- utövare		Famil- jemed- lemmar		Ålder vid döds- fallet		Sjukdomens bestånd från dess uppkomst																																								
			m. kv.		m. kv.				Under 1 år		1—2 år ²		2—3 år		3—5 år		5—10 år		Över 10 år																														
<i>I. Jordbruk med binäringar.</i>									0—25 år . . .																																								
Godsägare och därmed jämför- liga arrendatorer, lantbruks- inspektorer							2		25—30 år ³ . . .				1																																				
Hemmansägare och därmed jämför- liga arrendatorer, rättare, ladnfogdar, trädgårdsmästare									30—35 år . . .		1		2		1		2																																
Torpare, jordbruksarb., tjünare									35—40 år . . .		2		1		5		1		2				2		1																								
Fiskare									40—45 år . . .		3				4		2																																
<i>II. Industri och hantverk.</i>									45—50 år . . .		5		1		4		1		1		1		1		1																								
Fabriks- och bruksägare etc. . .							4		50—60 år . . .		3		1		3		2		1		3		2				2																						
Arbetare							17		60—70 år . . .		6																																						
Hantverkare							6		Över 70 år . . .																																								
<i>III. Handel och samfärdsel.</i>									Okänd																																								
Handl., bokhåll., banktjänstem.							7		Summa		14		1		6		2		16		3		10		2		3		2		2																		
Idkare av vårdshusrör., biträd.							2																																										
Tjänsteman vid post, telegraf, järnvägar							3																																										
Betjänte vid d:o							3																																										
Sjöfarande							3																																										
Hyrkuskar, stadsbud, stuvare . .																																																	
<i>IV. Allmän tjänst och litte- rära yrken.</i>																																																	
Civila och kommunala tjänste- män, lärare etc.							1																																										
Civila och kommunala betjänte							1																																										
Militärer av officeregrad																																																	
Militärer, subalterner o. manskap							1																																										
Litteratörer, artister																																																	
Läkare, veterinärer, tandläkare, apotekare, sakkörare							1																																										
Barumorskor, sjukvårdspersonal																																																	
<i>V. Annat yrke.</i>																																																	
Kapitalister, f. d. yrkesutövare							1																																										
Arbetare, tjänstehjon ej angivna							3		3																																								
Understötagare																																																	
<i>VI. Intet eller okänt yrke . .</i>																																																	
Summa							52		6		5																																						

Intagna.¹

Civilstånd.

Ogift	{m. 16
	{kv. 5
Gift	{m. 34
	{kv. 4
Änkling	{m. 2
Änka	{m. 1
Frånskild	{m. —
	{kv. 1

Hemort.

Landsbygd	{m. 18
	{kv. 3
Stad	{m. 34
	{kv. 8

Antaglig sjukdomsorsak.

Syfilis	{m. 48
	{kv. 8
Alkoholmissbruk	{m. 1
	{kv. —

¹ Här upptagas icke å offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka förut under diagnos dementia paralytica vårdade, ej heller från annan sådan anstalt överförda. — ² Från och med 1 år intill 2 år o. s. v. — ³ Från och med 25 år intill 30 år o. s. v.

Tab. 15. Sammanställning av uppgifter från offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka angående *antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden* för år 1917.

Anstalt	1			2					3					4					5			6		
	Antal sjukplatser			Underhållsdagar					Medeltal vårdade pr dag					Utspisningskostnad för de sjuka			Totalkostnaden för sjukvården ¹							
	I klass	Allm. klass	Tillhör. vederbörande lands-ting el. st. d.	I klass	II klass	III klass	Utan avgift	Å lands-tings el. stads stat	I klass	II klass	III klass	Utan av-gift	Å lands-tings el. stads stat	Total-kostnad	För under-hållsdag		Total-kostnad ¹	Medel-kostnad för varje person för dag	Medel-kostnad för varje person för år					
															I klass	allm. klass				kr.	öre	kr.	kr.	kr.
Stockholms hospital .	20	235	—	8 898	20 522	52 558	2 884	—	24	56	144	8	—	86 611-23	209-5	89-5	439 848-02	5-18	1 890-70					
Uppsala hosp. o. asyl	30	1 192	24	11 230	35 438	382 100	20 833	8 544	31	97	1 047	57	23	436 967-72	229-5	92-4	1 284 463-67	2-80	1 023-31					
Nyköpings hospital .	—	186	20	—	2 590	86 024	6 374	6 959	—	7	181	17	19	67 736-85	—	82-7	245 766-55	3-00	1 095-00					
Vadstena hospital o. asyl	26	774	—	9 745	25 647	212 511	8 607	—	27	70	582	24	—	205 569-27	160-0	77-0	682 790-86	2-66	970-90					
Växjö	10	240	40	1 825	7 493	87 647	2 179	14 031	5	21	240	6	38	118 860-06	186-0	75-8	548 772-37	3-56	1 298-75					
» krim.-avd.	—	100	—	—	1 124	2 500	37 398	—	—	3	7	103	—	—	—	—	—	—	—					
» Korsberga	—	—	—	—	2 754	55 440	—	—	—	8	152	—	—	47 690-61	—	82-0	72 832-38	1-25	456-83					
Västerviks hospital .	—	800	30	—	22 272	257 427	20 966	10 505	—	61	705	57	29	225 777-23	—	72-6	81 182-65	2-83	1 033-62					
Visby hospital . . .	—	63	—	—	3 702	22 837	2 347	—	—	9	63	6	—	25 127-09	—	88-0	75 497-51	2-64	967-92					
Malmö asyl	—	124	—	—	5 438	34 673	5 051	—	—	15	95	14	—	29 351-27	—	64-0	120 693-12	2-54	928-40					
Lunds hospital o. asyl	30	1 174	28	11 853	41 436	362 004	13 920	8 993	32	114	992	38	25	517 485-91	213-2	72-1	1 161 993-48	2-65	967-87					
Göteborgs hospital .	50	2 230	75	20 374	22 721	53 426	7 640	25 189	56	62	146	21	69	125 503-03	171-8	83-1	530 385-86	4-09	1 494-04					
Vänerborgs h. o. a. .	—	1 050	30	—	28 506	339 685	11 693	10 762	—	79	990	32	29	330 230-92	—	84-6	909 208-22	2-33	849-52					
Kristinehamns hosp. .	—	780	20	—	23 328	251 289	10 593	7 051	—	64	688	29	19	322 356-24	—	110-3	907 054-95	3-10	1 132-80					
Säters	—	800	30	—	19 670	262 302	16 629	10 872	—	54	719	46	30	272 214-42	—	88-0	909 794-06	2-94	1 073-10					
Härnösands	—	245	24	—	6 693	75 344	7 179	7 953	—	18	206	20	32	89 098-61	—	91-9	262 345-82	2-70	985-50					
Ostersunds	—	560	—	—	16 989	175 275	10 262	—	—	47	480	28	—	180 144-28	—	88-3	681 898-10	3-37	1 228-64					
Piteå hospital o. asyl	—	370	—	—	4 112	131 913	4 174	—	—	11	362	11	—	120 830-07	—	86-2	442 153-75	3-16	1 151-36					
Sjukhuset vid Långbro	—	—	640	—	—	—	—	226 876	—	—	—	—	623	227 972-64	200-0	88-0	884 526-28	3-90	1 423-02					
Upptanst. vid Ulvsunda	—	—	27	—	—	—	—	10 085	—	—	—	—	28	14 487-72	—	143-7	41 639-57	4-13	1 507-45					
» Ramlösa	—	—	48	—	—	—	—	16 897	—	—	—	—	46	19 670-67	—	94-5	49 435-02	2-38	866-88					
» Hälsingb.	—	—	20	—	—	—	—	5 615	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—					
» Sandbyhov	—	—	92	—	—	—	—	38 494	—	—	—	—	105	20 754-28	—	53-9	63 191-85	1-64	598-60					
Summa	166	8 923	1 148	63 925	290 435	2 824 955	188 682	408 826	175	796	7 739	517	1 120	3 484 890	12	2 92-5	11 195 553-99	2 2-96	1 082-21					
	9 089			3 367 997					9 227															

¹ Beräknad, vad beträffar statshospitalen, genom avdrag från hela utgiftssumman av utgifter för underhåll och förbättring av byggnader och gårdar och för utskylder samt inkomster av trädgård och jordbruk eller annan dylik hantering. — ² Motsvarande kostnader vid statshospitalen äro 3 202 004-81 kr.; 95-1 öre; 10 156 701-77 kr.; 3-01 kr.; 1 100-87 kr.

Tab. 16. Översikt över de vid offentliga, självständiga anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjäning.

1 Anstalt	2 Överläkare	Läkarpersonal				Uppsyningspersonal				Sjukvårdspersonal			15 Medeltal sjukplåster dagligen året om upplagna	16 Medeltal sjuka för dag för var och en av sjukbottningarna.*	17 Medeltal sjukplåster dagligen året om upplagna	18 Antal för avdelningarnas vård ansvarig personal	19 Antal nativtakter å sjukvårdsavdelningarna	20 Antal aköterskor å mansavdelningarna	20 Anmärkingar
		3 Hospitalsjukvårds Asylläkare	4 Bistående läkare	5 Underläkare	6 Amanuenser	7 Uppsyningsmän	8 Förstärkande Uppsyningskor	9 Bistående Uppsyningsmän	10 Förstärkande Uppsyningskor	11 Bistående Skötare	12 Skötare	13 Skötare							
Stockholms hospital	1	1	—	1	1	1	1	—	—	6	20	28	232	4.3	8	13	5		
Uppsala hospital och asyl	1	1	1	4	—	—	2	2	2	3	5	86	103	1 255	6.4	31	35	16	
Nyköpings hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	21	18	224	5.6	8	8	—	
Vadstena hospital och asyl	1	1	—	2	—	—	1	1	1	2	6	55	64	703	5.6	28	19	7	
Växjö hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	2	1	26	27	310	5.9	10	14	2	
) kriminalavdelningen	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	34	—	112	3.3	6	6	—	
) Korsberga koloni	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	159	—	—	—	—	
Västerviks hospital	1	1	—	3	—	—	2	1	1	1	8	86	90	852	4.6	28	28	17	
Visby hospital	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	6	7	78	6.0	1	2	—	—	
Malmö asyl	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	6	8	124	8.8	—	2	—	—	
Lunds hospital och asyl	1	1	1	3	—	1	3	2	1	2	2	67	108	1 201	6.7	32	22	17	
Göteborgs hospital	1	—	—	2	—	—	1	2	—	—	7	29	36	354	4.9	17	14	10	
Vänersborgs hospital och asyl	1	1	—	3	—	—	1	1	1	1	2	84	86	1 070	6.2	26	30	4	
Kristinehamns hospital	1	1	—	3	—	—	1	1	1	1	4	65	72	800	5.6	23	23	5	
Säters	1	1	—	3	—	—	2	1	2	1	6	94	82	849	4.6	29	25	2	
Härnösands	1	1	—	—	—	—	1	1	1	1	1	19	23	266	6.1	11	7	4	
Östersunds	1	1	—	2	—	—	1	1	1	1	6	43	60	555	5.1	17	15	12	
Piteå hospital och asyl	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	35	33	384	5.6	12	12	1	
Sjukhuset vid Långbro	1	1	—	2	2	—	1	3	1	—	22	39	87	622	4.2	24	24	48	
Upptagningsanstalten vid Ulvsunda	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	2.8	6	—	—	
) i Hålsingborg	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	6	46	5.7	—	2	2	
) Sandbyhov vid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Norrköping	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	7	105	8.7	—	3	—	
	20	12	3	31	2	2	22	26	11	17	77	824	956	10 329	—	317	306	152	

*) Uppsyningspersonal räknas icke till sjukvårdspersonal.

Tab. 17. Inkomster vid statens

1	2		3		4		5		6		7		8	
	Leverering		Avlöning		Utspisning		Linne, gång- och säng- kläder		Eldning och lyshäll- ning		Medika- menter		Tvätt och renhäll- ning	
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
Stockholms hospital . .	410 640	79	627	61	21 074	65	731	89	13 777	08	—	—	102	16
Uppsala » o. asyl	1 151 272	20	44	51	26 907	19	434	43	297	15	19	92	733	37
Nyköpings »	220 003	75	103	57	1 679	02	328	58	—	—	—	—	187	45
Vadstena » o. asyl	699 076	70	824	45	6 049	97	834	01	736	45	2	45	46	35
Växjö »	588 832	27	1 700	37	12 347	12	4 102	62	—	—	—	—	133	—
Västerviks »	1 003 716	53	60	—	16 568	88	2 211	52	39	—	—	—	369	96
Visby »	91 315	85	246	85	455	08	58	80	527	16	—	—	75	06
Lunds » o. asyl	1 044 271	64	1 389	65	8 956	36	2 656	29	355	02	—	—	439	35
Malmö asyl	126 038	50	—	—	577	36	362	10	106	78	—	—	157	37
Göteborgs hospital . .	469 146	60	1 613	11	19 148	52	540	30	150	95	—	63	59	81
Vänersborgs » o. asyl	1 954 763	10	4 145	22	10 876	95	2 816	21	90	12	—	—	4 757	96
Kristinehamns » . . .	999 077	75	2 436	87	10 889	57	1 478	75	862	90	—	—	1 434	65
Säters »	959 842	30	20	65	6 771	54	2 199	09	865	90	306	62	255	11
Härnösands »	258 034	90	1 309	27	2 628	57	157	85	—	—	—	—	183	66
Östersunds »	817 323	95	969	41	18 195	85	1 681	60	3 352	21	—	—	279	80
Piteå » o. asyl	388 203	60	404	70	5 294	78	424	78	17	—	—	—	159	74
Summa	10 181 560	43	15 896	24	168 421	41	21 018	82	21 177	72	329	62	9 374	80

Tab. 18. Utgifter vid statens

1	2		3		4		5		6		7		8	
	Leverering		Arvlöning		Utspisning		Linne, gång- och säng- kläder		Eldning och lyshäll- ning		Medika- menter		Tvätt och renhäll- ning	
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
Stockholms hospital . .	5 660	82	95 172	75	189 764	50	14 503	39	147 844	95	5 316	40	12 696	48
Uppsala » o. asyl	1 713	77	277 050	47	654 990	80	49 583	90	223 471	82	17 260	57	32 209	93
Nyköpings »	716	45	61 440	61	103 980	83	12 987	04	56 332	55	1 624	55	5 944	51
Vadstena » o. asyl	3 583	17	174 560	17	327 559	64	33 900	11	91 527	39	6 419	42	17 511	13
Växjö »	1 427	97	143 404	67	244 641	53	23 036	51	192 259	19	4 454	68	9 932	39
» » Korsberga kolonien	—	—	11 799	71	47 633	43	5 260	20	3 359	64	57	18	692	23
Västerviks »	431	37	216 862	92	412 569	48	47 222	88	259 758	13	11 776	76	11 821	39
Visby »	215	85	21 481	65	37 373	38	3 633	14	13 981	86	904	92	2 210	80
Lunds » o. asyl	4 331	13	2 093 31	42	568 951	47	59 225	37	389 164	62	8 795	44	39 826	90
Malmö asyl	—	—	35 775	91	45 688	93	6 439	68	44 683	23	585	75	3 983	85
Göteborgs hospital . .	2 613	11	109 894	87	237 471	54	27 952	65	209 228	14	3 729	49	14 579	09
Vänersborgs » o. asyl	8 377	24	203 373	54	447 209	68	36 905	90	173 855	72	8 304	13	28 016	12
Kristinehamns » . . .	2 352	93	175 097	63	454 452	38	38 498	38	399 315	59	10 026	90	22 332	49
Säters »	243	—	205 095	54	460 188	03	45 956	89	307 015	39	8 322	75	15 234	64
Härnösands »	1 543	87	68 574	53	138 837	45	11 268	90	60 138	87	2 978	16	3 904	81
Östersunds »	34	05	132 666	36	300 063	23	36 301	45	328 198	14	3 783	50	18 150	76
Piteå » o. asyl	109	70	100 117	56	211 128	46	20 900	49	72 901	43	2 341	83	10 653	49
Summa	33 404	44	2 263 300	31	4 882 484	76	473 576	88	2 973 036	16	96 682	43	250 141	01

anstalter för sinnessjuka för år 1917.

9		10		11		12		13		14		15		16		17	
Inventarier		Underhåll av byggnader och gårdar		Skrivmaterialier		Utskyldor		Trädgård och jordbruk		Diverse		Indragningsstat		Patientavgifter		S u m m a	
kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
296	47	349	77	20	—	—	—	5 312	88	14 109	66	—	—	105 445	08	572 488	04
365	25	4 598	24	—	—	—	—	42 183	58	2 111	22	—	—	328 800	30	1 557 767	36
9	—	522	74	—	—	—	—	2 649	44	24	72	—	—	55 674	80	281 183	07
196	10	63	—	—	—	—	—	23 629	67	8 027	29	—	—	201 210	40	940 696	84
1	50	1 116	64	—	—	—	—	29 545	57	324	27	—	—	138 494	75	776 598	11
—	—	1 323	58	—	—	—	—	25 861	33	4 031	38	273	75	235 838	90	1 290 294	88
21	—	499	70	—	—	—	—	—	—	686	75	—	—	15 756	90	109 643	15
1 000	55	2 638	77	—	—	13	34	37 795	31	5 186	19	—	—	328 001	20	1 432 703	67
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	824	45	—	—	26 094	40	1 482 703	96
410	—	387	72	—	—	—	—	27 895	60	212	69	—	—	198 734	15	718 900	08
232	38	5 515	95	—	—	—	—	62 412	32	3 342	31	—	—	263 698	30	1 312 650	82
16	50	6 947	60	—	—	—	—	56 217	59	2 540	02	—	—	215 264	—	1 297 166	20
62	80	—	—	—	—	—	—	46 870	85	2 293	13	—	—	210 505	60	1 229 993	59
5	—	931	74	—	—	10	—	9 139	21	357	86	—	—	73 492	80	346 250	36
335	25	419	70	—	—	—	—	18 931	72	661	46	—	—	125 235	60	987 837	55
1 115	—	27	90	—	—	—	—	23 219	76	1 450	18	—	—	87 840	40	508 157	84
4 066	80	25 343	05	20	—	23	34	411 664	83	46 183	58	273	75	2 610 088	08	13 515 442	47

anstalter för sinnessjuka för år 1917.

9		10		11		12		13		14		15		16		17	
Inventarier		Underhåll av byggnader och gårdar		Skrivmaterialier		Utskyldor		Trädgård och jordbruk		Diverse		Indragningsstat		Patientavgifter		S u m m a	
kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
7 344	67	14 465	74	961	59	—	—	9 089	04	11 876	54	3 595	—	29 758	83	548 050	70
13 776	54	32 562	93	2 564	55	242	17	20 123	71	24 537	74	3 865	—	9 748	50	1 363 702	40
2 116	02	7 040	61	629	79	—	—	1 195	40	7 095	04	1 125	—	1 108	25	263 336	65
12 054	23	131 696	39	1 765	86	33	18	22 193	96	12 750	36	10 768	58	9 272	55	855 976	14
6 064	84	13 395	01	1 199	77	215	60	21 723	67	11 285	43	6 015	—	4 812	70	684 468	96
1 842	08	841	14	—	—	—	—	—	—	3 189	47	—	—	—	—	74 675	08
11 594	83	31 004	58	2 106	04	35	71	24 324	22	23 855	82	408	75	10 171	70	1 063 994	59
1 640	22	3 794	05	251	73	4	24	—	—	2 786	10	854	35	1 497	40	90 629	69
16 252	79	36 659	10	3 508	57	482	30	18 460	78	23 313	38	6 750	—	12 153	52	1 418 806	79
5 046	27	4 330	91	589	76	116	82	—	—	5 262	64	865	—	289	80	153 658	55
10 830	21	33 361	14	1 775	54	192	23	21 176	96	11 516	15	5 450	23	6 140	75	695 912	10
12 920	42	51 435	50	2 201	25	931	36	28 209	72	19 404	02	—	—	10 216	10	1 031 360	70
14 634	82	34 728	87	2 080	43	30	24	30 667	34	15 175	06	2 986	65	7 552	60	1 209 932	31
12 194	05	70 908	12	2 360	09	75	88	26 269	56	16 081	03	—	—	9 395	90	1 179 320	37
3 886	93	14 863	26	1 017	69	255	81	9 161	20	6 169	55	3 460	—	1 488	40	327 548	93
6 799	90	51 141	17	2 718	22	612	30	14 997	36	12 519	26	286	—	7 301	50	915 576	20
5 540	83	25 339	62	949	26	38	62	18 003	10	12 094	01	2 713	34	5 615	30	488 447	04
145 139	65	557 571	14	26 620	14	3 265	96	265 596	02	218 911	60	49 142	90	126 523	80	12 365 397	20

Tab. 19. Sammandrag av kyrkoherdarnas och hälsovårdsnämndernas

1	S n n e s s j u -												
	Antal	Hemort		Kön		Civilstånd			Ålder				
		landsbygd	städer	män	kvinnor	ogifta	gifta ¹	ej angivet	under 20 år	20—40 år	över 40 år	ej angiven	
1	Stockholms stad	1 919	—	1 919	882	1 037	1 359	540	20	40	687	1 188	4
2	Stockholms län	500	425	75	241	259	351	149	—	9	158	333	—
3	Uppsala »	366	236	130	160	206	260	106	—	4	103	259	—
4	Södermanlands »	482	356	126	234	248	306	176	—	8	146	328	—
5	Östergötlands »	842	574	268	398	444	607	235	—	10	267	565	—
6	Jönköpings »	716	592	124	382	334	525	191	—	5	216	495	—
7	Kronobergs »	639	590	49	322	317	463	176	—	1	187	451	—
8	Kalmar »	765	642	123	393	372	563	202	—	11	221	533	—
9	Gottlands »	192	155	37	94	98	135	57	—	2	43	147	—
10	Blekinge »	486	346	140	246	240	351	135	—	6	167	313	—
11	Kristianstads »	745	673	72	346	399	568	177	—	13	219	513	—
12	Malmö stad	194	—	194	89	105	138	56	—	3	69	122	—
13	Malmöhus län ²	971	643	328	438	533	707	264	—	4	303	664	—
14	Hallands »	445	350	95	197	248	344	101	—	1	137	307	—
15	Göteborgs stad	534	—	534	269	265	371	163	—	4	196	334	—
16	Göteborgs och Bohus län ³	789	705	84	395	394	590	199	—	13	225	551	—
17	Älvsborgs län	970	849	121	473	497	721	249	—	19	225	726	—
18	Skaraborgs »	725	627	98	398	327	564	161	—	4	204	517	—
19	Värmlands »	946	851	95	474	472	746	200	—	15	240	691	—
20	Örebro »	656	540	116	328	328	527	129	—	4	239	413	—
21	Västmanlands »	384	291	93	208	176	265	119	—	3	113	268	—
22	Kopparbergs »	822	776	46	409	413	596	226	—	10	288	524	—
23	Gävleborgs »	666	483	183	335	331	478	188	—	10	218	438	—
24	Västernorrlands »	694	562	132	361	333	484	210	—	8	249	437	—
25	Jämtlands »	359	318	41	196	163	281	78	—	2	133	224	—
26	Västerbottens »	435	401	34	237	198	303	132	—	6	165	264	—
27	Norrbottnens »	486	433	53	258	228	335	151	—	13	185	288	—
	Summa ¹⁰	17 728	12 418	5 310	8 763	8 965	12 938	4 770	20	228	5 603	11 893	4

¹ Här inräknade änklingar, änkor och fränskilda makar. — ² Tillhörande landsting eller kommuner som ej 1 med okänd ålder. — ³ Därav 1 okänd vårdform. — ⁴ Därav 35 d:o. — ⁵ Därav 11 d:o. — ¹⁰ Se not. 5—9.

uppgifter om sinnessjuka och sinnesslöa i riket i slutet av år 1917.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34																
k a.					I d i o t e r.																															
Vårdas inom					Antal	Hemort		Kön		Civilstånd	Ålder			Vårdas inom																						
enskilt eller där- emot förvarade den	enskild anstalt	forsörjnings- anstalt	uppgagn.-anst. f. sinnessjuka ³	statsanstalt för sinnessjuka		landsbygd	städer	män	kvinnor		ogifta	giffta ¹	under 20 år	20—40 år	över 40 år	enskilt eller där- emot förvarade hem	anstalt för sinnesslöa	bild- bara	bild- bara	forsörjnings- anstalt	uppgagn.-anst. f. sinnessjuka ³	statsanstalt för sinnessjuka														
228	31	367	771	522	497	—	497	265	232	⁵ 496	1	⁶ 299	157	41	110	120	211	51	—	5	1															
98	33	43	36	290	317	285	32	179	138	316	1	124	106	87	140	52	71	39	7	8	2															
67	3	47	1	248	213	182	31	132	81	213	—	72	94	47	120	15	37	23	—	18	3															
73	7	113	10	279	340	277	63	184	156	339	1	108	124	108	149	47	57	79	—	8	4															
185	11	140	85	421	676	505	171	399	277	673	3	211	257	208	386	48	82	146	9	5	5															
280	16	80	23	317	448	395	53	243	205	448	—	111	168	169	299	20	33	73	11	12	6															
191	13	96	6	333	364	352	12	192	172	362	2	77	134	153	248	35	19	54	6	2	7															
214	5	121	12	413	444	407	37	252	192	444	—	107	175	162	297	14	29	95	—	9	8															
82	1	20	1	88	109	86	23	66	43	109	—	32	49	28	87	4	11	3	—	4	9															
117	4	107	3	255	287	229	58	162	125	287	—	96	103	88	165	21	37	57	—	7	10															
214	12	79	32	408	371	343	28	223	148	371	—	94	143	134	221	32	43	63	2	10	11															
24	6	65	15	84	70	—	70	32	38	67	3	26	31	13	42	3	6	13	—	6	12															
174	29	168	98	502	534	409	125	301	233	533	1	151	208	175	290	45	63	109	11	16	13															
125	7	108	25	180	298	259	39	161	137	298	—	72	110	116	187	11	40	53	—	7	14															
⁶ 65	8	219	110	132	116	—	116	62	54	115	1	45	59	12	⁶ 68	12	18	17	—	1	15															
233	3	140	24	389	521	495	26	304	217	519	2	131	197	193	342	17	51	93	1	17	16															
352	14	136	22	446	588	535	53	340	248	583	5	128	205	255	401	23	81	70	—	13	17															
244	14	42	18	407	457	420	37	247	210	457	—	104	171	182	299	39	67	44	3	5	18															
246	6	216	3	475	636	593	43	354	282	634	2	139	253	244	435	14	32	141	2	12	19															
157	5	134	9	351	470	440	30	269	201	470	—	120	202	148	247	23	66	125	—	9	20															
54	5	41	19	265	239	207	32	141	98	237	2	73	84	82	124	21	42	48	1	3	21															
239	6	126	4	447	501	481	20	243	258	501	—	147	202	152	333	22	65	74	2	5	22															
185	6	135	34	306	448	371	77	227	221	447	1	124	180	144	242	33	87	79	1	6	23															
175	55	54	11	399	402	363	39	220	182	401	1	127	170	105	277	11	45	60	—	9	24															
91	2	43	4	219	267	256	11	141	126	267	—	82	117	68	186	14	28	27	—	12	25															
169	1	15	17	233	358	349	9	203	155	358	—	107	138	113	268	26	43	18	2	1	26															
159	1	37	—	289	290	267	23	151	139	285	5	90	131	69	230	1	19	27	3	10	27															
4	441	304	2	892	1	393	8	698	10	261	8	506	1	755	5	693	4	568	10	230	31	2	997	3	963	3	296	6	193	723	1	383	1	681	61	220

landsting deltaga. — ³ Utom Malmö stad. — ⁴ Utom Göteborgs stad. — ⁵ Därav 3 med okänt civilstånd. — ⁶ Därav

Överinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse över sin verksamhet under år 1917.

Jämlikt nädiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901 får jag härmed avgiva berättelse över min verksamhet som överinspektör för sinnessjukvården i riket under år 1917.

Följande sjukvårdsanstalter och inrättningar hava under året inspekterats å här nedan nämnda tider:

I. Offentliga anstalter för sinnessjuka.

Växjö kriminalasyl	den 8—9 januari,
Vadstena hospital och asyl	» 9—10 juli,
Östersunds hospital	» 16—17 juli,
Piteå hospital och asyl	» 20—21 juli,
Härnösands hospital	» 23—24 juli,
Visby hospital	» 27 juli,
*)Lunds hospital och asyl	» 9—11 augusti,
*)Malmö asyl	» 13 augusti,
*)Växjö hospital och kriminalasyl	» 15—17 augusti,
*)Nyköpings hospital	» 31 augusti,
*)Vänersborgs hospital och asyl	» 10—13 september
Kristinehamns hospital	» 20—21 oktober,
Stockholms hospital	» 17 november,
*)Göteborgs hospital	» 4—5 december,
*)Västerviks hospital	» 11—13 december,
Säters hospital	» 19—20 december,
Stockholms hospital	» 27 december,
Uppsala hospital och asyl	» 28—29 december.

II. Enskilda med Kungl. Maj:ts tillstånd upprättade anstalter för sinnessjuka.

Bagges sjukhem vid Kiholm	den 6 januari,
Hälledal vid Tyringe	» 12 januari,
Solna sjukhem	» 21 januari,
Vängelsta sjukhem	» 4 februari,

*) Inspektionen av dessa anstalter har under min semester verkställts av min vikarie, överläkaren å Uppsala hospital och asyl, professor Frey Svenson.

*)Katrinelund vid Malmö	den 13 augusti,
*)Solliden vid Åkarp	» 14 augusti,
*)Solna sjukhem	» 30 augusti,
Sigtuna sjukhem	» 25 oktober,
Peterska hemmet	» 30 november.

III. Med Kungl. Maj:ts tillstånd upprättade anstalter för obildbara sinnesslöa.

Berättelse häröver lämnas i särskild redogörelse.

IV. Länsupptagningsavdelningar för sinnessjuka:

Stockholms läns upptagningsavdelning i Ulvsunda . . den 19 januari.

V. Försörjningsinrättningar:

Linköpings försörjningsinrättning	den 11 maj,
Kalmars »	» 12 maj,
Ronneby »	» 24 november.

Inspektionerna hava ägt rum i enlighet med på förhand av Kungl. Medicinalstyrelsen fastställda resplaner.

Av de offentliga anstalterna för sinnessjuka har — såsom av ovanstående tablå framgår — alla under året blivit inspekterade, de 7 utav dem under semester eller tjänstledighet för mig av professor Frey Svenson, de övriga av mig, varjämte jag även en gång under året gjort inspektion å en av de utav min vikarie inspekterade anstalterna, nämligen Växjö kriminalasyl.

I fråga om förändringar rörande sjukvårdslokaler, som under året ägt rum, är följande att anföra. Vid *Vadstena hospital* blevo genomgripande omändringsarbeten verkställda inom mansavdelningen, vilken länge befunnit sig i ett sådant skick, att den icke alls motsvarade kraven på en modern sinnessjukvård. Genom enkelrummens sammanslagning hava i båda flygelbyggnaderna två trappor upp erhållits nya vaksalar för oroliga samt nya stora badrum, avsedda för långbad, varjämte en mindre öppendörravdelning erhållits å huvudbyggnadens nedre botten, där förut de stora matsalarna för alla i denna byggnad boende patienter (över 300) funnos. I dess ställe ha å de olika avdelningarna dagrumskorridorerna eller en del därav apterats till matrum samt dagutrymmet å de fem större avdelningarna ökat med ett förutvarande sovrums, vilket kunnat ske genom den platsvinst, som genom ovannämnda ändringar vunnits, vartill kommer att några större betjäningrum apterats till sovrums för patienter. Dock kan den från början för denna avdelning fastställda beläggningssiffran, 400, icke upprätthållas, varför Kungl. Medicinalstyrelsen också sedermera medgivit, att platsantalet här minskas till 392. I sitt nuvarande skick har *Vadstena hospitals* mansavdelning 4

övervakningsavdelningar, en för lugnare med 20 patienter, en för bräckliga och slöare patienter med 35 platser och två för oroliga med vardera 31 platser samt dessutom två avdelningar med nattlig övervakning. — För bättre utnyttjande av utrymmet har å *Växjö hospital* läns-paviljongens nedre våning, som varit öppendörravdelning för kvinnor, men aldrig kunde fullt beläggas som sådan, apterats till övervakningsavdelning; på grund av det härigenom minskade behovet av dagutrymme och genom sköterskerums apterande till patientrum ha 17 platser för kvinnliga patienter vunnits. — Även vid *Visby hospital* har å kvinnosidan en ökning av antalet övervakningsplatser erhållits. Detta har skett därigenom att i stället för de två förutvarande å norra gaveln belägna vaksalarna (med tillsammans 11 platser) till övervakningsavdelning apterats det på södra gaveln belägna gamla dagrummet (rymmande 10 sängar) och intilliggande sovsal (med 7 sängar), mellan vilka rum dörr upptagits, varjämte det gamla diskrummet apterats till enkelrum med ingång från stora vaksalen. Även har genom denna omändring en starkare beläggning av kvinnosidan möjliggjorts, i det av de gamla vaksalarna, av vilka den ena är apterad till dag- och matrum, den andra fortfarande, när så behöves, kan användas till sovrum, då alla arbetande kvinnliga patienter numera få sitta uppe i den stora arbetssalen i vindsvåningen. Slutligen har å *Sätters hospitals* kvinnosida en ny övervakning för kroppsligt sjuka och bräckliga patienter anordnats å det ena av öppendörrpaviljongens två sovrum (rymmande vardera 10 sängar), då endast halva antalet platser i paviljongen visat sig behöfligt för frigångare. — Ny nattlig övervakning hade sedan närmast föregående inspektion tillkommit å mansavdelningen vid *Härnösands hospital* (som förut saknat sådan), å mansavdelningen vid *Sätters hospital*, där sådan anordnats å en av dess småpaviljonger (i likhet med vad förut skett å kvinnosidan), samt å kvinnosidan vid *Vadstena hospital*, där den äldre cellavdelningen vid klosterbyggnaderna efter modernisering erhållit nattlig övervakning.

Å *Kristinehamns hospital* blevo, i och för bränslebesparing, i slutet av oktober två av kvinnosidans paviljonger utrymda, medan i stället två avdelningar å manssidan togos i bruk för kvinnor. Den fastställda beläggningssiffran hade dock upprätthållits, vilket emellertid kunde ske endast därigenom att sängantalet ökades på en del sovsalar och dagrum å vissa avdelningar apterades till sovrum, medan dagutrymmet inskränktes till korridorer — nödfallsåtgärder, vars tillgripande givetvis är förenat med ej så litet olägenheter. Vid *Lunds hospital* och asyl hade på grund av kristidssvårigheter intagningarna icke kunnat fortgå på vanligt sätt; vid inspektionen voro här ett 50-tal platser lediga, därav 38 på manssidan och 12 på kvinnosidan. Å *Vadstena hospital* hade beläggningen måst minskas på grund av omändringsarbeten; vid tidpunkten för mitt besök, då omändringen å manssidan var genomförd, hade de flesta här utrymda platserna emellertid åter hunnit beläggas, varemot icke mindre än 75 platser stodo lediga å kvinnosidan, i vilkens B-avdelning (byggnaderna vid hospitalsgatan) två avdelningar då voro utrymda för inläggande av centraluppvärmning och andra ändringar.

För erhållande av så stort antal vakanser hade utskrivning från *Vadstena*

hospitals kvinnosida jämlikt sinnessjukstadgans § 50 ägt rum i rätt stor utsträckning; sammanlagt hade nämligen 34 kvinnor sedan närmast föregående inspektion utskrivits enligt nämnda paragraf. Vad övriga hospital beträffar hade sådan utskrivning av obotligt sjuka för beredande av plats för nyanmälda under ifrågavarande tid i någon nämnvärd utsträckning förekommit allenast vid Kristinehamns hospital (19 män och 11 kvinnor) samt Piteå hospital (5 män och 8 kvinnor).

Jämte några av de andra hospitalen, såsom Växjö, Nyköping och Visby, hade Piteå hospital även mottagit ett antal patienter utöver den fastställda beläggningssiffran. Genom nu nämnda åtgärder hade alla till Piteå hospital anmälda alltjämt kunnat erhålla plats, så att detta hospital även under redogörelseåret var fritt från exspektanter. Utan exspektanter var vid dettas slut även kvinnosidan vid Östersunds hospital. För övrigt minskade sammanlagda antalet exspektanter ej obetydligt under här ifrågavarande år. Medan det vid 1917 års ingång utgjorde 3 524, hade det i slutet av samma år nedgått till 3 084. Frånräknas exspektanterna till 1:a klass, bli motsvarande siffror 3 462 och 3 020. Nedanstående tablå visar antalet exspektanter till allmän klass å de olika hospitalen vid början och vid slutet av 1917.

Exspektanternas antal	1/1 1917	1/1 1918
Stockhoms hospital	—	5 m. och 6 kv.
Uppsala hospital	457 m. och 554 kv.	454 m. och 613 kv.
Nyköpings hospital	18 m. och 24 kv.	18 m. och 12 kv.
Vadstena hospital	255 m. och 117 kv.	169 m. och 120 kv.
Växjö hospital	60 m. och 31 kv.	72 m. och 31 kv.
» kriminalavdelning	11 m.	11 m.
Västerviks hospital	257 m. och 95 kv.	153 m. och 108 kv.
Visby hospital	2 m. och 1 kv.	2 m. och 2 kv.
Lunds hospital	197 m. och 232 kv.	70 m. och 205 kv.
Malmö asyl	4 kv.	2 m. och 2 kv.
Göteborgs hospital	13 m. och 22 kv.	15 m. och 24 kv.
Vänersborgs hospital	284 m. och 247 kv.	172 m. och 171 kv.
Kristinehamns hospital	107 m. och 69 kv.	103 m. och 58 kv.
Säters hospital	160 m. och 72 kv.	182 m. och 68 kv.
Härnösands hospital	45 m. och 20 kv.	47 m. och 32 kv.
Östersunds hospital	86 m. och 22 kv.	92 m. —
Piteå hospital	—	—

Största minskningen i exspektanssiffran visar, som synes, Vänersborgs och Lunds hospital (med resp. 188 och 154) samt manssidan å Västerviks och å Vadstena hospital (med resp. 104 och 86). Å sistnämnda anstalt sammanhänger exspektanssiffrans nedgång med upphörandet av den utrymning, som var nödvändig under ovannämnda ändringsarbetens genomförande, å de övriga anstalterna i fråga beror minskningen i exspektanternas antal till en del på den ökade dödlighet, som dessa stora anstalter haft under kristidens

livsmedelssvårigheter. Nämnvärd ökning av exspektanssiffran har endast Uppsala hospital haft, därvid emellertid är att märka, att hit anmälas alla, som äro intagna å Stockholms stads sinnessjukhus å Långbro. Likaså ingå i övriga resp. hospitals exspektanssiffror de som äro intagna å landsting eller stad tillhöriga upptagningsanstalter, som icke äro anordnade vid statshospital. Då dessa, Långbro inräknat, ha ett sammanlagt platsantal av över 1 300 hade sålunda en avsevärd del av exspektanterna redan nödig vård å kommunal sinnessjukavdelning.

Från *granskningen av intagningshandlingarna* är följande att anföra.

Frånsett Stockholms hospital — där på grund av Stockholmsläkarnas obenägenhet att utfärda bilagan A intagning alltjämt ägt rum jämlikt sinnessjukstadgans § 31 mom. 2 utan att patienten visat sig vådlig för sig själv eller andra — ha sinnessjukstadgans intagningsbestämmelser noggrannt iakttagits; endast i några få fall har den lilla formella oriktigheten förefunnits, att läkarundersökningen ägt rum mer än månad före ansökans ingivande. I regel ha (bortsett från Stockholms hospital) handlingarna vid intagningen varit fullständiga; endast undantagsvis har intagning med tillämpande av stadgans § 31 ägt rum. Intagning jämlikt denna paragrafs moment 2 — utan bilaga A eller läkarbetyg — har (bortsett från Stockholms hospital) förekommit i allenast sammanlagt 3 fall, nämligen i ett fall vid Piteå hospital och i två fall vid Östersunds hospital. Förstnämnda fall gällde en från Norge utvisad person, vilken såsom våldsam och farlig blivit omhändertagen av länsmannen i Kiruna och därpå av denne iuremitterats till Piteå hospital; här blev han därpå undersökt av lasarettsläkaren i staden, som så utfärdade bilagan A. Beträffande en av de enligt sinnessjukstadgans § 31 mom. 2 till Östersunds hospital av vederbörande kronolänsman inremitterade hade de omedelbart infordrade felande handlingarna vid inspektionstillfället ännu icke inkommit; patienten ifråga visade emellertid bilden av en typisk dementia præcox. Vid min undersökning av den andre här ifrågavarande patienten, en lantbrukare vid namn B., kom jag däremot till det resultatet, att han icke led av vare sig sinnessjukdom eller sådan psykisk abnormitet, att fortsatt anstaltsvistelse vore indicerad, varför jag förordnade om hans utskrivning. I anledning härav återges här min i inspektionsberättelsen intagna redogörelse för fallet.

B:s intagning var grundad på *dels* en av c:a ett 50-tal personer undertecknad inlaga till Konungens Befallningshavande av den 1 april 1917, däri begäres att B. såsom varande ytterst vådlig för den allmänna säkerheten i och för undersökning intages å Östersunds hospital, och *dels* protokoll över förhör, som polisöverkonstapel A. Widstrand i Östersund för utrönande, huruvida B. vore i besittning av förståndets fulla bruk, den 31 mars 1917 på anmodan hållit med några av de personer, vilkas namn återfinnas under nämnda inlaga. De sålunda förhörda personerna voro några av B:s närmaste grannar, nämligen torparen Nils Nilsson, bagaren Vilhelm Storm, bokförare K. Hagström och slaktaren A. Brandon, den förstnämndes dräng Johan Lagerlöv samt sjukvårdaren vid I. 23 O. A. Forsell, boende i Frösö kyrkby, och

åkerriidkaren Erik Persson i Östersund. Det huvudsakliga av de uppgifter de lämnat återgives här.

Torparen Nils Nilsson. Någon dag i juni 1915, då Nilsson kommit körande å den bygdeväg, som leder genom den av B. och hans moder bebodda gården (vilken äges av den sistnämnda), hade han mitt för gården blivit antastad av B., som kommit emot honom med ett vedträ i vardera handen, okvädande honom och hotande honom med stryk; då Nilsson därvid till B. yttrat att han väl ej skulle slå honom, hade B. kastat vedträdet men stigit upp i Nilssons trilla och *tilldelat honom ett slag med knuten hand i nacken och därpå ett slag, som träffat Nilssons vänstra öga, i följd varav det blött rikligt.* Nilsson, som är en 68 års man, kunde icke veta annan orsak till B:s uppträdande, än att Nilsson genom sin 18-åriga fosterdotter i all vänlighet bett B., som underlåtit att enligt sin tur forsla sin och grannarnas mjölk till staden, fullgöra detta sitt åliggande. *Någon dag före sistlidne jul* hade Nilsson på återväg från besök i Frösö kyrkby blivit förföljd av B., som därvid åter okvädat honom samt *hotat honom till livet*, men blivit räddad av sjukvårdaren Forsell, som kommit springande och ropat på Nilsson. Nilsson hade sig bekant, att B. vid många tillfällen utan den ringaste anledning förfördelat och våldfört sig på fredliga personer, däribland många, som han aldrig förr sett, samt å sin moder och syster (numera avliden), ävensom att B. alltsomoftast, vanligen med stora sparkar våldför sig å sina djur, så att de ibland falla omkull och avsvimma. Nilsson vore därför av den uppfattningen att B. är sinnessjuk och bör intagas å hospital.

Sjukvårdaren Forsell. Då ovannämnde Nilsson någon dag före sistlidne jul kommit gående vägen från Frösö sockenstuga, hade Forsell genom sitt fönster iakttagit, att B. förföljt Nilsson, som gick så fort han kunde för att undvika denne; Forsell hade då sprungit ut och ropat på Nilsson för att därigenom rädda honom. Nilsson hade varit mycket anfädd och uppskrämd. Forsell hade sig bekant, att B. vid upprepade tillfällen, särskilt under senare tiden, förfördelat och våldfört sig på för honom obekanta personer utan någon anledning, samt att han vid flera tillfällen gjort sig skyldig till groft djurplågeri mot sina djur. Forsell menade fördens skull, att B. måste anses vara sinnessjuk och såsom i hög grad vådlig för den allmänna säkerheten böra å hospital intagas.

Bagaren Vilhelm Storm hade någon dag under år 1906 sett, att B. *med ett bräde, vari funnos spik, utan avbrott under en halv timmes tid tilldelat sin häst slag på slag*, varav en del träffat hästens huvud, i följd varav det blött ur näsan och ena sidan av huvudet. Samma år hade han med en höräfsa slagit till en löjtnant, som kommit ridande över betesmark, som tillhörde den av B. och hans moder bebodda gården. Sommaren 1911, då en fransk artist bott hos Storm, hade B. vid ett tillfälle, då denne suttit och målat å området, varöver Storm föfogat, kommit och förfördelat honom (sagt att han vandaliserade landskapet) samt följande dag utan vidare gått in i hans rum samt okvädat och hotat köra ut honom, varigenom han blivit så upprörd, att han flyttat därifrån. Enligt vad Storm sport hade B. särskilt under senare tiden vid upprepade tillfällen gjort sig skyldig till groft djurplågeri mot sina djur samt förfördelat och våldfört sig å fredliga personer. Av tvenne namngivna personer hade Storm hört, att B. *den 22 sistlidne mars illa slagit hästen under färden* samt därpå fört hästen ut på en åker och ryckt den med tyglarna. Storm ansåg B. vara sinnessjuk och i behov av hospitalsvård.

Bokföraren Knut Hagström hade ofta hört berättas, hurusom B. misshandlat sina djur och utan vidare förfördelade och våldförde sig såväl å för honom kända som okända personer; de flesta, som känna honom, vågade för hans samhällsvådighets skull icke färdas i närheten av den plats, där han uppehölle sig. Hagström ansåge B. sinnessjuk och i behov av hospitalsvård.

Slaktaren A. Brandon hade vid ett tillfälle för 4 år sedan, då han jagat i närheten av B:s hem och kommit i närheten av gårdens hölada, av B., som stått på lur bakom

ena gaveln, utau föregående ordväxling *tilldelats ett slag*; därpå hade B. ryckt ifrån honom geväret, som han dock sedermera återlämnade. Med kännedom om Bis egenomliga uppträdande ansågo Brandon, att han vore sinnessjuk och i behov av hospitalsvård.

Johan Lagerlöv, vilken från början av augusti 1915 till slutet av mars 1916 haft anställning hos Bis moder, hade därvid *vid flera tillfällen sett, hurusom B. misshandlat sina djur*: vid ett tillfälle, i början av anställningstiden, hade B. *med en större spak tilldelat en liten kalv flera slag*, så att denne slutligen fallit omkull och svimmat; vid ett annat tillfälle, då B. mjölkade en ko, hade han, då kon viftat med svansen, sparkat henne svårt, varpå han fortsatt att mjölka, men då kon ånyo viftat med svansen, fattat tag i denna och *vridit den runt så hårt*, att hon vrålat och *svansen blivit knäckt på tre ställen*; en dag i januari 1916 hade B., som två timmar efter det en oxe stängt en häst, så att denne fått något märke, upptäckt detta, först hämtat flera stycken ribbor, som han slagit sönder över oxens huvud, och därpå gått ut och huggit en ungefär en meter lång grön björkspak av ungefär 2 tums diameter samt därefter med denna *slagit oxen slag efter slag under minst en halv timme, huvudsakligast på hornen, öronen och andra delar å huvudet, så att det blött ur flera genom slagen uppkomna sår*, ur näsan och ur ena hornet, som lossnat; även å andra delar å kroppen hade emellertid uppstått sår och svullnader och hade oxen i följd av plågorna vrålat; i slutet av samma månad hade B., då han icke kunde få ett svin, som genom grinden kommit ur sin kätte, att hoppa över stängslet tillbaka till kätten, *med en spak av björk tilldelat svinet flera slag*, så att svullnader, blånader och röda fläckar uppstått, och slutligen kastat svinet över stängslet, därvid det kommit på ryggen och skadats genom ojämnheter i golvet; i mars 1916 hade B., då en häst, vars ena ben han smorde med lysol, på grund av sveda härav icke stått stilla, *med en ribba tilldelat hästen flera slag*, och, då denne slutligen sparkat utan att träffa, fört fingrarna i hans näsborrar och gripit så hårt, att det blött ur desamma, samt samtidigt oupphörligt under 10 minuters tid slagit hästen med ribban; slutligen hade B. vid många tillfällen, då han skulle giva spädkalvar mjölk och dessa icke ville dricka enligt Bis önskan, fattat om kalvens underkäk och vridit den runt, så att kalven vrålat. Själv hade Lagerlöv vid anställningstidens slut blivit misshandlad av B., som därvid använt en spak av björk, så att blånader på olika delar av kroppen uppstått, och hade Lagerlöv, som är 17 år, blivit så rädd för B., att han rymt från honom.

Akeriiddkaren Erik Persson: Vid ett tillfälle före julen 1915 hade B., då han å vägen utanför sitt hem mött Persson åkande, okvädat denne och med knuten hand *tilldelat honom ett slag å ena kinden*, vilket var så kraftigt, att Persson fallit ur släden; B. hade därpå springande avlägsnat sig. Den 30 sislidne mars — alltså dagen före dessa förhörs hållande — hade Persson kommit åkande på väg till Frösö därvid han mött B., som då stannade sin häst och hotade Persson med stryk samt mättat ett slag mot dennes huvud, vilket dock parerades; därpå hade B. ur ena fickan tagit fram en revolver, *avlossat ett skott i luften* och yttrat, att han hade någonting här också; på återvägen hade Persson åter mött B., vilken därvid icke hållit ur vägen utan kört mitt i vägen, varför Persson, som misstänkte, att B., som hade med sig tre stycken manspersoner, vilka liknade luffare, ämnade våldföra sig på honom, gav sin häst hastig fart och körde förbi i snökammen, därvid han emellertid *erhöll två knytnärsslag*, i följd av vilka ömhet uppstått.

Sedan ovannämnda till Konungens Befallningshavande ingivna inlaga den 3 sislidne april blivit remitterad till länsmannen i Sunne distrikt med anmodan att verkställa undersökning i ärendet samt — därest förhållandena skulle visa sig erforderligt att bestämmelserna i 31 § i gällande sinnessjukstadga komme i tillämpning — vidtagna den på polismyndighet ankommande åtgärd härutinnan, ingav nämnde kronolänsman följande dag ansökan att med stöd av ovannämnda handlingar få B. omedelbart intagen å hospitalet, med förmälan att läkarbetyg ej utan menlig tidsutdräkt kunde

anskaffas. På grund av bestämmelsen uti sinnessjukstadgans § 31, mom. 2 *mottog överläkaren tillsvidare B. å hospitalet, då det av handlingarna ifråga tydligt framginge, att B. uppträtt samhällsvärdigt, varefter felande handlingar infordrades. Bilagan B.*, vilken inkom den 14 april, var undertecknad av — förutom i Frösö tjänstgörande präst — kommunalordföranden Per Larsson och torparen J. H. Storm (en granne till B.) men icke av B:s moder, då hon enligt uppgift vägrat underskriva bilagan ifråga. I denna är uppgivet att B. är väl begåvad men har ett häftigt och envist lynne, att han omtalats för grymhet mot husdjuren och även åtalats för djurplågeri; punkterna när sjukdomen började och huru den förhållit sig äro här i kort-het besvarade därmed, att det med hänsyn till B:s egenheter och uppträdande länge ansetts att han ej varit fullt normal, och att han överfallit i hans tycke missshagliga personer. Därpå inkom den 29 april även en *bilaga A.* utfärdad av biträdande provinsialläkaren Hj. Widell, vilken den 22 april vid besök å hospitalet undersökt B. I denna bilaga är anført, att B. vid undersökningstillfället var lugn och stillsam samt uppförde sig hövligt och anständigt, att han hade god uppmärksamhet, mycket god uppfattning och mycket gott minne samt livlig tankeverksamhet, att några sinnessvillar icke kunde påvisas, men väl *tankevillor*, varom yttras: »Själv säger han sig, särskilt sedan 3 à 4 år tillbaka hava blivit trakasserad och tillbakasatt; vid nämnda tidpunkt kom han enligt egen uppgift i delo med ett par åkeriägare — däribland ovannämnde Persson — och anser att dessa sedan satt igång obehag och intriger vis à vis honom, men även av många andra personer såväl i socknen som utom densamma anser han sig hava blivit förfördelad och tillbakasatt; han har för sig att ortsbefolkningen är avundsjuk på honom, beroende på att han är så begåvad, gjort uppfinningar och väl sköter sitt jordbruk (vilket dock ej skall vara så lysande).» På grund av de meddelade upplysningarna och de vid undersökningen gjorda iakttagelserna avgav d:r Widell det intyg, att B. vore sinnessjuk och i behov av vård å hospital.

Med anledning av detta utlåtande vill jag ej underlåta nämna, att — enligt vad jag inhämtade — B. för några år sedan verkligen gjort en uppfinning, varå han erhöill patent, den Bankeska plogen, vilken skall ha visat sig mycket ändamålsenlig. I övrigt kan jag icke undertrycka den reflexionen, att det är väl mycket begärt att en läkare, som icke har speciell utbildning i psykiatri, skall genom en undersökning vid tillfälligt besök å hospital avgöra, huruvida sinnessjukdom eller därmed analog psykisk abnormitet föreligger, när fråga är om ett så svårbestämt fall som det här ifrågavarande, där det väl kan tarvas någon tids observation och undersökning av psykiatriskt skolad läkare för avgörande av nämna spörsmål. I detta sammanhang vill jag också fästa uppmärksamheten därpå att, när intagning skett enligt sinnessjukstadgans § 31 mom. 2, anskaffande av bilagan A. icke erfordras. I motiveringen till den nu gällande sinnessjukstadgan är nämligen anført, att till de felande handlingar, som efter intagning enligt detta moment skola infordras, icke hörer bilagan A. I dylikt fall är det sålunda enligt gällande bestämmelser lagt på hospitalets överläkare att — med ledning av anamnesen, jämförd med de iakttagelser som efter intagningen å hospitalet blivit gjorda rörande vederbörandes psykiska tillstånd — avgöra, huruvida hospitalsvård är indicerad eller icke.

Angående B:s psykiska tillstånd under vistelsen å hospitalet har jag *ur den därstädes över honom förda journalen i huvudsak inhämtat följande*: Han har uppträtt hövligt, lugnt och med yttre behärskning men talar om sina angelägenheter inträngande och med hög röst samt verkar därvid rätt skrytsam och hoverande. Han vill gärna framhäva sig själv, sin duglighet och sin förmåga, sina utmärkta egenskaper och sin rättskänsla, allt på omgivningens bekostnad. Strax vid inkomsten betonade han, att det var »på grund av intriger» han kommit hit, det hade varit »krakel» med grannarna, hos vilka det blivit avundsjuka mot honom, därför att han var »ett strå vassare än de» och funnit upp en plog; »krakelet» började för tre år sedan, efter det han körande å landsvägen mött åkeriägaren Persson med sällskap i bil, vilken därvid

tutat på så långt håll, att B. tyckte det var onödigt; då B. därvid ej höll undan tillräckligt, hade sällskapet stigit ur och »lovat smörj» åt honom. Detta var uppslaget — samma kväll kommo de efter i bil och skulle slå honom och i föl julas gjorde de »hemfridsbrott» hos honom, kommo in i hans lada och våldförde sig å honom. Däremot har B. förnekat, att han slagit Persson (jämför ovan), och påstått sig aldrig ha burit någon revolver. Även vad som i övrigt lägges honom till last i de ingivna handlingarna, rörande så väl våld mot personer som misshandel av djuren, har han förnekat, påstående det vara »lögn», »påhitt», »bakdanteri»; medger dock att »en och annan kunnat få en örfil». Har betecknat ovannämnde Persson som upphov till »beskyllningarna».

Att B. uppträtt på ett samhällsvådligt sätt och visat stor grymhet mot sina djur kan väl, i betraktande av alla de intyg, som härom givits, icke betvivlas. Han blev också den 23 november 1916 åtalad för djurplågeri och i detta mål den 5 april 1917 — alltså dagen efter intagningen å hospitalet — dömd till 60 kronors böter. Frågan huruvida den av B. sålunda ådagalagda samhällsvådligheten är beroende på sinnessjukdom eller därmed analog psykisk abnormitet hade överläkaren Magnusson — vid det förhållande att B. sistlidne maj i skrivelse vänt sig till undertecknad och protesterat mot intagningen — icke ansett sig böra avgöra utan ansett att det borde anstå till min inspektion med denna frågas avgörande. Den behandling, som kommit B. till del under senare delen av hans hospitalsvistelse, vittnade emellertid oförtydligt om, åt vilket håll överläkaren Magnussons uppfattning i frågan lutade. I början av maj hade B. nämligen fått flytta till öppen-görrpaviljong och sedan snart nog fått tillstånd dels att gå till staden för skötande av sina affärer och dels att gå till sitt på ca $1\frac{1}{2}$ mil från hospitalet belägna hem för skötande av sitt jordbruk, vilket eljest skulle råkat i lägervall. Sedan ca $1\frac{1}{2}$ månad hade han sålunda i själva verket endast tillbrakt nätterna å hospitalet. Att medgiva B. dylik frihet, därest man icke haft den uppfattningen, att densamma snart nog borde efterföljas av hans utskrivning, hade naturligtvis varit ett missgrepp, men under nämnda förutsättning synes mig förfaringssättet hava varit väl indicerat, då ett kvarhållande å hospitalet, utan att avse en permanent vistelse därstädes, utöver den tid, då arbetet för sådden måste utföras, givetvis skulle varit ägnat att ytterligare utveckla Bs abnorma karaktärsdrag samt öka hans hätskhet mot hans »antagonister» och därmed hans samhällsvådlighet.

Från mina egna samtal med B. må följande anföras:

Han uppfattar snabbt och korrekt vad som säges, besvarar adäqvat och med tämligen god koncentration framställda frågor. Under början av samtalet är han något sluten och otillgänglig, en smula vresig och retlig, men blir sedermera vid bättre lyune, visar sig ganska humoristisk.

Anledningen att grannarna styrt om hans intagning på hospitalet är bland annat avundsjuka. De ha avundats honom hans gynnsamma ekonomiska situation (han är ägare till en gård på 100 tunnland), hans framgång med uppfinningen och hans intellektuella gåvor. Denna avundsjuka hos ortsbefolkningen har underlättat hans ovänners strävanden; för övrigt ha en del skrivit på listan efter hörsägnen, i oförstånd eller nödgade av andra. Ovänner har han fått därför att han »ej ger med sig». Om det är någon som förorättat honom, gör han ej som en del, vilka brusa upp och sedan låta det vara glömt, utan han bevarar sin ovilja ända till dess den andra parten »erkänner sitt fel och gör rätt igen». »Jag vill ha rätt, det är just det jag vill.»

Det är 3—4 personer, som äro hans egentliga ovänner. Därbland är den yngre Storm, med vilken han icke talat på flera år. Hans övriga antagonister äro åkarna Karlsson och Persson från Östersund och grannen Nilsson. Hans osämja med Karlsson och Persson daterar sig sedan 1914, då det i journalen omnämnda mötet med Perssons bil ägde rum.

Julen 1915 mötte B. återigen Persson på landsvägen. B. frågade: »kanske du vill ge mig stryk nu också». Då slog P. till B., varpå denne måttade ett slag åt P., så

att P. ramlade ut ur släden. — Kort efteråt kommo P. och Karlsson jämte ännu en person ut till B. och överföllu honom i en lada, misshandlade honom så att blodvite uppstod.

Den 30 mars i år mötte B. återigen P.; B. hade i sällskap den hos honom anställde arbetaren Karlsson och sin systerson. När slädarna nästan körde ihop, frågade B.: »Du kanske vill slåss nu med». Något slagsmål förekom ej och någon revolver hade B. ej framme. Han har aldrig ägt någon revolver.

Den äldre Storm hade lurat B:s far i en affär, vilket blev anledning till långvarig ovänskap mellan Storm och B. Sedan Storm slutligen bett om ursäkt, voro de vänner i flera år men kommo åter i konflikt för några år sedan med anledning av följande historia. B. hade en hyresgäst som häftade för hyran och B. ansåg sig ha säkerhet i hans effekter. Emellertid flyttade hyresgästen en natt, varvid Storm och den ovannämnde grannen Nilsson voro honom behjälpliga med effekterna. B. är också förargad på Nilsson med anledning av något bråk angående deras gemensamma mjölkskjutsar, vilket B. anser uppkommit, emedan Nilsson ville få B. utesluten från mjölkskjutslaget. B. medger, att han hotade Nilsson med ett vedträ, men använde aldrig tillhygget utan gav Nilsson en örfil. — »Är det någon som fått en örfil av mig, så har han ärligt förtjänat den.»

Eljes förnekar eller bagatelliserar han allt vad vittnena uppgivit om honom. Han har aldrig förfördelat obekanta personer. Många personer, speciellt militärer på övningar, ha förargat honom genom att trampa ned gräset på hans egendom, och en väg, som går över hans ägor (i vittnesmålen omnämnda bygdeväg), har givit anledning till tvistigheter, emedan B. anser sig ha äganderätt till vägen och därför förbjudit personer, som han är förargad på, att beträda densamma. Militären har han ofta givit ovet, när de gått bredvid vägen; en gång petade han av mössan på en löjtnant med en höräfsa; denne stämde honom, men förlorade och fullföljde ej målet. — Slaktaren Brandon hade varit och jagat olovligt på hans ägor. B. tog då ifrån honom geväret. — Historien med den franske artisten bagatelliserar han också. Denne bodde i ett av de rum, som Storm då hyrde av B., och uppträderna avspelades på B:s ägor. Anledningen till slitningen med fransmannen synes ha varit meningsskiljaktigheter om hans tavlor, vilka B. ansåg sig begripa bättre än denne. Han var »oppkäftig och näbbig» och »då fick han veta att han var för grön».

Djurmishandlingarna antingen förnekar B. helt och hållet eller framställer dem såsom fullt motiverade. Det mesta kallar han för »lögnhistorier». Det är »påhitt», att han slagit hästen med spikbräden. »Då kan man väl ha något bättre att slå med.» Gossen Johan Lagerlöf, som utförligt berättat om hans djurplågeri, förklarar han ha varit undermålig och tror att vid dennes tal om misshandel av en kalv minnen från bedövningen vid någon slakt föresvävat honom. B. nekar dock ej till att han slog oxen med ribbor, men menar att detta ej var misshandel. »Att ett djur får ett slag av ett lämpligt föremål kan mången gång vara nyttigt». Rörande misshandeln av hästen den 22 mars i år meddelar han att hästen var bångstyrig och yster och att han därför måste köra upp i en snödriva.

Under samtalets gång kommer det fram en betydande självgodhet och hög självuppskattning. Särskilt synes han stolt över sin uppfinring och sin mekaniska begåvning, men med alldeles speciell uppskattning talar han om att han skrivit dikter, »som nog hålla måttet», och han läser med stort välbehag upp en del i avseende på rytm och rim samt språklig ans icke oävna lyriska dikter. I en del dikter, som han låtit trycka, kommer till synes ett våldsamt hat till militärer, präster och ämbetsmän, vilka alla han betraktar som »lättingar». Stimulerad av läkarens beröm skryter han ännu mer med sig själv, säger sig ha ett »fint innanrede i hjärnkontoret», förklarar sig »stå på ett annat plan» än sin omgivning. Hans hjärna är så fin att den ej tål några orättvisor, liksom den ej tål hundskall eller barnskrik. Oupphörligt under samtalet talar han om »ätal», »vittnen» och dylikt. Tillfrågad vad han ämnar göra, om

han blir utskriven, svarar han något undrande: »Jag vet ej om man kan på juridisk väg stämma dem» (som föranstaltat hans intagande här). Han skall i varje fall rådgöra med advokat.

Som av den här lämnade redogörelsen framgår, hör B. till de psykopatiska personligheterna och har en ganska uttalad paranoid karaktärsläggning. Båda de för denna abnormitet karaktäristiska dragen: självöverskattningen och misstanken att vara motarbetad äro tydligt framträdande. De synas mig dock hittills icke vara utvecklade i sådan grad, att B. kan sägas vara sinnessjuk i egentlig mening.

Förutom en paranoid karaktärsläggning företer B. även en rätt avsevärd affektlabilitet med vredesutbrott, som riktat sig icke endast mot för honom av ena eller andra anledningen misshagliga personer utan även mot hans husdjur. Synbarligen är det på grund av den samhällsvådighet, B. sålunda ådagalagt, som ortsbefolkningen kommit till den uppfattningen, att han måste vara sinnessjuk. Att det i B:s psykiska tillstånd alls icke inträtt någon förändring på senare tid, framgick av de upplysningar jag erhöi vid samtal med kommunalordföranden, i det denne, som känt B. allt ifrån hans barndom, förklarade, att han »alltid varit likadan».

Om också B., som nämuts. icke kan betraktas som sinnessjuk i egentlig mening, kan det dock ifrågasättas, huruvida icke den psykiska abnormitet, varmed B. är behäftad, med hänsyn till dess betänkliga inverkan på hans handlande, måste anses vara så höggradig, att den indicerar vård å sinnessjukanstalt. Vid mina överväganden här om har det stått klart för mig, att, därest jag kommit till detta resultat, det icke endast skulle blifvit nödvändigt att indraga de avsevärda friheter B. redan erhållit, utan att det, med hänsyn till rymningsfaran, överhuvudtaget icke skulle vara möjligt att vårda honom å Östersunds hospital, i det att inom sinnessjukvården endast någon av de två (vid Sätters och Västerviks hospital befintliga) säkerhetspaviljongerna kunde anses utgöra tillräckligt säker förvaringsplats för honom. B:s förflyttning till sådan paviljong skulle emellertid med all säkerhet få till följd, att hans psykiska abnormitet och därmed sammanhängande samhällsfarlighet skulle ytterligare ökas, så att interneringen sedan måste bli permanent. Innan en åtgärd, vilken alltså skulle resultera uti en för hela livet räckande internering, här vidtages, synes mig dock erfarenhet böra vinnas rörande verkan av hans vistelse å Östersunds hospital, huruvida denna — vilken, av skäl som nämnts, icke kan vidare utsträckas — kommer att få till följd, även den, att de paranoidea karaktärsdragen än mera utvecklas och påverka hans handlande, eller i dess ställe kommer att skapa motiv för ett mindre samhällsvådligt uppträdande än det hittillsvarande. Härvid må nämnas, att jag under 2:dra dagens samtal sökte klargöra för B., vilken begärde att få ett friskbetyg av mig, att jag inte kunde giva intyg, att han vore fullt normal, utan att jag betraktade honom som psykiskt abnorm och att jag därför fann åtgärden att intaga honom på hospital fullt befogad, fast jag ansåg att han nu borde utskrivas för att det måtte prövas, huruvida han av åtgärden ifråga skulle taga rättelse.

Vid min inspektion av Piteå hospital rådfrågades jag även angående utskrivning av ett fall, som kan förtjäna att här särskilt omnämnas:

V., f. 1868, intagen å hospitalet den 15 april 1916 med följande förhistoria: Hade i barndomen intill 7 års ålder krampanfall och har sedan 20 års ålder haft smak för spritdrycker samt några gånger förlorat minnet av vad han företagit sig, då han supit mycket. I rusigt tillstånd kom han under vistelse i Norge i slagsmål med en kamrat, som han därvid tillfogade ett knivhugg i halsen. Härför dömdes han till 8 månaders straffarbete; i fängelset blev han emellertid »underlig», varför han överflyttades till sjukavdelningen och fick en medfånge till cellkamrat. Den 4 januari 1916 tilldelade han denne vid ishackning ett hugg i huvudet med ishackan, så att han omedelbart avled. Han blev då överflyttad till Gaustads sinnessjukhus, där han visade sig lida av hallucinationer samt förföljelse- och storhetsidéer. Han översändes därifrån till

Sverige och överlämnades till Konungens Befallningshavande, som lät förvara honom å kronohäktet i Skellefteå, tills han ovannämnda dag blev intagen å Piteå hospital. Han var vid ditkomsten fullt klar, men något trög och slapp; till en början sysselsattes han med stickning men kom sedan i utarbete. Den 10 juli 1916, alltså efter ej fullt 3 månaders vistelse å hospitalet, utskrevs han. Därefter hade han, liksom tidigare, ägnat sig åt skogsarbete och enligt uppgift varit nykter till frammot jul, då han, sedan han skaffat sig motbok, börjat efterskriva brännvin och sedan i allmänhet tagit ut det kvantum, som erhöles. Han hade emellertid fortsatt arbetet i skogarna till påskhelgen 1917, då han begav sig ner till Skellefteå, sin födelsestad, där han den 10 april, efter att hava berusat sig, uppträdde bråkigt å gatan, så att polisen måste omhändertaga honom, därvid han satte sig till våldsamt motstånd. Dagen efter, då han undersöktes av läkare, var han deprimerad, nästan slö, slapp och likgiltig, verkade ointresserad och besvarade frågor mycket fåordigt, visste knappt, var han befann sig, och hade inget minne av det passerade. I den bilaga A, som med anledning av detta undersökningsresultat därpå blev utfärdad, intygades, att V. under inflytande av alkohol även i mindre mängder är abnormt bråkig och våldsam, handlar reflexionslöst och sannolikt kan begå vilka våldsdåd som helst, medan det efteråt inträder apati och nedsättning av minne och omdöme beträffande det skeddade. Å hospitalet, där V. återintogs den 13 april 1917, sade han sig alltjämt icke hava något minne av det uppträde, som föranledde hans omhändertagande. Frånsett en viss tröghet hade V. — vilken hade full sjukdomsinsikt för den psykos, varav han lidit under fängelsevistelsen i Norge — efter inkomsten till hospitalet icke visat något anmärkningsvärt i sitt uppträdande, varför t. f. överläkaren vid min i juli verkställda inspektion meddelade, att han kommit till den uppfattningen att V. såsom icke sinnessjuk borde utskrivas från hospitalet. Utgående ifrån, att det icke kan vara riktigt, att — sedan den nya lagen om behandling av alkoholister numera trätt i kraft — en person, som på grund av samhällsvådligt uppträdande under rus blir intagen på hospital och där befinner icke sinnessjuk, inom kort blir utskriven, utan att dessförinnan ombesörjts att plats för honom erhålles å alkoholistanstalt, då enligt nämnda lag den som i följd av alkoholmissbruk är farlig för sin omgivning kan å sådan anstalt kvarhållas 1 år och efter förnyat intagande 2 år, framhöll jag emellertid, att det borde ordnas så att V. vid utskrivningen bleve överflyttad till statens alkoholistanstalt. Då V. erhöles kännedom om denna min ståndpunkt, begärde han själv att i stället få stanna kvar å hospitalet (där han bodde i öppendörrpaviljongen) den nödiga tiden, vilket även t. f. överläkaren då förordade. Något hinder härför syntes mig ej heller förefinnas, då här dock vore fråga om ett fall, som kan betecknas såsom ett »gränsfall». Emellertid framhöll jag, att det vid utskrivningen här borde tillämpas samma principer som de, vilka enligt lagen om behandling av alkoholister skola gälla vid utskrivning från alkoholistanstalt, nämligen att denna såvitt möjligt äger rum vid en tidpunkt, då arbetsförhållandena äro gynnsamma — vilket i allmänhet kan ske, då i lagen endast föreskrives maximitider — och att vederbörande nykterhetsnämnd i förväg underrättas om utskrivningen för ombesörjande av att motbok icke blir utlämnad, en åtgärd som givetvis bort vidtagas redan vid förra utskrivningen, då ju förordningen om individuell kontroll vid försäljning av spritdrycker redan var gällande.

I samband med relaterandet av detta fall må i övrigt erinras om att enligt § 37, mom. 3 i den nya vid 1917 års riksdag antagna rusdrycksförordningen vederbörande läkare är *ålagd*, att till vederbörande systembolag göra anmälan om utskrivning av sådan patient, som å lasarett, sinnessjukhus eller därmed jämförlig anstalt vårdats för delirium tremens eller annan sinnessjukdom, som otvetydigt uppstått genom omätligt bruk av rusdrycker, på det han icke vidare må tillåtas hemköpa sådana. Denna åtgärd kunde för övrigt ofta vara lämplig att vidtaga även i fråga om andra från hospital

utskrivna personer, som därvid äro i det psykiska tillstånd, att de i övrigt kunna hava full handlingsfrihet och äga förmåga att försörja sig själva. Exempel härpå fann jag vid granskningen av handlingarna rörande de å Piteå hospital under inspektionsåret intagna. Bland de ej fåtaliga patienter, som nyligen utskrivits men på grund av efter hemkomsten visad oro eller hotfullhet åter blivit anmälda, fanns sålunda en, vilkens hotfulla uppträdande började efter spritförtäring, medan han under ett halft år efter utskrivningen, då han varit nykter, visat sig lugn och arbetat. I ett dylikt fall hade det naturligtvis varit lämpligt att anmälan från hospitalet skett, så att ej motbok utlämnats.

På den flerfaldiga gånger gjorda erfarenheten att straffångar, som vid strafftidens slut äro sinnessjuka, frigivas i stället för att översändas till hospital, fann jag vid granskningen av intagningshandlingarna nya exempel. Sålunda fanns bland de å Östersunds hospital under inspektionsåret intagna en man (n:o 351 N. J—n), som frigivits från fängelse trots det symtom på i fängelset utbruten psykos (såsom försyndelseidéer m. m.) kvarstått, varför ansökan om hospitalsvård efter hans återkomst till hemorten blev ingiven. Vidare fanns bland de å Kristinehamns hospital nyintagna en upprepade gånger för stöld och förfalskning dömd person (n:o 316 A. K. R.), som under avtjänandet av sista straffet (6 år) drabbats av sinnessjukdom men icke blivit anmäld till hospital, utan vid strafftidens utgång i oktober 1916 blivit frigiven, fast han alltjämt visade symtom å sinnessjukdom, vilka även kvarstodo då han i januari 1917 blev häktad för nya brott, för vilka han på den grund blev straffriförklarad.

I fråga om en av de under året å Östersunds hospital intagna, som blivit för brott straffriförklarade, är slutligen anmärkningsvärt, att han fått stanna kvar i fängelse $3\frac{1}{2}$ år härefter, innan ansökan om hospitalsvård blev för honom ingiven. Må nu vara att det dock var å sinnessjukavdelning vid fängelse (Härnösands) han denna tid vistades, synes mig dock förfarandet olämpligt, då sinnessjukavdelningen i fråga är mycket primitiv, i det den saknar de för den viktiga arbetsterapi nödiga resurserna.

Som vanligt har jag under mina inspektioner av statens sinnessjukanstalter ägnat särskilt uppmärksamhet, huruvida det funnes några för brott straffriförklarade, som icke längre vore i behov av anstaltsvård, och hava under redogörelseåret följande till denna kategori hörande kriminalpatienter återfått friheten, efter det jag, eller i några fall min vikarie, antingen framställt förslag därom i resp. inspektionsberättelser eller avgivit särskilt av Medicinalstyrelsen infordrat yttrande i ärendet:

1) O. P., f. 1880, gruvarbetare, intogs den 9 augusti 1913 å Växjö kriminalasyl efter att ha blivit straffriförklarad för olovligt tillgrepp. Han hade sjuknat helt akut i december 1911; fick plötsligt den impulsen att han skulle fara till Amerika och tillgrep en s. k. bjuling, med vilken han i vild fart kom farande mot en spärrbom, då han upptäcktes av en banvakt; visade

sig vid omhändertagandet alldeles förvirrad. I fängelset visade han stark depression och ängslan, hade självanklagelseidéer med fruktan för gigantiska straff samt led av syn- och hörselvillor av oroande och skräckinjagande natur. Efter att i mars 1912 ha blivit straffriförklarad vårdades han i två omgångar $\frac{1}{6}$ 1912— $\frac{16}{2}$ 1913 samt $\frac{14}{6}$ — $\frac{4}{8}$ 1913 på Norrköpings stads sinnessjukhus. Under vistelsen där var han orolig, hallucinerade mycket och visade samma tankevillor som i fängelset, vartill emellertid även kom föreställningen att han varit förföljd av sina anhöriga, som sökt taga livet av honom på varjehanda sätt.

Efter intagningen å kriminalasylen blev hans tillstånd småningom lugnare men han vidhöll dock länge sina förföljelseidéer. I januari 1917 började han på utarbete; korrigerade sedan så småningom samtliga tankevillor och fick full sjukdomsinsikt, varför professor Svenson i berättelsen över sin i augusti verkställda inspektion förordade P:s permission. Sedan direktionen gjort framställning härom, därvid meddelades att P:s förmyndare lovat draga försorg om honom och skaffa honom arbete, beslöt Medicinalstyrelsen den 5 november att bevilja P. *permission* under ett halft år. Då P. under denna tid alltjämt syntes befinna sig i god psykisk jämvikt, blev han efter permissionstidens slut definitivt utskriven.

2) F. O. A., fabriksarbetare, f. 1874, gift; intogs den 11 november 1915 å Vadstena hospital efter det han blivit straffriförklarad för misshandel å sina barn. Denna hade bestått däri, att han plötsligt givit dem flera hårda slag i huvudet med en hammare utan att efteråt kunna angiva någon anledning härtill; så snart han fått klart för sig vad han gjort, blev han också utom sig av förtvivlan. I fängelset, där han vistades c:a 3 månader, var han ytterligt nedstämd till lynnet och sörjde mycket över vad som hänt. Då han sedan 16 år tillbaka mestadels varit neurastenisk och tungsint och den närmaste tiden före olyckans inträffande visat sig mycket nedstämd över att han på grund av en fotskada under flera månader icke kunde arbeta, tidvis lidit av sömnlöshet och även någon gång haft suicidala antydningar, avgav fängelseläkaren det utlåtande, att brottet blivit begånget under ett tillstånd av utpräglad melankoli, vilken sjukdom på grund av ovannämnda arbetsförmåga med därav följande oro för familjens utkomst utvecklat sig ur den ganska höggradiga neurastenien, varav A. större delen av sitt liv lidit. Å hospitalet visade han sig till en början mycket labil, men så småningom blev sinnesstämningen mera lugn och jämn, fast han mycket längtade hem till sin hustru och sina barn, vilka icke tagit någon skada av misshandeln. Sedan han under mer än 1 års tid varit i god psykisk jämvikt utan påtagliga växlingar i lynne eller stämning, blev han på framställning av direktionen i juli beviljad *permission* till årets slut. Då han under denna tid förefallit vara frisk och fullt normal samt skött sitt arbete ordentligt, blev han därefter definitivt utskriven.

3) M. O., f. 86, hemmadotter; från barndomen av ett häftigt lynne, sjuknade hon i mitten av augusti 1916 med sömnlöshet, ängslan och våldsamt gråt; i samband härmed blev arbetsförmågan dålig och lynnet besvärligt, så

att hon vid upprepade tillfällen uppträdde våldsamt mot föräldrarna och en syster. Härför blev hon anmäld till åtal och även häktad(!), fast av Häradsrätten försatt på fri fot. Efter av vederbörande provinsialläkare (som förklarade henne sinnessjuk och i saknad av förståndets fulla bruk!) och Medicinalstyrelsen avgivna utlåtanden, blev hon förklarad straffri och, sedan ansökan därpå i december 1915 ingivits till Östersunds hospital, i mars 1916 där intagen. Å hospitalet var hon hela tiden lugn och stillsam, snäll och vänlig samt visade sig även arbetsam utom då hon någon dag klagade över trötthet. I början av 1917 började hon uttala hemlängtan, skrev hem och lovade vara snäll, om hon finge komma hem. Vid inspektionen, då hon begärde att få bli utskriven, berättade hon, att hon efter några års vistelse i Amerika, där hon fått arbeta hårt, varit matt, klen och nervsvag, men att de därhemma ej varit snälla mot henne, i det särskilt en syster (som numera lämnat hemmet) våldfört sig å henne (i bilagorna var uppgivet, att hon ofta varit utsatt för misshandel av fadern); hon sade sig emellertid å hospitalet ha förbättrats mycket och, i synnerhet sedan hon börjat få gå fritt på området, blivit mindre nervös. Då det sattes i utsikt, att hon snart skulle få komma ut, strålade hon upp under utrop: »vill ni verkligen hjälpa mig?» Då den depression, varav hon före intagningen lidit, å hospitalet ej givit sig tillkänna, fränsett att hon ibland kunnat visa sig nedstämd på grund av hemlängtan, men den bästa bot härför är tillåtelsen att få återvända hem, fann jag i detta fall alldeles särskild anledning till utskrivning. I övrigt är det uppenbart, att denna sjuka person gjorts till »kriminalpatient» för att man skulle få avgiftsfri vård till henne, fast hon ej synes ha varit svårare mot sina anhöriga än dessa mot henne. Sedan direktionen efter mottagandet av min inspektionsberättelse beslutat utskrivna O, godkände Medicinalstyrelsen den 5 november 1917 detta beslut.

4) A. P. A., f. 64, hemmansägareson; intogs i augusti 1911 å Växjö kriminalasyl med följande förhistoria: Sedan barndomen klen begåvad, hade han, alltsedan han blev vuxen, fört ett supigt levnadssätt. År 1899 fick han en akut psykos, möjligen förorsakad av alkoholmissbruk. Alltsedan dess uppgives han ha varit »konstig och besvärlig» och har ibland även gjort försök att förkorta sitt liv. Efter det tillståndet under ett par år varit försämrat, så att han ej sällan misshandlade sina systrar, tände så han i februari 1909 på ladugårdsbyggnaden, så att densamma jämte en del av manbyggnaden nedbrann. Vid förhöret var han virrig och i fängelset yppade han tankevillor av depressiv-paranoid art: genom sitt usla leverne hade han försvurit sin själ åt djävulen, vilket skedde jultiden 1908, då han så tydligt hörde, hur själen lämnade kroppen; sedan dess hade han tacklat av, hjärtat hade upphört att slå, han tyckte sig vara på väg till dödsriket, ingen räddning funnes för honom, han skulle brinna i svavelsjön, o. s. v. Efter att ha blivit straffriförklarad för brottet, blev han i juni 1909 intagen å upptagningsanstalten för sinnessjuka i Falkenberg. Här fortforo till en början samma idéer (ansåg tillståndet hopplöst, o. s. v.), men på hösten s. å. visade sig tecken på förbättring och han började nu hjälpa till med arbetet inom

avdelningen. Därefter fortskred förbättringen, sommaren 1910 syntes tanke-villorna vara försvunna och i mars 1911 hade han full sjukdomsinsikt, arbetade ordentligt samt började hysa hemlängtan. Då han i augusti s. å. överflyttades till Växjö kriminalasyl (där han hela tiden haft exspektans-plats), befann han sig sålunda i full konvalenscens. Under de närmaste åren härefter ansåg jag mig, trots det A:s tillstånd alltså var lika gott, likväl icke kunna tillstyrka hans utskrivning med hänsyn därtill att denne imbecille man hängivit sig åt svårt alkoholmissbruk och ett återupprepande av detta otvivelaktigt skulle innebära stor fara för ett nytt utbrott av sinnessjukdom. I berättelsen över min i april 1914 verkställda inspektion av kriminalasynen förordade jag emellertid hans permission, då 3 år förflutit sedan han tillfrisknat från den akuta sjukdom, under vilken han anlade mordbranden, och då hans habituella psykiska tillstånd dock icke vore sådant, att det berättigade till ständig internering. Samma år inträdde emellertid på hösten en ny depressionsperiod, därunder han ock visade suicidala tendenser. I mars 1915 började han därpå åter bli bättre och befann sig i april s. å. i full konvalenscens. Under senare halvåret 1915 visade han kortare stämningsrubningar av retlighet och missnöje. Sedan A. åter över 1 år befunnit sig i god sinnessjämvikt, beslöt direktionen i april 1917 hans utskrivning, vilket beslut ock av Medicinalstyrelsen godkändes.

5) K. G. P., f. 79, arbetare; intogs i september 1912 å Visby hospital efter att ha blivit straffröklarad för i april s. å. begångna hemfridsbrott hos fadern, därvid han sönderslagit fönsterrutor och hotat denne med yxa och andra livsfarliga vapen. P., som från barndomen varit häftig till lynnet och något enfaldig samt vid 24 års ålder haft ett mera kortvarigt anfall av sinnessjukdom, hade vid nämnda brotts begående sedan två års tid lidit av sinnessjukdom, som började med depression och självanklagelseidéer; sedan han vid upprepade tillfällen sökt beröva sig livet och en gång anlagt eld vid en halmstack samt hotat tända på hela grannlaget, gjordes i maj 1911 ansökan om hospitalsvård och vårdades han därpå juni—juli s. å. å Visby länslasarett, därifrån han emellertid två gånger rymde, därvid han sista gången begav sig hem. Sedan han följande år, som nämnts, intagits å Visby hospital, visade han sig även där retlig och hotfull, talade om att, när han komme ut, hämnas över att han blivit inspärriad, och visade sig även stundom aggressiv mot omgivningen samt gjorde rymningsförsök, varför han i maj 1915 blev överflyttad till Västerviks hospital, å vars säkerhetspaviljong han blev intagen. Här visade han sig ordnad och redig samt kunde väl redogöra för sitt föregående; han var dock fortfarande ibland vredgad och hotfull, men skyllde fortfarande häftigheten på inspärningen och sade sig ej mena allvar med sitt hot samt var mycket känslig för vänligt tilltal. Då han förbättrats så avsevärt, att han ej behövde vård å säkerhetspaviljong, föreslog jag efter mitt besök därstädes i december 1916 hans överflyttning till Växjö kriminalasyl, på det han måtte bli i tillfälle komma med på utarbete, vilken överflyttning ägde rum i mars 1917. Vid sin inspektion av denna anstalt förordade professor Svenson P:s utskrivning, då han ägde

full insikt för den genomgångna sjukdomen (men ansåg sig ha varit fullt frisk ända sedan han kom till Västervik), och frånsett en understundom påkommande men hastigt övergående häftighet visat gott uppförande under vistelsen å kriminalasylan samt mycket längtade att få komma hem. Sedan arbete anskaffats åt P., beviljade Medicinalstyrelsen den 5 november av direktionen föreslagen *försökspermission* under $\frac{1}{2}$ år. Då han under denna tid visat god psykisk jämvikt och skött sitt arbete ordentligt, blev han därpå definitivt utskriven.

6) H. V. E., ogift kvinna, f. 1871; intogs i maj 1913 å Kristinehamns hospital efter att hava blivit straffiförklarad för mord å en moster, vilket brott hon i december 1912 under maniskt tillstånd begått. Före detta sjukdomsanfall, som börjat på hösten s. å. och gått över under vistelsen i fängelset, hade hon haft tvenne sjukdomsanfall, det ena 1893—1894 och det andra 1908. I övrigt hade hon från barndomen haft ett häftigt lynne, som dock huvudsakligen riktat sig mot de anhöriga. Även å hospitalet visade hon sig emellertid till en början lättretlig och kinkig till humöret, vilket särskilt gick ut över personalen, på vilken hon blev arg, när hon ej fick som hon ville. Vid min inspektion i november 1914 gav hon uttryck åt sitt missnöje över att hon skulle vara på hospitalet, fast hon var »alldeles frisk», varemot hon syntes sakna all känsla för den fruktansvärda handling hon begått, i det hon ej visade någon ledsnad, när denna fördes på tal, utan endast sade, att skulden ej var hennes utan deras, som ej tagit hand om henne under hennes sjukdom. Vid det samtal, jag vid inspektion i december 1916 åter hade med henne, visade hon däremot icke samma känslolöshet för brottet utan uttryckte sin ledsnad över att det gick så illa med mostern som det gjorde. Enligt vad jag därvid inhämtade, hade hennes lättretlighet och kinkighet också under det gångna året allt mindre framträtt. Såväl på grund av hennes i allt fall envisa lynne som med hänsyn därtill att hon endast ville syssla med sömnad (varmed hon å hospitalet var flitigt sysselsatt) och ej orkade med något egentligt grovarbete, kunde det — även frånsett anamnesen — anses uteslutet att det vore möjligt för henne att få någon tjänst och, då hon icke heller hade några anhöriga att komma till, återstode för henne i händelse av utskrivning endast kommunens försörjningsinrättning. Inför detta faktum hade hon emellertid resignerat och förklarade sig hellre vilja dit än stanna på hospitalet. I betraktande av det här anförda och då icke mindre än 4 år förflutit från senaste sjukdomsfallet, under vilket den brottsliga gärningen begåtts, förordade jag i berättelsen över ifrågavarande inspektion E:s försökspermission. Sedan direktionen gjort framställning här om, beslöt Medicinalstyrelsen också den 2 juli att bevilja 1 års *permission* för E. Då hon enligt lämnad uppgift av fattigvårdsstyrelsens ordförande under denna tid förefallit »frisk såväl kroppsligen som själsligen» samt dagligen arbetat (om hon ock ej vågat göra något tungt arbete) och i övrigt skött sig väl, blev hon vid permissionstidens slut definitivt utskriven.

7) K. F. A., f. 1891, metallarbetare; intogs den 10 juni 1914 å Nyköpings hospital med följande förhistoria: Dömd i oktober 1911 till 5 månaders straff-

arbete för i september s. å. förövade inbrottsstöld och i november 1912 till 1 år och 4 månaders straffarbete för under juli t. o. m. oktober 1912 förövade stöld och inbrott. Under avtjänande av sistnämnda straff i Örebro fängelse började han här i april 1913 lida av sömnlöshet samt bliva orolig och ängslig; fick därpå en del tvångsidéer, trodde att allt var farligt, trodde att han skulle få straff, om han ej gjorde så eller så, kunde ej förmås att sluta, när han torkade ett fat, trodde att det i så fall skulle explodera, fruktade att madrassen i sängen skulle fatta eld, då lampan stod på bordet, o. s. v. Slutligen sökte han med en kniv skära sig i halsen, därvid dock endast ett ytligt sår uppstod. Sedan vederbörfande fängelseläkare avgivit intyg, att A. icke utan skada för sin hälsa och sin sinnesförfattning kunde undergå återstående straffet i enrum utan borde överflyttas till straffanstalt, som ägde särskild avdelning för sinnesoroliga fångar, överflyttades han i december 1913 till gemensambetsavdelningen vid Malmö centralfängelse. Här blev han efterhand lugnare, men hade vid straffets avslutande den 21 mars 1914 ännu så utpräglat psykotiska symtom som »hallucinationer och depressionsidéer». Plats anskaffades för honom vid »Åby lanthem», dit han emellertid ej begav sig. Natten till den 3 april 1914 blev A., som efter frigivningen gått sysslolös i Stockholm och fått underhåll av sina föräldrar, häktad för en samma natt tillsammans med andra personer förövad inbrottsstöld. I ransakningshäktet uppträdde nu åter tvångsidéer; han var rädd för att än ett, än ett annat föremål skulle fatta eld och var därför tvungen att emellanåt gå och undersöka förhållandet; tyckte sig en dag ha fått gift på fingrarna och att en kam, som han lagt på en talrik, förgiftat denna; begärde att med det snaraste få komma till hospital, då han kände sig orolig och märkte, att han blev sämre för var dag han satt i fängelse. Å Nyköpings hospital, där han ovannämnda dag intogs för observation och sedan fick kvarstanna efter strafffriförklaringen, fortforo tvångsidéerna ännu hela det följande året (1915) och kunde han under denna långa tid icke arbeta av fruktan att det skulle taga eld. Först i januari 1916 började han göra någon nytta, hjälpte först till med göromålen på avdelningarna men började sedan syssla med vävning. Vid min i september 1916 verkställda inspektion av anstalten uppgav han, att han i början av samma år »kom ifrån» sina idéer, och var han nu synbarligen fullt återställd från den redan under förra fängelsevistelsen utbrutna sjukdomen. Då han sålunda befann sig i sitt habituella tillstånd och han, därest han i detta beginge nytt brott, härför borde erhålla straff liksom för sina förra brott, begångna före den nu överståndna sjukdomens början, ansåg jag det icke berättigt att längre kvarhålla A. å hospitalet, utan förordade hans utskrivning. Denna beslöts ock av direktionen, sedan arbete skaffats åt honom i Oxelösund, vilket beslut Medicinalstyrelsen den 31 januari 1917 ävenledes godkände.

8) F. J. N., f. 1870 i Helsingfors, måleriarbetare; intogs den 5 maj 1916 å Stockholms hospital för observation, sedan han blivit häktad för i februari s. å. begånget mordförsök mot sin rumskamrat, vilken han givit flera knivhugg. Han blev straffriförklarad, sedan det blivit utrett, att N., som i hög

grad missbrukat rusdrycker och även förtärt stora mängder denaturerad sprit, vid tidpunkten ifråga lidit av ett typiskt alkoholdelirium med såväl hörsel- som synvillor. N. — som även tidigare haft en kortare alkoholpsykos — var vid inkomsten till hospitalet klar och redig, men efter besök av hustrun, med vilken han på grund av osämja ej levt tillsammans sista tiden, blev han i slutet av maj något orolig och misstänksam samt började ånyo höra röster. I slutet av juni 1916 voro dessa symtom åter borta och visade han sedan ej vidare något sjukligt. I februari 1917 beslöt direktionen hans utskrivning, vilket beslut Medicinalstyrelsen den 17 april godkände, sedan det blivit bestämt, att N. som finsk medborgare skulle utvisas, varför han vid utskrivningen blev överlämnad till Överståthållarämbetet.

9) A. G., f. 1873, arbetare; i mars 1910 intagen å Vänersborgs hospital efter att ha blivit straffriförklarad för i oktober 1909 under ett deliriumanfall begången misshandel med kniv. Angående denne persons förhistoria lämnas närmare upplysningar (å sid. 72—73) i min årsberättelse för 1914, vilket år G. blev permitterad, ett försök, som emellertid misslyckades, då han snart började att åter föra ett supigt levnadssätt samt i rusigt tillstånd uppträda hotfullt och våldsamt. Efter återkomsten till hospitalet visade han sig i början litet nyckfull i arbetet men, fränsett någon lättretlighet då och då, var hans uppförande sedan oklanderligt och från november 1915 var han biträde åt chauffören. Vid sin i augusti 1916 verkställda inspektion förordade professor Svenson förnyad försökspermission och i februari 1917 inkom direktionen därpå med framställning om G:s *permission* under 1 år och anställande som extra kollämpare å hospitalet under denna tid, vilken framställning den 10 februari av Medicinalstyrelsen bifölls. Då G. under permissionstiden icke gav anledning till annan anmärkning än en någon gång framträdande knarrighet i lypnet och då han härunder tvenne gånger hade ledighet resp. 1 och 2 veckor för att besöka sin gamla moder och vid dessa tillfällen veterligen ej missbrukat sin frihet, blev han vid permissionstidens slut definitivt utskriven.

10) G. O. E. W., f. 1876, arbetare; intogs den 8 oktober 1914 å Växjö kriminalasyl för observation, sedan han blivit bäktad för inbrottsstöld. Alltifrån barnåren hade han visat dåliga egenskaper, var under skoltiden olydig och självsvaldig, skolkade från skolan och narrades; började redan som yngling dricka och har hans förtjänst i allmänhet gått till rusdrycker. De sista 9 å 10 åren endast haft tillfälligt arbete, bott hos modern och även fordrat mat av henne, men ej betalat något för sig, fast denna är i knappa ekonomiska omständigheter. W. har flera gånger varit i konflikt med rättsvisan, dömdes 1894 — alltså vid 18 års ålder — till böter för snatteri, 1895 jämlikt 3 kap. 10 § strafflagen till böter, 1900 för första resan stöld till sex månaders straffarbete, 1903 för andra resan stöld med inbrott till 1 1/2 års straffarbete samt 1905 för tredje resan stöld till ett års straffarbete, varjämte han 3 gånger skall ha varit dömd till tvångsarbete. Från december 1912 till juni 1913 vårdades han under diagnosen Hallucinos(?) å Katarina sjukhus; efter utskrivningen därifrån, då han fortfor att suppa, klagade han över

dålig sömn och sade sig ibland se spöken samt uppträdde även våldsamt och brutalt i hemmet. Den inbrottsstöld, för vilken han senast åtalats, begick han natten till den 9 juli 1914 i rusigt tillstånd. I fängelset klagade han över, att maten luktade och smakade illa, påstod att han blivit hypnotiserad att stjäla samt att han varit förföljd av polisen, som var efter honom överallt och gjorde sina åthävor. Å kriminalasylen vidhöll han sina uppgifter om att vara förföljd av polisen, som vid ett tillfälle ombesörjt att han fått något farligt i en flaska öl, som var grumligt, men talade han ej självmant härom och visade icke misstänksamhet mot någon å kriminalasylen. Han var emellertid missnöjd med att kvarstanna här, sedan han efter utlåtande av Medicinalstyrelsen blivit straffriförklarad. Han uppförde sig emellertid i allmänhet utan anmärkning och skrev vänliga brev till sina anhöriga. I slutet av december 1914 fick han börja med utarbete och fortsatte därmed, fränsett ett kortare uppehåll på våren 1915, till oktober 1915, då han fick stanna inne, emedan han visat sig slapp och liknöjd i arbetet, blivit alltmer retlig och missnöjd över att han ej fick sin frihet, vägrade att lyda personalen och sökte uppvigla medpatienterna. Sedan han blivit flyttad till övervakningsavdelning, blev han emellertid mera foglig och hövlig, men var alljämt lättretlig och kom lätt i konflikt med sina medpatienter, uttalade sitt missnöje med de styrande i samhället och förnekade städse att han varit sinnessjuk, om han ock efter för mycken supning ibland hört röster samt känt sig konstig och besynnerlig. I maj 1916 fick han åter börja med utarbete, skötte sig sedan väl, var i bättre jämvikt än förut, fogade sig i personalens tillsägelser och kom även överens med medpatienterna. Vid min i januari 1917 verkställda inspektion av kriminalasylen visade W. bättre insikt än vid mina föregående samtal med honom, medgav att spriten varit orsak till att han kommit i delo med myndigheterna och att hans misstankar mot polisen varit oberättigade eller åtminstone överdrivna, om han ock vidhöll, att han en gång blivit »tagen» aldeles orättvist; med sitt tal om hypnotism sade han sig endast ha syftat därpå, att han strax före inbrottet av supkamrater erhållit vin med denaturerad sprit uti, varav han blivit konstig i huvudet. — I berättelsen över nämnda inspektion yttrade jag rörande W., efter att ha relaterat hans historia, följande: »Som av det anförda torde framgå, är W. en etiskt defekt individ, hos vilken det i samband med svårare alkoholmissbruk med därav följande konflikter med rättvisan utvecklats en sjuklig misstänksamhet, på vilken grundval det slutligen även uppstått rena förföljelseidéer. Under de år, W. nu varit intagen å kriminalasylen, hava dessa emellertid så småningom sjunkit tillbaka, så att han numera ej visar några psykotiska symtom, vilka kunna berättiga till att permanent kvarhålla honom å sinnessjukanstalt. Att i detta fall låta utskrivningen föregås av permission, synes mig ej heller vara skäl, ty om det också måste anses föreligga ej ringa risk för att W. skall återfalla till alkoholmissbruk, så indicerar återfall härutinnan icke intagning å sinnessjukanstalt, så länge icke direkt psykotiska symtom hunnit att ånyo utveckla sig. Redan dessförinnan kan emellertid W. i händelse av recidiv i fråga om alkoholmissbruk

bliva omhändertagen, sedan lagen om behandling av alkoholister numera trätt i kraft. Då intagning å alkoholistanstalt i ett fall som detta givetvis bör ske, så snart missbruk av rusdrycker begynt, bör vid en eventuell utskrivning av W. meddelande härom omedelbart lämnas vederbörande nykterhetsnämnd, på det han genast efter utskrivningen måtte bli ställd under övervakning. Vidtages denna åtgärd, synes mig — vid det förhållandet att W. sedan våren 1916 skött sig väl — ej skäl föreligga att längre uppskjuta hans utskrivning, enär det lämpligaste ju är, att denna äger rum vid den årstid, då arbetsmöjligheterna äro störst, och då uppskov med utskrivningen ännu ett år med all säkerhet skulle verka irriterande på W., som i hopp att återfå sin frihet nu försökt att sköta sig på bästa sätt». Direktionen beslöt därpå i juni 1917 W:s utskrivning, vilken av Medicinalstyrelsen den 2 juli godkändes, därvid meddelande om utskrivningen lämnades Stockholms stads nykterhetsnämnd. Under det halvår, W. därpå stod under dennas övervakning, skötte han sig utan anmärkning.

11) K. R. L., f. 1885, arbetare. Intogs den 4 juni 1913 å Nyköpings hospital för observation, sedan han i november 1912 blivit häktad såsom vållande till att en loge, i vilken han legat, brunnit ned. De närmaste månaderna dessförinnan hade han gått utan sysselsättning och uppehållit sig med tiggeri. Vid polisförhöret var L. — som uppgav att han dagen före eldsolyckan köpt en liter brännvin och erkände att han ofta varit överlastad — synnerligen slö och kunde endast med svårighet förmås att lämna några upplysningar. Även vid rannsakingstillfällena föreföll L. slö och likgiltig, varför utlåtande infordrades av fängelseläkaren. Denne ansåg det otvivelaktigt, att L. vore en psykiskt undermålig (lindrigt imbecill) individ, som dessutom hemfallit åt alkoholmissbruk, men då han icke syntes ha saknat arbetsförmåga och ej tillförene visat sig farlig för den allmänna säkerheten, kom fängelseläkaren till det resultat, att L. vid åtalade gärningens begående icke befunnit sig i sådan sinnesförfattning, som avhandlas i strafflagens kap. V §§ 5 och 6. Å hospitalet visade L. sig ävenledes till en början slö och ointresserad, gav sig aldrig i samtal med betjäningen och framställde icke några önsknningar till läkaren med undantag av att han begärde sin snusdosa. Efter avslutad observation avgav vederbörande läkare det utlåtande, att L:s utvecklingshämning vore så höggradig, att han vid det åtalade brottets begående befunnit sig i sådan sinnesförfattning, som avses i strafflagens kap. V § 5, en uppfattning, vartill Medicinalstyrelsen ock anslöt sig. L. började emellertid snart tala om att det varit orätt, att han kommit till hospital, och att det varit bättre om han fått sitt straff. Frånsett den allra första tiden arbetade han emellertid under vistelsen på hospitalet flitigt å skraddareverkstaden och skötte sig ordentligt på allt sätt, varför han snart nog fick rättighet att under fritiderna gå fritt på området. Vid varje min inspektion förhörde han sig om möjligheterna för utskrivning. Vid min i september 1916 verkställda inspektion av anstalten, då L. *under 3 års tid* icke visat någon anmärkning i sitt uppförande och ådagalagt stor arbetsamhet, ansåg jag mig böra taga hans framställning under närmare ompröv-

ning och hade därför nu ett mera ingående samtal med honom. Vid prövning av hans kunskapsförråd visade det sig därvid, att han ofta gav vida bättre svar än vid den under observationstiden företagna kunskapsprövningen, vid vilket förhållande den tanken ju kunde ligga nära till hands, att han härunder låtsat sig hava mindre reda på sig än han i själva verket hade och att även den vid förhören visade slöheten och likgiltigheten kunnat vara simulation. Detta förnekade han emellertid på det bestämdaste, uppgivande att han under fängelsevistelsen var liknöjd och loj på grund av umbäranden och alkoholmissbruk den närmaste tiden dessförinnan, vartill kom det deprimerande inflytande häktningen utövade; sedan han kommit över till hospitalet, kände han sig snart bättre. Att han vid den under observationstiden företagna kunskapsprövningen ofta gav sämre svar än vid mitt ifrågavarande samtal med honom, ville han förklara därmed, att han tyckte det gjorde detsamma, vad han svarade då; »det var så ihärdigt, att jag ledsnade», sade han. Att han blev vållande till eldsolyckan ville han — som nog också är riktigt — helt skriva på rusets konto. — Uti min berättelse över nämnda inspektion, anförde jag rörande L., efter att ha relaterat hans historia, följande: »Jag vill inte underlåta att erkänna, att jag av såväl L:s uppförande å hospitalet som av den undersökning av hans själsliv, jag vid inspektionen verkställde, kommit till den uppfattningen, att fängelseläkaren hade rätt, då han betecknade L. som en lindrigt imbecill individ. Vad som orsakat L:s antisociala uppträdande har också synbarligen icke varit imbecilliteten i och för sig utan därmed komplicerad alkoholism. L. uppgav under mitt samtal med honom, att han visserligen börjat suppa redan vid 18 års ålder men att det huvudsakligen varit de sista åren, som han varit hemfallen åt spritmissbruk; påstod dock bestämt att han genom arbete förtjänat sitt uppehälle undantagandes de närmaste månaderna före häktningen (en uppgift, som icke synes strida mot vad rättegångshandlingarna innehålla). Kan L. blott avhålla sig från rusdrycker, torde det icke vara någon anledning befara, att han ånyo skall begå brott eller att han icke skall genom arbete ärligen försörja sig. Vid sådant förhållande synes det mig, då han nu *över 3 år* vistats å anstalt och därunder visat sig vara en duglig arbetare, vara indicerat att låta honom *försöka* vistas ute i friheten, varför jag för min del får tillstyrka, att han, sedan lämplig plats åt honom blivit anskaffad, blir för längre tid permitterad från hospitalet». Sedan L. fått löfte om fast anställning såsom grovarbetare, gjorde direktionen därpå framställning om hans permission, vilken av Medicinalstyrelsen den 16 mars 1917 bifölls, gällande till årets slut. L. arbetade under permissionstiden å olika platser, mestadels å landet i närheten av Nyköping, därunder han varje månad inställde sig hos t. f. överläkaren vid hospitalet. Då han hela tiden skötte sig ordentligt, blev han vid permissionstidens slut utskriven.

12) J. K. S., f. 1876, jordbruksarbetare; intogs den 15 november 1915 å Härnösands hospital för observation, sedan han blivit häktad för misshandel å sin 71-åriga moder, vilken han flera gånger sparkat, knuffat och slagit. Då det befanns att han sedan flera år lidit av en sjuklig misstänksamhet med

hänsyftningsidéer och hörselvillor, blev han efter avslutad undersökning förklarad straffri. Hans till en början ömtåliga humör förbättrades snart å hospitalet och han deltog nästan under hela vistelsen därstädes med mycken duglighet i arbetet. Hörselvillorna fortforo alltjämt, om ock minskade till sin intensitet, och förföljelseidéerna trädde även alltmer tillbaka utan att han dock fick någon sjukdomsinsikt. Han hade emellertid hela tiden stark hemlängtan och var vid min i juli 1917 verkställda inspektion av anstalten mycket enträgen att få komma hem, där han i övrigt menade, att hans arbetskraft behövdes för jordbruket. Jag tillstyrkte fördenskull hans permission under förutsättning att de i föräldrahemmet vågade mottaga honom. På framställning av direktionen beviljade Medicinalstyrelsen därpå genom beslut den 5 november 1917 att S. finge *permitteras* på 6 månader under villkor, att avtal kunde träffas om lämplig tillsyn över S. under permissions-tiden och överläkarens underrättande om hans tillstånd. Då S. enligt dessa meddelanden under permissionstiden uppfört sig mönstergillt, varit snäll mot sina gamla föräldrar och hjälpt dem med alla förekommande arbeten, blev han efter densamma slut definitivt utskriven.

13) A. J. V., f. 1883, valsverksarbetare; intogs i april 1912 å Sätters hospital, sedan han blivit straffriförklarad för den 10 februari 1910 begånget mordförsök, bestående däri att han överfallit och sökt strypa en granne. Redan 1901 — vid 18 års ålder — hade V. sitt första anfall av sinnessjukdom och fick han därpå ett nytt sjukdomsanfall under vartdera av åren 1904, 1906, 1907, 1908 och 1909. I februari 1910 sjuknade han åter med sömnlöshet, oro, retlighet och hallucinationer, i vilket tillstånd han begick ovan nämnda brott. Angående hans tillstånd under de 2 år, han fick *stanna i fängelset i avvaktan på hospitalsplats*, finnas inga upplysningar, men efter inkomsten till hospitalet var han snart i god jämvikt. Våren 1913 började emellertid en ny orosperiod med växlande sinnesstämning och delvis även omtöckning, varvid han vid ett par tillfällen visade sig förstörande och en gång övergick till våldsamt. I augusti 1913 var han åter i jämvikt och under 1914 hade han intet egentligt anfall utan endast vid några tillfällen en viss retlighet, som dock icke behövde föranleda någon flyttning från öppendörrpaviljongen, där han brukade bo. I oktober 1915 inträdde ett nytt anfall med ungefär samma symtom som förut med benägenhet för våldsamt vid några tillfällen. Detta anfall varade till i januari 1916. Under hela detta år arbetade han sedan regelbundet och hade icke något nytt anfall, ehuru han under våren och sommaren var mera sluten och lättretlig än förut och sedermera. Frånsett en liknande period med slutenhet och lättretlighet hade han icke heller under 1917 något anfall. Sedan V:s föräldrar gjort framställning, att han skulle få komma hem på en månads permission, och direktionen tillstyrkt detta, bifölls densamma av Medicinalstyrelsen genom beslut den 4 oktober. Sedermera har permissionen i flera repriser blivit förlängd, i allmänhet $\frac{1}{2}$ år åt gången, enär de månatliga meddelandena från föräldrarna, hos vilka han vistas, upplyst att han skött sig oklanderligt hela tiden, undantagandes att en av rapporterna innehöll, att *retlig, småaktig*

och häftig har han varit i alla tider, men det får man sätta sig öfver. Med hänsyn till dels arten av de brottsliga gärningarna, V. på sin tid begått, och dels de symtom V. under sina anfall av sinnessjukdom under hospitalsvistelsen visat — plötsliga utbrott med benägenhet för våldsamhet — har utskrivning ännu ej skett, utan står V. alltjämt som permitterad (enligt senaste beslutet till 1919 års utgång).

14) K. J. J., f. 91, lantarbetareson; intogs i december 1907 å Växjö kriminalasyl med följande förhistoria: Efter slutad skolgång, vid vilken icke var någon anmärkning, kvarstannade han i hemmet till i april 1905, då han fick tjänst i lantbruk. I juni s. å. anlade J. eld i husbondens gård, varvid djur och lösöre innebrunno. Han berättade, att han börjat ledsna vid tjänsten ungefär en månads tid före branden, och då uppstod tanken på att han skulle bli fri från den, om han anlade eld; även erkände han, att han tänkt tända på även två andra gårdar i närheten, enär han var ond på dessas ägare. Såsom minderårig undergick han ingen bestraffning för tilltaget. Han kom hem till föräldrarna, uppförde sig hyggligt under påföljande vinter och konfirmerades, sattes i smedlära, fick avsked från en smed och avvek från en annan medtagande ett fikur. Då han härefter uppsöktes och hemtogs av fadern och denne förebrådde honom vad han gjort, »stirrade han endast på denne». Han vistades nu i hemmet, sysselsatt med trädgårdsarbete, tills han i april 1907 anlade eld i faderns gård, som nedbrann. Såsom påtagligt imbecill blev han förklarad straffri. Å kriminalasynen företedde han till en början symtom av en viss omtöckning med hallucinationer, tydligen en följd av fängelsevistelsen. Dessa symtom försvunno dock snart. Då han sedan visade sig lugn och redig samt arbetade bra, varför det ej ansågs nödigt att låta honom stanna å kriminalasynen, överflyttades han 1909 till Vänerborgs hospital. Med ett och annat kortare avbrott i disciplinärt syfte, vårdades han där hela tiden å öppendörrpaviljong. Han företedde en viss barnslighet, som ibland kunde taga sig uttryck i ett eller annat pojkestreck, och visade även någon häftighet, men utvecklades med åren påtagligt och stadgades i alla avseenden samt visade, ehuru han på sista tiden fick gå fritt omkring, aldrig någon böjelse att vårdslöst handskas med eld. Vid i augusti 1916 av professor Svenson verkställd inspektion av hospitalet i fråga begärde J. att bli försökspermitterad, då han tyckte att det började bli på tiden, att han prövades för att i sinom tid komma ut och hjälpa »sina fattiga föräldrar». Själv föreslog J. därvid, att han under permissionstiden skulle få anställning som trädgårdselev vid hospitalet, och förordade professor Svenson under denna förutsättning hans *permission*. I maj 1917 gjorde direktionen därpå framställning om att J. måtte få permitteras under 1 år, på villkor att han kvarstannar vid anstalten som extra arbetare och att han rättar sig efter de föreskrifter beträffande frihet och levnadssätt, som av överläkaren honom meddelas. Denna framställning bifölls också av Medicinalstyrelsen och den 1 juli 1917 blev J. anställd som trädgårdsdräng vid anstalten. Då hans uppförande under permissionsåret icke gav anledning till den ringaste anmärkning och då han även utförde sitt arbete till vederbörandes fulla belä-

tenhet, även om hans arbetsprestationer ej kunde anses vara alldeles jämn-goda med en fullgod arbetares, blev han därpå efter permissionstidens slut definitivt utskrivnen.

15) K. H. J., f. 90, hemmason; intogs i maj 1915 å Uppsala hospital, efter att ha blivit på grund av bristande psykisk utveckling straffriförklarad för i december 1914 i *rusigt tillstånd* förövat mordbrandsförsök, bestående däri att han anlade eld i en obebodd byggnad, som dock räddades. I skolan var han betydligt efterbliven och kunde ej konfirmeras på grund av förstånds-svaghet. Han hade emellertid haft tjänst som statdräng och även försörjt sig genom lumpförsäljning. Vid 15 års ålder hade han tidelag med en ko och i augusti 1907 — vid 17 års ålder — blev han för stöld av en velociped dömd till 2 månaders straffarbete — villkorlig dom. Å hospitalet började han efter en vecka deltaga i utarbete samt visade sig snäll och oförarglig, varför han snart fick tillåtelse att gå fritt på området. Den 30 november 1915 avvek han emellertid och reste hem, men återkom ensam efter en vecka. Då han nu ej vidare kunde få gå fritt, vägrade han i början deltaga i ut-arbetet, men gick i början av januari 1916 med i arbete i trädgården. Till humöret var han emellertid ofta envis och vid tillsägelser bråkig; i saknad av all förståelse för sitt läge och sin psykiska mindervärdighet ansåg han det fullkomligt oberättigat, att han måste vara kvar å hospitalet. Så små-ningom blev han dock jämnare till humöret och fick i juli 1916 åter gå fritt på området, från vilken tid han ej visade någon anmärkning i sitt uppfö-rande till den 11 december, då trädgårdsdrängarna för honom tillhöriga pen-gar anskaffade en liter brännvin, därav han ock drack med resultat att han blev rusig. Därefter fick han till årets slut stanna inne å avdelningen, där han nu gick sysslolös, men visade sig snäll och beskedlig. Under 1917 deltog han i allmänhet i utarbete samt visade sig i stort sett foglig och jämn till humöret. Under hela hospitalsvistelsen underhöll han livlig brev-växling med hemmet, dit han alltjämt mycket längtade. Då det dröjde, innan en av fadern ingiven framställning om hans permission blev avgjord, avvek han den 9 juli till hemmet, varifrån han dock på anmaning ensam återvände. Efter återkomsten arbetade han och skötte sig i stort sett väl, men var mycket enträgen med begäran om permission. I augusti 1917 gjorde direktionen också framställning härom, därvid emellertid som villkor förut-sattes att J. skulle vistas i sitt föräldrahem under ständig tillsyn och att han ej finge tillfälle att förtära några spritdrycker, som icke i någon form finge finnas i hemmet. Fadern hade även, förutom förbindelse att en gång i månaden lämna uppgift om J:s tillstånd och uppförande, utfärdat ett intyg, att han ej hade eller komme att söka skaffa sig inköpsbevis för alkoholhal-tiga drycker. Före permissionen skulle även vederbörande kommunalnämnd underrättas om densamma, på det den måtte kunna dels övervaka, att J:s fader hölle sin förbindelse att ej söka skaffa sig alkohol, dels överhuvudtaget kontrollera, att J. finge den nödiga tillsynen i hemmet. På dessa villkor beviljade Medicinalstyrelsen genom beslut den 20 september 1917, att J. finge *permittteras* till den 1 april 1918. Faderns förbindelse att månatligen lämna

meddelande om J:s tillstånd uppfylldes emellertid ej i annan mån än att en granne till dem i januari telefonledes meddelade, att J. skötte sig bra. Då permissionstiden närmade sig sitt slut, tillskrevs såväl kommunalnämndsordföranden som J:s fader och uppmanades att lämna upplysningar om J:s tillstånd. Först efter förnyad påminnelse ankom från kommunalordföranden en skrivelse, däri han meddelade, att såväl J:s föräldrar som närboende grannar intygat, att J. skött sig mycket bra och under vintern sysselsatt sig med vedhuggning. I anledning av detta meddelande beslöt direktionen att utskryva J., vilket beslut den 21 maj 1918 blev av Medicinalstyrelsen godkänt.

Såsom framgår av den här lämnade redogörelsen för de till kategorien otillräkneligförklarade hörande kriminalpatienter, som under redogörelseåret återfått friheten, hade endast ett mindretal eller sammanlagt 5 blivit direkt utskrivna. I fråga om de övriga hade först en längre tids permission blivit försökt. Jämte de 10 här ovan omnämnda hade ytterligare två för brott straffriförklarade under år 1917 blivit permitterade, vilka emellertid här blott i korthet omnämnas, då permissionen av skilda anledningar icke efterföljdes av utskrivning. Det ena av dessa fall gäller en man, som i oktober 1916 intogs å Uppsala hospital efter att ha blivit straffriförklarad för under en depressiv psykos förövat mord å fästmo. Vid inkomsten till hospitalet var sinnessjukdomen redan över och i juni 1917 blev han permitterad på 1 år, under villkor att han härunder stannade kvar å hospitalet som extra skrædderarbetare. Vid permissionstidens slut dränkte han sig i Fyrissan. Det andra av här ifrågavarande fall åter gäller en imbecill yngling, som i början av år 1917 blev intagen å Visby hospital efter att ha blivit straffriförklarad för begångna tjuvnadsbrott. Då han här visade sig snäll och villig till arbete (om ock något trög och utan initiativ) och då hans förutvarande arbetsgivare på gottländska landsbygden var villig att återtaga honom, blev han på hösten s. å. permitterad på 1 år. Detta försök misslyckades emellertid, i det han alltsomoftast lämnade arbetet och kunde vara borta ett par dagar, varför han återintogs å Visby hospital, därifrån han sedermera överflyttades till Växjö kriminalasyl för att kunna komma i utarbete under bestryggande tillsyn.

Slutligen må här även redogöras för ett fall, tillhörande samma kategori, där permission blev beviljad under 1916 men utskrivning ägde rum först 1917, och som ej är omnämnt i årsberättelsen för 1916.

N. M., f. 87, imbecill epileptiker, gift; intogs i november 1913 å Växjö kriminalasyl med följande förhistoria, som har sitt särskilda intresse, då M. två gånger begått kriminell handling utan påföljd av någon art. Detta var fallet första gången år 1896, då M. — 19 år gammal — gjorde sig skyldig till stöld av en velociped. Sedan fängelseläkaren emellertid avgivit utlåtande av innehåll, att M., som allt sedan barndomen lidit av epileptiska anfall, företedde en lindrigare grad av epileptisk demens i förening med någon epileptisk karaktärsförändring, nedlade åklagaren det mot M. anhänggijorda åtalet. År 1910 blev han åter häktad dels för i rusigt tillstånd begången misshandel mot en person, som nekat villfara hans begäran om pengar till

öl, och dels för stöld av en velociped, därvid han vid polisförhøret förklarade sig intet minnas av de gärningar, för vilka han häktats. Sedan Medicinalstyrelsen i infortrat yttrande förklarar, att M. vid de åtalade brotterns begående på grund av epilepsi varit förståndets bruk berövad, blev han straffri förklarad av rätten, som samtidigt förordnade, att han ej vidare skulle i häkte hållas, varför han då blev frigiven, utan att sedan någon ansökan om anstaltsvård synes ha blivit ingiven för honom. I augusti 1913 blev M. ånyo häktad, denna gång ävenledes för stöld, i det han tillägnat sig en kappsäck med spritdrycker ur en vagn, från vilken han även lösgjort en vid densamma bunden häst, som han ock tog med sig. Huruvida han med »blydaggs», som han vid tillfället bar på sig, slagit en person, med vilken han supit och vilken sedan funnits med blodigt huvud, kunde han ej minnas och någon bevisning därom kunde icke åvägbringas. Av vittnesförhøren framgick emellertid, att M. reagerar gentemot alkohol på ett samhällsvådligt sätt; sålunda upplyste hustrun, att han i rusigt tillstånd ofta misshandlat både henne och barnet och ibland gått upp på nätterna och hotat dem med kniv; vidare intygades av kommunalnämndsordföranden, att M. drucken allmänt ansågs synnerligen farlig, och av ortens polisman, att M. under rus uppträtt vildsint och därvid en gång måst insättas i förvaringsarresten. M. blev nu för observation intagen å Växjö kriminalasyl. Sedan han på grund av utav Medicinalstyrelsen avgivet utlåtande blivit förklarad straffri, fick han i februari 1914 börja med utarbete. I allmänhet lugn och snäll var han dock under de första månaderna stundom häftig och morsk, visade sig lätt påverkad av omgivningen, så att han understundom lät sig intalas att vägra gå ut i arbete. På hösten 1914 fick han sluta i det allmänna arbetslaget och började i stället biträda muraren, vilket arbete han skötte väl. Sedan han fått rättighet att gå fritt på området, avvek han emellertid i januari 1915 till sin hemort, men blev efter fem dagar genom kronobetjäningens försorg återförd till anstalten. Strax efter återkomsten visade han sig till en början omväxlande missnöjd och nedstämd, men sedan han i februari s. å. åter fått börja med utarbete, blev han lugn och jämn till lynnet samt visade sig som en flitig och ordentlig arbetare. Under första tiden av vistelsen å kriminalasyn hade han nattetid ett par anfall med stertorös andning (och efterföljande snarkande sömn), men sedan uppträdde det icke något epileptiskt anfall. Under hela sin vistelse å anstalten fick han ofta brev från modern, som därvid städse uttalade önskan, att han snart måtte få komma hem, och själv skrev han också flitigt till modern samt visade stark hemlängtan. En av modern under 1915 ingiven framställning att få M. permitterad blev avslagen, men vid förnyad framställning härom följande år blev M., då plats anskaffats åt honom hos nykterhetsintresserad person, permitterad på 1 år, mot förbindelse av denne att tillse, att M. ej finge några alkoholhaltiga drycker samt att månatligen till överläkaren lämna meddelande om M:s tillstånd och uppförande och särskilt om hans förhållande till nämnda drycker. Vid permissionstidens slut blev M. därpå definitivt utskreven, då hans ar-

betsgivare meddelat, att han alltså varit fullt frisk ävensom varit arbetsam och skött sig väl.

Detta fall är ett exempel på både irrationell behandling och rationell behandling av en abnorm lagöverträdare. Sålunda måste bristen på reaktion från samhällets sida gentemot M:s två första lagöverträdelser betecknas som synnerligen irrationell, då »erhållandet av frihöv på att begå brott» ju icke kan skapa något motiv för framtida avhållande från kriminella handlingar. I detta hänseende har däremot intagning å sinnessjukanstalt på obestämd tid, avpassad efter den abnormes uppförande, med efterföljande villkorlig utskrivning stort värde. Det är också påfallande, huru sällan den på detta sätt behandlade abnorme recidiverar i brottslighet. Vid granskningen av intagningshandlingarna under redogörelseårets inspektioner fann jag sålunda endast en sådan återintagen. Detta fall gäller en år 1912 från Piteå hospital utskriven epileptiker, A. H. L. (närmare omnämnd i årsberättelsen för det året) vilken, straffriförklarad för under omtöckningstillstånd begången stöld, år 1897 blivit intagen å nämnda hospital, där han sålunda vid utskrivningen vistats c:a 15 år. Hans återintagning å hospitalet berodde därpå, att han under en omtöckning begått en ny stöld, och var sålunda icke förorsakad av det »epileptiska humör», som till en början var starkt framträdande under den förra anstaltsvistelsen men som under de senare åren av densamma allt mindre gav sig tillkänna.

Från inspektionerna av de *enskilda sinnessjukanstalterna* är ingenting annat att särskilt omnämna än att jag ombesörjde utskrivning av en å »Bagges sjukhem» intagen patient. Dennes sjukhistoria var följande:

F. T. J., från Ö. Husby i Östergötland, f. 1874; är hemmansägare och har varit en synnerligen driftig och förståndig jordbrukare. De första tecknen på sinnessjukdom hade visat sig omkring år 1914, då han började bliva mer och mer misstänksam samt fick för sig att folk talade illa om honom och ville skada honom; hans förföljelseidéer riktade sig mot vissa bestämda personer, ett par ämbetsmän och särskilt en av hans grannar; en av dessa personer hade enligt hans förmenande skrivit om honom i tidningarna och även släppt in giftiga gaser i hans bostad, en annan av dem påstod han hava sökt förgifta hans kreatur, o. s. v.; trodde även att hans kläder och mat blevo förgiftade. För att skydda sig mot sina förmenta förföljare skaffade han revolver och gick omkring med denna skarpladdad samt hotade att skjuta, men satte aldrig denna sin hotelse i verket; däremot hade han för ett par år sedan »flugit på» en granne, som han ansåg höra till förföljarna. Slutligen blev han alltmer orolig, kunde ej hålla sig stilla hemma, utan för hit och dit samt led av sömnlöshet. Han blev då den 12 februari 1916 intagen å Norrköpings stads sinnessjukavdelning. Där uppförde han sig lugnt och fogligt, visade utpräglad arbetslust och deltog i på arbetssalen förekommande arbeten, men längtade efter jordbruksarbete; sina förföljelseidéer mot ovannämnda personer i hemorten vidhöll han, men visade icke någon misstänksamhet mot personalen å sjukhuset. Den 1 maj 1916 blev han överflyttad till »Bagges sjukhem». Även här var han mestadels lugn och stillsam samt sysselsatte sig med arbete ute i parken, men ibland var han orolig några dagar för att han ej blev utskriven, därvid han brukade behandlas med sängläge, tills han kom i jämvikt. Vid sina föreställningar att ha varit utsatt för förföljelse av vissa personer i hemorten fasthöll han

alltjämt. Vid det samtal, jag vid mitt besök å »Bagges sjukhem» hade med honom, uppgav han, att dessa förföljelser kunde spåras 4 år tillbaka, då församlingens kyrkoherde, en av förföljarna, började »skälla» på honom från predikstolen, och att han sedermera av gas blev så förgiftad, att han kände sig alldeles yr i huvudet och knappt kunde stå på benen; ansåg det nödvändigt att ha gått beväpnad, då grannarna velat överfalla honom, o. s. v. — I anledning av detta undersökningsresultat yttrade jag i min inspektionsberättelse beträffande detta fall följande: »Att det vid det förhållandet, att J. alltjämt behärskas av den föreställningen, att han varit utsatt för förföljelser av vissa personer i hemorten, icke kan vara tillrådligt att låta honom återvända dit, är ju uppenbart. Då emellertid å andra sidan permanent anstaltsvistelse säkerligen skulle — som fallet i allmänhet brukar vara när fråga är om en paranoiker med bibehållen intelligens — komma att verka alltmer irriterande å J., syntes det mig emellertid böra tagas i övervägande, huruvida icke sådan skulle kunna undvikas därigenom att J. flyttade till annan ort. J., som på det hela taget icke visade den hos paranoiçi så vanliga halsstarrigheten utan under sin anstaltsvistelse tvärtom visat sig ganska godmodig, förklarade sig icke hava något emot den föreslagna miljöförändringen, i det han mente att det nog skulle vara bra att komma bort från den ort, där han ej fick vara i fred, och skaffa sig jordbruk på annat håll i stället; han uttalade emellertid önskan att få resa ned och tala med sin förmyndare om försäljning av sitt nuvarande ställe, men fann sig uti mitt förslag att denne i stället reste upp till sjukhemmet och talade med honom. Härom tillskrev jag fördenskull omedelbart efter inspektionen förmyndaren (vilken ock är kommunalordförande), och gjorde denne därefter besök såväl hos mig som å sjukhemmet. Enligt vad jag inhämtade har J. nu också, sedan förmyndaren ordnat hans ekonomiska förhållanden efter hans önskan, blivit *utskrivnen* från sjukhemmet ooh till en början flyttat till en i Stockholm bosatt släkting.» Påföljande år hade jag besök av J., som önskade att bli myndig. Han hade icke korrigerat sina gamla förföljelseidéer, men gentemot den nya omgivningen hade inga sådana uppstått. Han hade stannat i Stockholmstrakten, där han arbetade i jordbruk.

Detta fall — liksom åtskilligt i den ovan lämnade redogörelsen för utskrivning av kriminalpatienter — synes mig vara ett gott exempel, hurusom man — tvärtemot den hos en lättrogen allmänhet till synes vanliga föreställningen att psykiatern vill i otillbörlig utstäckning hålla personer »inspärade» å hospital — så snart det är fråga om en sinnessjuk, som intagits å sinnessjukhus mindre från vårdsynpunkt än med hänsyn till samhällets skydd gent mot hans i sjukliga idéer rotade handlingar, så vitt möjligt söker ordna så, att han åter skall kunna få komma ut i samhället.

Mitt besök å Stockholms läns *upptagningsanstalt* vid Ulvsunda var föranlett av behovet att få därvarande platsantal, som dittills varit fastställt till 27, ökat, och befanns det att, genom bättre utnyttjande av utrymmet och ändrad disposition av vissa lokaler (såsom de förut för 1:a klass-patienter avsedda rummens apterande till personalrum och ett förutvarande större betjäningsrums apterande till sovrum för patienter), platsantalet utan olägenhet kunde höjas till 40. Vad beträffar vården och tillsynen av de sjuka hade den förbättringen vidtagits, att särskild nattvaktstjänstgöring anordnats å manssidan och särskild å kvinnosidan, medan de båda könsidorna förut haft gemensam nattvakt.

I fråga om de under året besökta *försörjningsinrättningarnas* sinnessjukvård är följande att anföra.

Vid *Linköpings försörjningsinrättning* hade den i berättelsen över föregående inspektion (1914) påyrkade moderniseringen av sinnessjukhuset redan 1915 blivit verkställd i samband med en större tillbyggnad å den södra mot promenadgårdarna vettande gaveln. Sålunda hade den förutvarande bristen på badrum inom avdelningen blivit avhjälpt, i det att det gamla sköterskerummet (som var alltför mörkt för att passa till bostadsrum) blivit apterat till badrum och samtliga förutvarande celler fått gluggarna nedhuggna till vanlig fönsterhöjd, undantagandes en i vardera våningen, som man lämnat kvar i sitt gamla skick för att hava i reserv för mera våldsam patient. Å kvinnosidan (som är förlagd till nedre botten) hade ett förutvarande sjukrum tagits i anskräk till sköterskerum. I tillbyggnaden hade emellertid erhållits, förutom ett trevligt dagrum, med fönster åt väster fyra nya rum, av vilka det ena dock användes till förrådsrum. Inberäknat cellen har kvinnosidan (vars förutvarande platsantal var 7) i sitt nuvarande skick 9 sovrum med sammanlagt 12 sängar. Den övre våningen intagande manssidan, vars förutvarande platsantal var 10, hade erhållit samma antal nya lokaler, anordnade på samma sätt som å kvinnosidan, med den skillnad allenast, att här även ett av de nya rummen fått karaktären av cell. Rummen uppvärmas i tillbyggnaden liksom i den äldre avdelningen medelst kaminer — vardera gemensam för två rum — vilka eldas från dagrumskorridorerna. Avdelningen, som i sin helhet blivit nymålad i ljusa färger, gjorde i sitt nya skick ett tilltalande intryck; vid tidpunkten för inspektionen hade de nya dagrummen dock ännu icke blivit fullständigt möblerade. I övrigt hade jag endast den anmärkningen att göra, att det icke anordnats något särskilt klosettrum i de båda för de olika könen avsedda avdelningarna, utan att det gamla systemet med väggfasta klosetter i sovrummen alltjämt fanns kvar. Det upplystes emellertid, att det vore utsikt till att försörjningsinrättningen snart skulle kunna få vattenklosettsystem, och skulle då möjlighet erhållas att ordna sinnessjukavdelningens klosettfråga på ett mera tillfredsställande sätt. Då tillbyggnaden upptog platsen för de kvinnliga patienternas förutvarande promenadgård, hade för dem ny sådan blivit anordnad bortom den för manliga patienter avsedda promenadgården.

Hade Linköping sålunda ordnat sin sinnessjukvård på ett i stort sett tillfredsställande sätt, var denna däremot vid *Kalmars försörjningsinrättning* fortfarande mycket bristfällig. Visserligen hade sedan förra inspektionen (1913) den gamla isoleringsbyggnaden erhållit bättre och jämnare uppvärmning (sedan försörjningsinrättningens förutvarande uppvärmningssystem med ånga ersatts av nytt system med varmvatten) och i samband därmed även bättre ventilationsanordningar. Vidare hade i den tillbyggnad, som vid mitt förra besök var under uppförande, nya lokaler erhållits för sinnessjuka. Dessa hade emellertid icke blivit anordnade på något för sinnessjukvård ändamålsenligt sätt, då särskilt dagrum för de sinnessjuka saknades och sovrummens fönster blivit försedda med galler i stället för de vid hospitalen vanliga

tappåsanordningarna. I brist på lämpliga anordningar måste sålunda här en sinnessjuk, för att kunna hållas skild från de övriga understödstagarna, vara isolerad antingen i de för sinnessjuka avsedda rummen i huvudbyggnaden eller, därest han är våldsam eller störande, i isoleringsbyggnadens celler. Då de här insatta patienterna emellertid icke ha ständig tillsyn utan mestadels äro lämnade åt sig själva, kan den behandling, som kommer dem till del, ju på intet sätt förtjäna namnet vård. Då antalet å Kalmars försörjningsinrättning intagna sinnessjuka och sinnesslöa är avsevärt — vid min ifrågavarande inspektion uppgingo de sammanlagt till bortemot ett 40-tal — behöves det, för att de skola kunna få en tillfredsställande vård, en särskild för ändamålet lämpligt inredd byggnad med helt skilda avdelningar för de olika könen, vardera innehållande, förutom sovrum (däribland ett visst antal enkelrum), även dagrum och nödiga bilokaler, såsom badrum, klosettrum, o. d., samt försedd med särskild promenadgård för de här vårdades utevistelse.

Vid *Ronneby stads försörjningsinrättning*, som var av en äldre typ, belägen på ett mycket trångt utrymme, voro — som var att vänta i fråga om en så pass liten stad — anordningarna för sinnessjukas vård även nog så primitiva, i det att de bestodo däri, att uti den byggnad, som i övrigt inrymmer tvättstugan, en del av utrymmet blivit avdelat till tre enkelrum, av vilka de två ha ingång från själva tvättstugan, det tredje direkt från en framför en del av byggnaden i fråga anordnad, med plank inhägnad luftgård. Dessa isoleringsrum äro emellertid ingalunda så avskräckande som de med allenast takljus försedda cellerna i isoleringsbyggnaden vid Kalmars försörjningsinrättning, i det att de alla ha fönster av vanlig storlek och de galler, som till förhindrande av att de sjuka skulle kunna taga sig ut äro anbragta mellan ytter- och innanfönstren, äro så glesa, att rummen hava full dagsbelysning: ifrågavarande rum, som uppvärmas medelst kaminer, avskilda medelst perforerad järnplåt, hava vidare friskluftventiler i ytterväggarna och äro försedda med elektrisk belysning, med lampan skyddad av järntrådsnät. Så vitt möjligt bodde emellertid de å försörjningsinrättningen intagna sinnessjuka uti rum i själva huvudbyggnaden. Detta var vid mitt besök fallet med två sinnessjuka, medan två voro isolerade i ovannämnda enkelrum. På grund av de lokala förhållandena vid den nuvarande försörjningsinrättningen kan här icke på annat sätt ordnas för de sinnessjukas vård. Skulle emellertid ny försörjningsinrättning komma att uppföras (varom framställning gjorts av fattigvårdsstyrelsen), bör naturligtvis sinnessjukvårdens intressen bättre kunna tillgodoses.

Som medlem av Medicinalstyrelsens rättspsykiatriska nämnd har jag deltagit i handläggningen av 110 utav 151 under året avgjorda ärenden rörande sinnesbeskaffenhet samt i handläggningen av 22 utav 28 under året avgivna yttranden rörande äktenskapsmål.

Semester har jag åtnjutit under tiden 1 augusti—15 september, varjämte

jag för offentligt uppdrags fullgörande (kommittéarbete) haft tjänstledighet 2—15 december. Under dessa tider har överinspektörstjänsten uppehållits av överläkaren vid Uppsala hospital professor Frey Svenson, vilken därvid — som ovan nämnts — verkställde inspektion av 7 utav statens sinnessjukanstalter och 3 enskilda sinnessjukanstalter.

Alfred Petré.